

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΕΝΙΑΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: «ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ & ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ»
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2017-2018

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
της Χριστίνας Αθ. Σιμιτσή
Α.Μ.: 7340010917021

«Η ποινική αντιμετώπιση του stalking»

Επιβλέπων Καθηγητής: Δημάκης Αλέξανδρος, Επ. Καθηγητής

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής: Δήμητριος Κιούπης, Αναπλ. Καθηγητής
Νικόλαος Λίβος, Επ. Καθηγητής
Αλέξανδρος Δημάκης, Επ. Καθηγητής

Αθήνα, 07.12.2018

Copyright © Χριστίνα Αθ. Σιμισή, 07.12.2018.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν την συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.Εισαγωγή	5
2.Το stalking ως κοινωνικό φαινόμενο	8
2.1.Διάρκεια και μορφές εκδήλωσης του stalking.....	10
2.2.Ειδικότερα το cyber-stalking.....	11
2.2.1.Παραδείγματα υποθέσεων stalking.....	13
2.3.Επίδραση στα θύματα.....	14
2.4.Χαρακτηριστικά θυμάτων.....	16
2.5.Χαρακτηριστικά δραστών.....	21
3.Η ανάγκη ποινικοποίησης του stalking σε συνάρτηση με την προβληματική περί προστατευόμενου εννόμου αγαθού.....	23
4. Το αδίκημα του stalking στη νομοθεσία των ΗΠΑ.....	28
5. Το άρθρο 34 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.....	32
6. Το αδίκημα του stalking στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	33
6.1. Η ποινικοποίηση μέσω ειδικά αφιερωμένης διάταξης νόμου.....	34
6.2. Αρνητικές συνέπειες για το θύμα.....	38
6.3. Η υπαιτιότητα του δράστη.....	41
6.4. Απαρίθμηση των μορφών εκδήλωσης της άδικης συμπεριφοράς.....	42
6.5. Το πλαίσιο ποινής.....	47
6.6. Δίωξη κατ' έγκληση ή δίωξη αυτεπαγγέλτως.....	48
6.7. Μέτρα προστασίας του θύματος.....	50
6.8. Η χρήση του όρου stalking ή ενός εθνικού όρου.....	53
6.9. Συμπεράσματα.....	53

7. Η προστασία κατά του stalking στο πλαίσιο της ΕΣΔΑ κατά τη νομολογία του ΕΔΔΑ.....	54
8. Η ελληνική ποινική διάταξη.....	71
8.1. Το προστατευόμενο έννομο αγαθό.....	72
8.2. Η αντικειμενική υπόσταση.....	73
8.3. Η υποκειμενική υπόσταση.....	80
8.4. Απόπειρα.....	81
8.5. Συρροή.....	81
8.6. Καταληκτικές διατυπώσεις.....	82
9. Βιβλιογραφία.....	83

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έννοια του stalking εξακολουθεί μέχρι σήμερα να διχάζει νομικούς, ψυχολόγους και εγκληματολόγους.¹ Πρόκειται για όρο, ο οποίος προέρχεται από τη γλώσσα των κυνηγών, και σημαίνει την παραμόνευση και καταδίωξη του θηράματος.² Στα λεξικά της αγγλικής γλώσσας το ρήμα “stalk”, κατ’ αρχήν, σημαίνει καταδιώκω κρυφά.³ Προκειμένου να έχουμε ένα σημείο αναφοράς για τις αναπτύξεις που θα ακολουθήσουν, θα προβούμε σε ένα συγκερασμό των επιμέρους απόψεων και θα ορίσουμε το stalking ως το σύνολο ενεργειών ενός προσώπου (stalker), το οποίο επίμονα παρακολουθεί έτερο πρόσωπο, εισχωρώντας με οχληρό τρόπο στην ιδιωτική του ζωή, με πρόθεση να έρθει σε επαφή μαζί του, αντίθετα από τη θέληση του τελευταίου.⁴ Οι μέθοδοι που χρησιμοποιεί ο stalker μπορεί να ποικίλλουν και να εναλλάσσονται, ενώ πλέον έχουν αποκτήσει αυξημένη αποτελεσματικότητα, χάρη στις δυνατότητες που προσφέρει το Διαδίκτυο, και ιδιαίτερα, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (cyberstalking).⁵ Ενδεικτικά, αναφέρουμε: τηλεφωνικές κλήσεις, ταχυδρομικές επιστολές, ηχητικά μηνύματα στον τηλεφωνητή του θύματος, emails, παραμόνευση του θύματος έξω από την οικεία του ή το χώρο εργασίας του. Σε περίπτωση που οι πιο ήπιες μέθοδοι δεν αποδώσουν, ο stalker ενδέχεται να καταφύγει σε πιο ακραία μέτρα, όπως φθορές ξένης ιδιοκτησίας, παραβίαση οικιακού ασύλου, απειλές ή ακόμα και σωματικές βλάβες ή απόπειρες ανθρωποκτονίας.⁶

---

¹ Βλ. Sheriddan L., Blaauw E., Davies G., Stalking – Knowns and Unknowns, TRAUMA, VIOLENCE, & ABUSE, Vol. 4, No. 2, April 2003, σελ. 148 επ., διαθέσιμο στον ιστότοπο: <https://pdfs.semanticscholar.org/d5a1/8d9870694e857cf75cec505bf695aad95c42.pdf>, Finch E., The Criminalization of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution, Cavendish Publishing Limited, 2001, σελ. 27-35.

² Βασιλειάδης Σ., Το αδίκημα του stalking και η ανάγκη θεσμοθέτησής του στο ποινικό δικαίό μας σύστημα, ΠραξΛογΠοινΔικ 2005, σελ. 501 επ..

³ Βλ. ενδεικτικά: <https://www.etymonline.com/word/stalk>.

⁴ Κάβουρας Γ., Stalking – μια αντικοινωνική συμπεριφορά στο στόχαστρο του νομοθέτη, ΠοινΛογ 2/2008, σελ. 439 επ., Sheriddan L., Blaauw E., Davies G, ό. π. (υποσημ. 1), σελ. 148 επ., Mullen P., Pathe M., Purcell R., Stuart G., Study of Stalkers, AM J Psychiatry, 156:8, Αύγουστος 1999, σελ. 1244 επ., Lingg R., Stopping Stalkers: A critical Examination of Anti-stalking Statutes, St. Johns Law Review, Τόμος 67, Τεύχος 1, Άνοιξη 1993, σελ. 347 επ., διαθέσιμο στον ιστότοπο: <https://scholarship.law.stjohns.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.gr/&httpsredir=1&article=1724&context=lawreview>.

⁵ Βλ. περισσότερα σε Κατσογιάννου Μ., Η έμμονη διαδικτυακή παρενοχλητική παρακολούθηση (“Cyberstalking”) – Η δυστοπική πραγματικότητα της κρίσης ως θρυαλλίδα έκπτυξης αντικοινωνικής συμπεριφοράς και ανάδυσης αθέατης θυματοποίησης, Τιμητικός Τόμος Νέστορα Κουράκη, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2016, σελ. 1423 επ.

⁶ Βλ. κατωτέρω (υπό 2.2.1.) παραδείγματα υποθέσεων από την αμερικανική νομολογία

Παρόλο που το stalking πολύ πρόσφατα κατέστη ποινικό αδίκημα, πρόκειται για διαχρονικό κοινωνικό πρόβλημα, το οποίο ρυθμιζόταν νομικά ήδη από τα χρόνια του Ιουστινιανού.⁷ Στη σύγχρονη εποχή, το φαινόμενο του stalking ήρθε στο προσκήνιο το 1989 στην Καλιφόρνια. Εκείνη την εποχή το ενδιαφέρον των μέσων μαζικής ενημέρωσης μονοπωλούσαν οι φόντοι πέντε γυναικών από τους πρώην εμμονικούς συντρόφους τους, καθώς και της ηθοποιού Rebecca Schaefer από έναν εμμονικό θαυμαστή της. Οι υποθέσεις αυτές, που συγκλόνισαν την κοινή γνώμη στις ΗΠΑ, ώθησαν το κράτος της Καλιφόρνια να θεσπίσει νόμο για την εισαγωγή του νέου ποινικού αδικήματος του “stalking”.⁸

Στον ευρωπαϊκό χώρο, η ιδέα της ποινικής κωδικοποίησης του stalking ως αδικήματος συνάντησε αντίσταση και, ως αποτέλεσμα, τα περισσότερα κράτη μέλη της Ένωσης παρέμεναν χωρίς ειδική νομοθετική ρύθμιση για πολλά χρόνια. Με την πάροδο των ετών διεξήχθησαν έρευνες, που αποσκοπούσαν να κάνουν απογραφή των εθνικών ποινικών νομοθεσιών κατά του stalking εντός των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.⁹ Η πρώτη από τις εν λόγω έρευνες διενεργήθηκε το 2007 από την ομάδα “Modena Group on Stalking”.¹⁰ Σύμφωνα με τα ευρήματα αυτής της έρευνας, το 2007 μόνο οκτώ κράτη μέλη της Ένωσης είχαν εισαγάγει ειδική ποινική ρύθμιση κατά του stalking στα εθνικά νομικά τους συστήματα.¹¹ Τα υπόλοιπα κράτη μέλη δεν είχαν νιώσει την ανάγκη να θεσπίσουν ειδική ρύθμιση, διότι έως τότε το stalking δεν λογιζόταν ως κοινωνικό πρόβλημα, με συνέπεια να μην έχει αποτελέσει αντικείμενο δημόσιου διαλόγου.¹² Άλλωστε, σε πολλά κράτη μέλη κρατούσα ήταν η πεποίθηση ότι οι γενικές ποινικές διατάξεις, όπως αυτές που απαγορεύουν την παράνομη βία ή

---

⁷ Ειδικότερα, στο Βιβλίο 4, Κεφάλαιο 4 των Εισηγήσεων του Ιουστινιανού (περί τα 550 Μ.Χ.), βρίσκουμε το ακόλουθο χωρίο “Iniuria committitur...si quis matrem familias aut praetextatum praetextatumve adsectatus fuerit”, το οποίο σε ελεύθερη μετάφραση σημαίνει ότι «διαπράττει άδικη πράξη όποιος ακολουθεί μία παντρεμένη γυναίκα ή ένα αγόρι ή ένα κορίτσι». Βλ. Sheriddan L., Blaauw E., Davies G., όπ.π. (υποσημ. 1), σελ. 148 – 150.

⁸ Πρώτη η πολιτεία της Καλιφόρνια υιοθέτησε ποινική νομοθεσία για την πάταξη του stalking. Βλ. California Penal Code Section 646.9. Διαθέσιμο στον ιστότοπο: https://leginfo.ca.gov/faces/codes_displaText.xhtml?lawCode=PEN&division=&title=15.&part=1.7CHAPTER=2.&ARTICLE=

⁹ Van der Aaa S., New Trends in the Criminalization of Stalking in EU Member States, Tilburg Law School, Netherlands, σελ. 315 επ., διαθέσιμο ηλεκτρονικά από 20.09.2017 στον ιστότοπο: <https://link.springer.com/c%Fs10610-017-9359-9.pdf>.

¹⁰ Modena Group on Stalking, Protecting Women from the New Crime of Stalking: A Comparison of Legislative approaches within the European Union, April 2007, Διαθέσιμο στον ιστότοπο: http://www.europeanrights.eu/public/comment/stalking_testo.pdf

¹¹ Ο.π., σελ. 11 και 69.

¹² Ο.π., σελ. 11 και 70.

την απειλή, σε συνδυασμό με ασφαλιστικά μέτρα, ήταν ικανές να παράσχουν επαρκή προστασία ενάντια στο stalking.¹³

Σήμερα, ποινική νομοθεσία για τη δίωξη και τιμώρηση του stalking υπάρχει σε όλες τις πολιτείες των Η.Π.Α., στην Αυστραλία και τον Καναδά, στο Ηνωμένο Βασίλειο και τη Νορβηγία, ενώ πλέον τα περισσότερα κράτη μέλη της Ε.Ε., μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, έχουν εισαγάγει στην έννομη τάξη τους ποινικές διατάξεις για την αντιμετώπισή του.¹⁴ Παράλληλα, σημαντική πρόοδο προς την κατεύθυνση της ποινικοποίησης του stalking αποτελεί το άρθρο 34 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης του 2013, η οποία δίχως άλλο έχει συμβάλει καθοριστικά στην διάδοση της ποινικής νομοθεσίας κατά του stalking σε ευρωπαϊκό επίπεδο.¹⁵

Σε κάθε περίπτωση, το stalking είναι δύσκολο να συλληφθεί ως κοινωνικό φαινόμενο, πόσω μάλλον να τυποποιηθεί ως ποινικό αδίκημα. Κατ' αρχάς, το stalking, όπως έχει ήδη δειχθεί, είναι ένας όρος που περιγράφει ένα σύνολο συμπεριφορών και ενεργειών · δεν απαρτίζεται από μία μεμονωμένη πράξη που εκδηλώνεται άπαξ, αλλά από μια σειρά πράξεων.¹⁶ Για παράδειγμα, αν ένα άτομο στείλει σε κάποιο άλλο άτομο λουλούδια στα γενέθλιά του, προφανώς η πράξη του πρώτου δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως stalking · δίχως άλλο πρόκειται για μια καθόλα νόμιμη και κοινωνικώς επιδοκιμαζόμενη πράξη. Ωστόσο, εάν ο ίδιος αποστολέας συνεχίσει να στέλνει λουλούδια στον ίδιο παραλήπτη κάθε εβδομάδα, παρά τη θέληση του τελευταίου, η εν λόγω συμπεριφορά του ενδέχεται να συνιστά stalking.¹⁷ Επομένως, με δεδομένο ότι οι πράξεις που συνδέονται με το stalking είναι ποικίλες και πρέπει να αξιολογηθούν συλλογικά, αποβαίνει δύσκολη η ανεύρεση ενός ορισμού, που να είναι νομοτεχνικά άρτιος από πλευράς ποινικής δογματικής, να είναι συμβατός με τις ανώτερης τυπικής ισχύος δικαϊκές αρχές και, συγχρόνως, να είναι αποτελεσματικός και από πλευράς αντεγκληματικής πολιτικής.

Περαιτέρω, ακριβώς επειδή το stalking αποτελεί ένα ιδιότυπο μωσαϊκό, που μπορεί να απαρτίζεται από κατ' αρχήν ποινικώς αδιάφορες συμπεριφορές (λ.χ.

---

¹³ Ο.π., σελ. 70.

¹⁴ Van der Aaa S., ό. π. (υποσημ. 9), σελ. 315 επ.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Mullen P., Pathe M., Purcell R., Stuart G., ό.π. (υποσημ. 4), σελ. 1244 επ.

¹⁷ Royackers Lambers, The Dutch Approach to Stalking Laws, Berkeley Journal of Criminal Law, Τόμος 3, Τεύχος 1, 2000, σελ. 1-15 (3), Διαθέσιμο στον ιστότοπο: <https://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1073&context=bjcl>.

τηλεφωνήματα, αποστολή μηνυμάτων, αποστολή δώρων), οι οποίες ενδέχεται να τελούνται σε συνδυασμό με αξιόποινες πράξεις (απειλή, φθορά ξένης ιδιοκτησίας, παραβίαση οικιακής ειρήνης), που πλήττουν διαφορετικά έννομα αγαθά, αμφισβητείται εάν μπορεί να αποτελέσει ως όλον φορέα αυτοτελούς εγκληματικού αδίκου.¹⁸ Κι αν ακόμα υποτεθεί ότι το stalking, πράγματι, συνιστά αποκλίνουσα συμπεριφορά, άξια ποινικού κολασμού, εύλογα ανακύπτει το ερώτημα αν για τη θεμελίωση του αξιόποινου χαρακτήρα της συμπεριφοράς, απαιτείται το θύμα να υφίσταται κάποια βλάβη και σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, σε τι θα πρέπει να συνίσταται αυτή η βλάβη, ώστε να αποφευχθεί ο άκρατος υποκειμενισμός και η ανασφάλεια δικαίου, που αυτός επάγεται.¹⁹ Εξάλλου, το stalking, όπως κάθε περίπλοκη μορφή ανθρώπινης συμπεριφοράς, μπορεί να εκπηγάξει από διαφορετικές διανοητικές καταστάσεις. Με βάση αυτό το δεδομένο, επόμενο είναι να διερωτάται κανείς αν η συμπεριφορά του stalker είναι απότοκος ενός πνευματικά υγιούς δράστη ή αν μπορεί να αποδοθεί σε κάποια ψυχική νόσο ή ψυχική διαταραχή, με αποτέλεσμα τυχόν ποινική του ευθύνη να πρέπει να αναζητηθεί στο πεδίο του καταλογισμού.²⁰ Στα παραπάνω ερωτήματα επιχειρεί να ρίξει φως η παρούσα εργασία, αποδομώντας την οικεία συμπεριφορά και αναδεικνύοντας με κριτική ματιά το κανονιστικό πλαίσιο που έχει αναπτυχθεί σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εγχώριο επίπεδο.

2. ΤΟ STALKING ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

2.1. ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΤΟΥ STALKING

Το stalking είναι ένα σύμπλεγμα συμπεριφορών και όχι μια μεμονωμένη δραστηριότητα, ενώ έχει δειχθεί από έρευνες ότι διαρκεί για μεγάλα χρονικά διαστήματα.²¹ Έρευνες έχουν δείξει ως μέσο όρο του διάρκειας stalking τους 13²²,

---

¹⁸ Κάβουρας Γ., ό.π. (υποσημ. 4), σελ. 439 επ., Γαλανού Μ., Επίμονη και διαρκής διατάρξη της ιδιωτικής ζωής (Stalking): μια συμπεριφορά στα όρια του Ποινικού Δικαίου, ΠοινΛογ 2/2008, σελ. 451 επ., Guelke J., Sorell T., Violations of Privacy and Law: The Case of Stalking, Univeristy of Warwick, 2016, σελ. 32 επ., Διαθέσιμο στον ιστότοπο: <https://www.raco.cat/index.php/LEAP/article/view/321400/411935>.

¹⁹ Mullen P., Pathe M., Purcell R., Stuart G., ό.π. (υποσημ. 4), σελ. 1244 επ.

²⁰ Mullen P., Pathe M., Purcell R., Stuart G., ό.π. (υποσημ. 4), σελ. 1244 επ., Γαλανού Μ, ό.π. (υποσημ. 18), σελ. 451 επ.

²¹ Mullen P., Pathe M., Purcell R., Stuart G., ό.π. (υποσημ. 4), σελ. 1244 επ.

²² Jason L., Reichler A., Easton J., Neal A. & Wilson M., Female harassment after ending a relationship: A preliminary study, Alternative lifestyles, 6, 1984, σελ. 259-269.

τους 24²³, τους 58²⁴ και τους 76 μήνες²⁵, ενώ 13% των θυμάτων υφίσταται stalking για περισσότερα από 5²⁶ ή ακόμα και 12 χρόνια²⁷.

Άλλωστε, ένα από τα πιο αξιοσημείωτα χαρακτηριστικά του stalking είναι η τεράστια ποικιλία συμπεριφορών που περιλαμβάνει, με αποτέλεσμα να είναι αδύνατη η δημιουργία μιας εξαντλητικής λίστας.²⁸ Σύμφωνα, πάντως, με έρευνες που διεξήχθησαν στις Η.Π.Α., στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Ολλανδία, οι πιο συχνές μορφές εμφάνισης της συμπεριφοράς είναι η ανεπιθύμητη προσέγγιση, τα σιωπηλά ή δυσάρεστα τηλεφωνήματα, η παρακολούθηση του θύματος, η αποστολή ανεπιθύμητων δώρων²⁹, ενώ συχνά οι δράστες καταφεύγουν και σε φθορές της ιδιοκτησίας του θύματος, αλλά και σε απειλές, ακόμα και σε άσκηση βίας κατά του θύματος και σπανιότερα σε βάρος τρίτων.³⁰ Σε κάθε περίπτωση οι δράστες συνήθως χρησιμοποιούν περισσότερες από μία μεθόδους stalking. Βάσει ερευνών, οι stalkers επιστρατεύουν κατά μέσο όρο 3 έως 5 μεθόδους, τις οποίες εναλλάσσουν.³¹ Άρα, από τα πορίσματα των ερευνών μπορεί να συναχθεί ότι οι δράστες καταφεύγουν σε πολλαπλά μέσα, ενώ ορισμένες συμπεριφορές, όπως οι τηλεφωνικές κλήσεις, επαναλαμβανόμενες προσωπικές προσεγγίσεις και επαφές, η παρακολούθηση και η επιτήρηση με συστήματα παρακολούθησης (κάμερες ασφαλείας), τείνουν να εμφανίζονται τακτικά και μπορούν να θεωρηθούν ως κοινές συμπεριφορές stalking.³²

---

²³ Mullen P., Pathe M., Purcell R., Stuart G., ό.π. (υποσημ. 4), σελ. 1244 επ.

²⁴ Blaauw E., Winkel F., Arensman E., Sheridan L. & Freeve A., The toll of stalking: The relationship between features of stalking and psychopathology of victims, *Journals of Interpersonal Violence*, 17, Ιανουάριος 2002, σελ. 50 επ.

²⁵ Όπ. π, σελ. 50 επ.

²⁶ Hall D., The victims of stalking σε J. R. Meloy (εκδ.), *The psychology of stalking: Clinical and forensic perspectives*, San Diego, Academic Press, 1998, σελ. 113 επ.

²⁷ Sheridan L., Davies G., Boon J., The course and nature of stalking: A victim perspective, *Howard Journal of Criminal Justice*, 40, Αύγουστος 2001, σελ. 215 επ.

²⁸ Παραδείγματα εξαιρετικά σπάνιας συμπεριφοράς που έχει εκδηλωθεί σε υποθέσεις stalking είναι η δωρεά στο θύμα περισσότερων από πεντακοσίων ψαλιδιών ή η εναπόθεση μιας Βίβλου και το κομμένο κεφάλι ενός κοτόπουλου στο κατώφλι του σπιτιού του θύματος. Βλ. Finch E, ό.π., (υποσημ. 1), σελ. 36.

²⁹ Finch E, ό.π., (υποσημ. 1), σελ. 72-75, Γαλανού Μ, ό.π. (υποσημ. 18), σελ. 451 επ., Spitzberg B., *The tactical topography of stalking victimization and management*, 2002, *Trauma, Violence & Abuse*, 3, σελ. 261 επ.

³⁰ Mullen P., Pathe M., Purcell R., Stuart G., ό.π. (υποσημ. 4), σελ. 1244 επ.

³¹ Mullen P., Pathe M., Purcell R., Stuart G., *Stalking: False claims of victimization*, *British Journal of Psychiatry*, 174, 1999, σελ. 170-172, Finch E, ό.π., (υποσημ. 1), σελ. 38-40.

³² Έτσι και Sheriddan L., Blaauw E., Davies G, ό.π. (υποσημ. 1), σελ. 151.

2.2.ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΤΟ CYBER-STALKING

Ο όρος cyber-stalking περιγράφει την επαναλαμβανόμενη καταδίωξη ενός ατόμου μέσω ηλεκτρονικών ή άλλων συσκευών με δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο.³³ Η επαναλαμβανόμενη καταδίωξη αποδίδει μια σειρά ενεργειών και μπορεί να περιλαμβάνει οποιαδήποτε μορφή ανεπιθύμητης επικοινωνίας με ηλεκτρονικά μέσα. Ενδεικτικά, αναφέρουμε την παρακολούθηση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου του θύματος, την αποστολή προσβλητικών ή απειλητικών emails, άλλοτε ανώνυμα και άλλοτε όχι, την απενεργοποίηση του λογαριασμού ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, μέσω του ή άλλου προγράμματος κακόβουλου λογισμικού, την πλαστοπροσωπία του θύματος για την αποστολή ψευδών μηνυμάτων σε άλλα άτομα ή για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών, συχνά πορνογραφικού υλικού στο όνομα του θύματος, τη χρησιμοποίηση λογισμικών υποκλοπής για τη διαχείριση του ηλεκτρονικού υπολογιστή του θύματος, καθώς και την υποκλοπή μηνυμάτων, φωτογραφιών ή κινούμενων εικόνων με ήχο.³⁴

Εξαιτίας της επαναλαμβανόμενης φύσης του cyber-stalking, το θύμα ενδέχεται να χάσει τον έλεγχο επί της ίδιας του της ζωής, αφού ζει εν αναμονή της επόμενης ανεπιθύμητης επικοινωνίας με το δράστη, την οποία δεν μπορεί ούτε να ελέγξει, αλλά ούτε και να προσδιορίσει χρονικά.³⁵ Το γεγονός ότι ο cyber-stalker μπορεί να έχει πρόσβαση στο θύμα σε οποιοδήποτε χρόνο και από οποιαδήποτε απόσταση υπονομεύει την ασφάλεια του θύματος και μπορεί να εμπούσει ένα διαρκές συναίσθημα φόβου στο θύμα. Εξάλλου, το cyber-stalking παρέχει στον επίδοξο δράστη το ασύγκριτο πλεονέκτημα της επιπλέον ανωνυμίας, που δυσχεραίνει την ανίχνευση των ενεργειών του, διευκολύνοντας τη δράση του.³⁶

---

³³ Reyns, B. W., Henson, B., & Fisher, B. S., 2012, Stalking in the twilight zone: Extent of cyberstalking victimization and offending among college students. *Deviant behavior*, Τόμος 33, Τεύχος 1, σελ. 1 επ.

³⁴ D' Ovidio R., Doyle J., A study on cyberstalking: Understanding investigative hurdles, *FBI Law Enforcement Bulletin*, Τεύχος Μαρτίου 2003, σελ. 1-9, Διαθέσιμο στον ιστότοπο: <http://victimsofcrime.org/docs/Information%20Clearinghouse/a-study-on-cyberstalking-understanding-investigative-hurdles-2003.pdf?sfvrsn=2>, Spitzberg B., Hoobler G., Cyberstalking and the technologies of interpersonal terrorism, *New Media and Society*, 2002, Τεύχος 4, σελ.. 71 επ.

³⁵ Hazelwood S., Koon-Magnin S., Cyber Stalking and Cyber Harassment Legislation in the United States: A Qualitative Analysis, *International Journal of Cyber Criminology*, Τόμος 7, Τεύχος 2, Ιούλιος-Δεκέμβριος 2013, σελ. 155 επ., Διαθέσιμο στον ιστότοπο: <https://www.cybercrimejournal.com/hazelwoodkoonmagninijcc2013vol7issue2.pdf>.

³⁶ Κατσογιάννου Μ., ό.π. (υποσημ. 5), σελ. 1423 επ.

Ακριβώς λόγω των αναβαθμισμένων μέσων επικοινωνίας και της ανωνυμίας που παρέχει το διαδίκτυο στο δράστη, μέρος της επιστημονικής κοινότητας έχει αναγάγει το cyber-stalking σε νέα μορφής συμπεριφορά, που διαφοροποιείται ποιοτικώς από το παραδοσιακό stalking.³⁷ Ωστόσο, κατά την άποψη που υποστηρίζεται στην παρούσα εργασία, παρά την εκμηδένιση των γεωγραφικών και χρονικών αποστάσεων και το προνόμιο της ανωνυμίας, η οποία δυσχεραίνει σημαντικά την αναγνώριση και ανίχνευση του δράστη, το διαδίκτυο δεν παραλλάσσει ουσιωδώς τον πυρήνα της συμπεριφοράς του stalker, με αποτέλεσμα το cyber-stalking να παραμένει μια εκσυγχρονισμένη μορφή εκδήλωσης του stalking. Χαρακτηριστικό είναι ότι η πλειοψηφία των δραστών χρησιμοποιούν πλέον τόσο παραδοσιακά όσο και ηλεκτρονικά μέσα κατά την καταδίωξη του θύματός τους.³⁸

2.2.1. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ STALKING.

Ακολουθούν κάποια παραδείγματα υποθέσεων stalking³⁹, στις οποίες διαφαίνεται ότι το stalking απαρτίζεται από επιμέρους πράξεις, οι οποίες διαμορφώνουν ένα μοτίβο συμπεριφοράς, έτσι ώστε όλες μαζί να συνιστούν stalking:

Παράδειγμα 1

Μια γυναίκα διατηρούσε σχέση με έναν άντρα, ο οποίος ήταν συμφοιτητής της σε ένα πανεπιστήμιο του Σαν Ντιέγκο. Μετά την πάροδο τριών μηνών ερωτικού δεσμού, η γυναίκα ένιωθε ότι ο σύντροφός της προσπαθούσε να την απομονώσει από τους φίλους της και την οικογένειά της. Αφού του ανακοίνωσε ότι ο ερωτικός τους δεσμός έλαβε τέλος, βρήκε τα ελαστικά του αυτοκινήτου της σχισμένα και ένα τούβλο στο εσωτερικό του αυτοκινήτου, το οποίο (τούβλο) είχε διαπεράσει το παρμπρίζ. Τον βανδαλισμό διαδέχτηκαν απειλητικά τηλεφωνήματα και απειλητικά μηνύματα στον τηλεφωνητή - ο δράστης διάβαζε τη διάταξη του Ποινικού Κώδικα της Καλιφόρνιας για το φόνο εκ προμελέτης (“murder”). Η γυναίκα προσπάθησε να κρυφτεί. Περίπου δύο μήνες αργότερα, ενώ κοιμόταν στο κρεβάτι της, ξύπνησε από ένα δυνατό θόρυβο

³⁷ Bocij P., McFarlane L., Cyberstalking: The technology of hate, Police Journal, Τόμος 76, Τεύχος 3, Σεπτέμβριος 2003, σελ. 204 επ.

³⁸ Johnny Nhan, Criminal justice firewalls in the United States: Prosecutorial decisionmaking in cyber and high-tech crime cases in California, σελ. 520 επ. Σε: Jasishankar K (Εκδ.), International perspectives on crime and justice, Cambridge Scholars Publishing, 2009.

³⁹ Οι πληροφορίες σχετικά με τις υποθέσεις προέρχονται από τα εισαγγελικά γραφεία των κομητειών του Σαν Ντιέγκο και του Λος Άντζελες. Βλ. Neal Miller, Stalking Laws and Implementation Practices: A National Review for Policymakers and Practitioners, US Department of Justice, 2002, σελ. 11.

– τον άντρα να τη χτυπά με ένα σφυρί στο πρόσωπο. Λίγες μέρες αργότερα ο άνδρας συνελήφθη. Ενώ περίμενε την εκδίκαση της υπόθεσής του, ζήτησε από ένα συγκρατούμενο του να προσλάβει έναν επί πληρωμή δολοφόνο, για να σκοτώσει τη γυναίκα. Η εισαγγελική αρχή ενημερώθηκε για το συμβάν από έναν πληροφοριοδότη και σκηνοθέτησε τη «δολοφονία» της γυναίκας. Μια μακιγιέζ προσλήφθηκε για να προετοιμάσει τη γυναίκα, ώστε να φαίνεται σαν την έχουν πυροβολήσει στο πρόσωπο. Λήφθηκαν φωτογραφίες της γυναίκας, που την εμφάνιζαν δολοφονημένη και ένας μυστικός ερευνητής της αστυνομίας επισκέφθηκε τον άνδρα στο σωφρονιστικό κατάστημα, όπου του έδειξε τις επίμαχες φωτογραφίες. Ο άνδρας, αφότου είδε τις φωτογραφίες παραδέχτηκε ότι επιθυμούσε τη δολοφονία της γυναίκας. Μετά αυτήν την παραδοχή, η εισαγγελική αρχή άσκησε ποινική δίωξη και ο άνδρας καταδικάστηκε για stalking, διάρρηξη, επίθεση με θανατηφόρο όπλο, βασανισμό (“torture”) και προσέλκυση για φόνο (“soliciting for murder”).

Παράδειγμα 2

Το θύμα, μια δεκαοχτάχρονη κοπέλα, τραγουδούσε στη χορωδία της εκκλησίας της. Ένας άγνωστος άνδρας έτυχε να τη δει, ενώ τραγουδούσε με τη χορωδία, και άρχισε να την καταδιώκει. Μεταξύ άλλων, έστειλε φωτογραφίες και βίντεο με πορνογραφικό υλικό στο σπίτι της. Μαζί με το πορνογραφικό υλικό της έστειλε και μήνυμα, στο οποίο έλεγε: «Αυτός είμαι εγώ και αυτή είσαι εσύ». Επίσης, της τηλεφωνούσε στο σπίτι της, εξαπολύοντας απειλές και παίζοντας το soundtrack μιας ταινίας πορνογραφικού περιεχομένου. Όταν συνελήφθη, δικαιολόγησε τις πράξεις του ως προερχόμενες από την ιδιότητά του ως «μαθητή της ανθρώπινης φύσης». Είπε ότι απλά ήθελε να δει πώς θα αντιδρούσε η κοπέλα απέναντι στις πράξεις του. Εν τέλει, καταδικάστηκε για stalking.

Παράδειγμα 3

Ένας άνδρας ανέπτυξε εμμονή με μία γυναίκα, η οποία αρνήθηκε να συνάψει ερωτικό δεσμό μαζί του. Μετά την πάροδο αρκετών ετών, ο άνδρας αυτός άρχισε να παριστάνει τη γυναίκα αυτή στο διαδίκτυο. Ανέβασε αρκετές διαφημίσεις σεξουαλικού περιεχομένου στο διαδίκτυο και ξεκίνησε να επικοινωνεί με άνδρες, ενώ εξακολουθούσε να παριστάνει ότι ήταν η συγκεκριμένη γυναίκα. Στη συνέχεια, ζήτησε από τους άνδρες αυτούς να τη βιάσουν, με τον ισχυρισμό ότι η γυναίκα απολάμβανε το σκληρό σεξ και είχε φαντασιώσεις βιασμού. Έδωσε στους άνδρες τη

διεύθυνση της γυναίκας, το κινητό της τηλέφωνο και άλλες προσωπικές πληροφορίες. Όταν η γυναίκα ενημερώθηκε για τα γεγονότα από έναν από τους άνδρες αυτούς, πήγε στο τοπικό αστυνομικό τμήμα, όπου την πληροφόρησαν ότι δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτα. Εν τέλει, το Ομοσπονδιακό Γραφείο Ερευνών (FBI) την παρέπεμψε σε ειδικό εισαγγελέα για υποθέσεις stalking. Κατόπιν ενδελεχούς έρευνας, η οποία περιλάμβανε την έκδοση ενταλμάτων έρευνας σε παροχείς διαδικτυακών υπηρεσιών, ώστε να εντοπισθεί η πηγή των αναρτήσεων στον Ιστό, ο δράστης βρέθηκε και καταδικάστηκε για stalking σε βαθμό κακουργήματος.

Παράδειγμα 4

Για χρόνια μια γυναίκα υπήρξε θύμα ενδοοικογενειακής βίας. Όταν η βία κλιμακώθηκε, η γυναίκα κάλεσε την άμεση δράση, η αστυνομία ανταποκρίθηκε, αλλά δεν συνέλαβε το δράστη. Όταν ο δράστης άρχισε να απειλεί τα παιδιά της, το θύμα πέτυχε την έκδοση ασφαλιστικού μέτρου, το οποίο τον ανάγκαζε να εγκαταλείψει την οικία τους. Η έκδοση του ασφαλιστικού μέτρου φάνηκε ότι εκνεύρισε το δράστη, ο οποίος επιδόθηκε σε μια εκστρατεία παρενόχλησης του θύματος για τέσσερις συναπτές εβδομάδες. Στη δίκη αποδείχθηκε ότι της είχε πει μέσω τηλεφώνου: « Είμαι απέναντι στο δρόμο και σε παρακολουθώ, θα σε σκοτώσω». Η αστυνομία δεν ειδοποιήθηκε ξανά. Μια μέρα, καθώς η γυναίκα επέστρεφε με το αυτοκίνητό της στο σπίτι της από τη δουλειά, ένα αυτοκίνητο προσπάθησε να την εξωθήσει εκτός δρόμου στα βουνά. Σταμάτησε το αυτοκίνητό της και ξεκίνησε να μιλεί με αυτόπτες μάρτυρες του περιστατικού. Ο δράστης την πλησίασε μεταμφιεσμένος, της επιτέθηκε και τη σκότωσε. Ο δράστης καταδικάστηκε για ανθρωποκτονία με άμεσο δόλο α' βαθμού και του επιβλήθηκε η ποινή του θανάτου, εν μέρει επί τη βάση ότι είχε τελέσει το αδίκημα του stalking, το οποίο αποτελεί θεσπισμένη επιβαρυντική περίπτωση της ανθρωποκτονίας.

2.3. ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΑ ΘΥΜΑΤΑ

Το stalking είναι μία τραυματική εμπειρία που αφήνει ηχηρό αποτύπωμα στις ζωές των θυμάτων, επηρεάζοντας την οικονομική και κοινωνική τους ζωή και την ψυχική τους υγεία. Ειδικότερα, αξιοσημείωτες είναι οι οικονομικές συνέπειες του stalking, με τα θύματα να βλέπουν το εισόδημά τους να μειώνεται, λόγω ελάττωσης των ωρών εργασίας ή διακοπής της εργασίας, επένδυσης χρημάτων για την ενίσχυση των μέτρων ασφαλείας στην οικία, το χώρο εργασίας ή στα οχήματά τους ή για την

αντικατάσταση κατεστραμμένης ή κλαπείσας ιδιοκτησίας.⁴⁰ Σε ό, τι αφορά στον κοινωνικό τομέα, τα θύματα αναφέρουν ότι αναγκάστηκαν να αλλάξουν δουλειά ή τόπο εκπαίδευσης ή έστω να περιορίσουν την παραμονή τους στη δουλειά ή στον τόπο φοίτησης, να μετακομίσουν σε άλλη περιοχή και να περιορίσουν τις κοινωνικές τους δραστηριότητες και συναναστροφές.⁴¹ Σε κάθε περίπτωση δεν πρέπει να παραγνωριστεί το ψυχολογικό κόστος που βιώνουν τα θύματα του stalking, τα οποία εμφανίζουν αυξημένη δυσπιστία, παράνοια, σύγχυση, φόβο (ο οποίος πλήττει περισσότερο τις γυναίκες παρά τους άνδρες)⁴², νευρικότητα, θυμό ή επιθετικότητα, κατάθλιψη⁴³, χρόνιες διαταραχές του ύπνου, υπερκόπωση ή αδυναμία, διαταραχές στην όρεξη, συχνούς πονοκεφάλους και επίμονη ναυτία, μετατραυματικό στρες⁴⁴ ή ακόμα και ψυχιατρικές διαταραχές⁴⁵. Εξάλλου, τα θύματα του stalking είναι πιθανό να υποφέρουν από εξασθενημένη υγεία ή να εμφανίσουν μια χρόνια ασθένεια.⁴⁶ Βέβαια, δεν έχει αποδειχθεί ότι η σοβαρότητα και η ένταση των συμπτωμάτων τελεί κατ' ανάγκη σε συνάρτηση με τη συχνότητα, τη διάρκεια, την ένταση και την έκταση του stalking ή με την ηλικία του θύματος⁴⁷, αν και οι άνδρες ως θύματα τείνουν να εμφανίζουν λιγότερα και ηπιότερα συμπτώματα σε σύγκριση με τις γυναίκες.⁴⁸

2.4. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ

Σύμφωνα με τα πορίσματα των ερευνών, θύματα του stalking μπορούν να αποτελέσουν τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες, αν και οι γυναίκες, όπως

---

⁴⁰ Blaauw E., Sheridan L. & Winkel F., Designing anti-stalking legislation on the basis of victims' experiences and psychopathology, *Psychiatry, Psychology and Law*, 2002, σελ. 136 επ., Kamphuis J., Emmelkamp P., Traumatic distress among support-seeking female victims of stalking, *American Journal of Psychiatry*, 158, 2001, σελ. 795 επ., Pathe M., Mullen P., The impact of stalkers on their victims, *British Journal of Psychiatry*, 170, 1997, σελ. 12-17, Purcell R., Pathe M., Mullen P., The incidence and nature of stalking in the Australian community, *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 36, σελ. 114-120.

⁴¹ Blaauw E., Sheridan L. & Winkel F., ό.π. (υποσημ. 40), σελ. 136 επ., Purcell R., Pathe M., Mullen P., ό.π. (υποσημ. 40), σελ. 114-120., Γαλανού Μ, ό.π. (υποσημ. 18), σελ. 451 επ..

⁴² Bjerregaard B., An empirical study of stalking victimization, *Violence and Victims*, 15, 2000, σελ. 389 επ..

⁴³ Bjerregaard B., ό.π. (υποσημ. 42), σελ. 389 επ., Hall D., ό.π. (υποσημ. 26), σελ. 113 επ., Sheridan L., Davies G., Boon J., ό.π. (υποσημ. 27), σελ. 215 επ.

⁴⁴ Pathe M., Mullen P (1997)., ό.π. (υποσημ. 40), σελ. 12-17.

⁴⁵ Kamphuis J., Emmelkamp P. (2001), ό.π. (υποσημ. 40), σελ.795 -798.

⁴⁶ Sheriddan L., Blaauw E., Davies G. (2003), ό.π. (υποσημ. 1), σελ. 148 επ..

⁴⁷ Γαλανού Μ., ό.π. (υποσημ. 18), σελ. 451 επ.

⁴⁸ Γαλανού Μ., ό.π. (υποσημ. 18), σελ. 455, Blaauw E., Sheridan L. & Winkel F., ό.π. (υποσημ. 40), σελ. 140-141.

αναδείχθηκε και από τα παραδείγματα υποθέσεων που προηγήθηκαν, είναι μακράν η πιο ευαίσθητη κοινωνική ομάδα,⁴⁹. Οι έρευνες αποκαλύπτουν μια μεγάλη διαφορά ως προς τα ποσοστά θυματοποίησης μεταξύ ανδρών και γυναικών, με αποτέλεσμα να επικρατεί η κοινή παραδοχή ότι, παρόλο που οι άνδρες μπορούν να αποτελέσουν θύματα, αυτές οι περιπτώσεις αποτελούν μια εκτροπή από τη νόρμα. Οι δύο έρευνες, οι οποίες έχουν αμφισβητήσει αυτήν την παραδοχή, έχουν καταλήξει ότι τα κρούσματα stalking με θύματα άνδρες δεν καταγγέλλονται.⁵⁰ Πράγματι, είναι δύσκολο να διαλευκάνουμε αν η καταγεγραμμένη απόκλιση στα ποσοστά θυματοποίησης μεταξύ ανδρών και γυναικών ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα ή αν οι άνδρες θύματα διστάζουν να χαρακτηρίσουν εαυτούς ως θύματα stalking ή είναι πιο επιφυλακτικοί ως προς την εμπλοκή των αρχών.⁵¹ Ελλείψει περαιτέρω έρευνας αναφορικά με το συγκεκριμένο ζήτημα, είναι δύσκολο να συναχθεί ένα ασφαλές συμπέρασμα.

Όσον αφορά στην ηλικία των θυμάτων, έχουν καταγγελθεί κρούσματα με θύματα ηλικίας από δύο έως ογδόντα δύο ετών, αν και τα περισσότερα θύματα έχουν ηλικία μεταξύ δεκαοκτώ έως τριάντα ετών⁵². Επισημαίνεται ότι τα θύματα μπορεί να προέρχονται από όλα τα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα, αν και περισσότερο στοχοποιούνται άτομα υψηλής μόρφωσης⁵³, που απασχολούνται σε υψηλού επιπέδου επαγγέλματα.⁵⁴ Θύματα stalking μπορούν να αποτελέσουν άτομα που διαβιώνουν μόνα τους, παντρεμένα ζευγάρια, αλλά και ζευγάρια σε ελεύθερη συμβίωση.⁵⁵ Επιπλέον, ιδιαίτερα ευαίσθητη κοινωνική ομάδα αποτελούν οι ομοφυλόφιλοι άνδρες, οι φοιτητές και τα άτομα που εργάζονται σε δημόσιες υπηρεσίες ή ασχολούνται με την

---

⁴⁹ Rosenfeld B., Lewis Ch., Assessing Violence Risk in Stalking Cases: A Registration Tree Approach, *Law and Human Behavior*, 3, 2005, σελ. 348, Hall P., Smith K., Analysis of the 2010/11 British Crime Survey intimate personal violence split-sample experiment, Ιούλιος 2011, σελ. 21-22, Διαθέσιμο στον ιστότοπο: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/116718/analysis-bcs-ipv-2011.pdf, Australian Bureau of Statistis, Personal Safety, Australia 2016, Διαθέσιμο στον ιστότοπο: <http://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/mf/4906.0>.

⁵⁰ Spitzberg B., Nicastro A., Cousins A., Exploring the interactional phenomenon of stalking and obsessive relational intrusion, *Τόμος 11, Τεύχος 1*, σελ. 33 επ., Hall D., ό.π. (υποσημ. 26), σελ. 113 επ.

⁵¹ Finch E, ό.π., (υποσημ. 1), σελ. 58.

⁵² Hall D., ό.π. (υποσημ. 26), σελ. 113 επ.

⁵³ Ibid

⁵⁴ Hall D., ό.π. (υποσημ. 26), σελ. 113 επ., Pathe M., Mullen P (1997), ό.π. (υποσημ. 40), σελ. 12-17

⁵⁵ Hall D., ό.π. (υποσημ. 26), σελ. 113 επ., Γαλανού Μ., ό.π. (υποσημ. 18), σελ. 451 επ. , Hall P., Smith K., ό.π. (υποσημ. 49), σελ. 20-22.

πολιτική ή απασχολούνται στον τομέα των μέσων μαζικής ενημέρωσης.⁵⁶ Οι έρευνες έχουν, επίσης, δείξει ότι η ύπαρξη προηγούμενου ιστορικού βίας είναι ιδιαίτερα συχνή μεταξύ των γυναικών που γίνονται θύματα stalking, ενώ πολύ συχνά δράστης και θύμα συνδέονται με προγενέστερη συζυγική ή ερωτική σχέση.⁵⁷ Εξάλλου, πολλά θύματα stalking έχουν παιδιά με τον stalker τους, οπότε το stalking τελείται από το γονέα, που δεν έχει την επιμέλεια των παιδιών και επιθυμεί να έχει επαφές μαζί τους.⁵⁸

Σε αυτό το σημείο, πρέπει να τονισθεί ότι τα αποτελέσματα των ερευνών, ειδικά όσον αφορά στην εξάπλωση του stalking, δεν είναι απολύτως ασφαλή, λόγω των διαφορετικών προϋποθέσεων, που τίθενται από τη νομοθεσία κάθε κράτους για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος. Για παράδειγμα, διαφορές παρατηρούνται μεταξύ των εννόμων τάξεων σχετικά με τις συμπεριφορές που αποτελούν stalking, τις συνέπειες που πρέπει να υφίσταται ο αποδέκτης της συμπεριφοράς, για να αποκτήσει την ιδιότητα του παθόντος, τη διάρκεια της συμπεριφοράς και τον αριθμό των κρουσμάτων.⁵⁹ Στην έρευνα που διεξήχθη στο Ηνωμένο Βασίλειο, για τη στοιχειοθέτηση του stalking ένα κρούσμα ήταν αρκετό, τα θύματα αναζητούνταν μεταξύ ατόμων που είχαν συμπληρώσει το δέκατο έκτο της ηλικίας τους και τα ποσοστά έπεφταν όταν οι ερωτηθέντες απαιτούνταν να έχουν βιώσει σχετική δυσφορία ή αναστάτωση.⁶⁰ Παρομοίως, στην έρευνα που διεξήχθη στις Ηνωμένες Πολιτείες, τα ποσοστά επιπολασμού του stalking έπεφταν με την εισαγωγή του αυστηρού κριτηρίου του προκληθέντος φόβου.⁶¹

2.5. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΩΝ

Η ανίχνευση ενός δυνάμει stalker δεν είναι εύκολη υπόθεση, αν μη τι άλλο λόγω της συνθετότητας της συμπεριφοράς του δράστη. Όπως μπορούμε να υποθέσουμε από το μεγάλο ποσοστό της γυναικείας θυματοποίησης, οι περισσότεροι δράστες που έχουν

---

⁵⁶ Sheridan L., Davies G., Boon J., Violence and the prior victim-stalker relationship, *Criminal Behavior and Mental Health*, 11, 2001, σελ. 102 επ.

⁵⁷ Sheriddan L., Blaauw E., Davies G. (2003), ό.π. (υποσημ. 1), σελ. 154.

⁵⁸ Γαλανού Μ., ό.π. (υποσημ. 18), σελ. 451 επ..

⁵⁹ Sheriddan L., Blaauw E., Davies G. (2003), ό.π. (υποσημ. 1), σελ. 154.

⁶⁰ Hall P., Smith K., ό.π. (υποσημ. 49), σελ. 17 επ.

⁶¹ Tjaden P., Thoene N., Stalking in America: Findings from the National Violence Against Women Survey, Washington DC, National Institute of Justice and Centers for Disease Control and Prevention, 1998, Διαθέσιμο στον ιστότοπο: <https://digitalcommons.law.ggu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1023&context=nij-rib>.

καταγγελλεί και οδηγηθεί στη δικαιοσύνη είναι άνδρες, ήδη γνωστοί στο θύμα, αν και έχουν καταγγελλεί και περιστατικά όπου ο δράστης ήταν άγνωστος στο θύμα.⁶² Συγκεκριμένα, πρόκειται για άνδρες ηλικίας κυρίως τριανταπέντε έως σαράντα ετών, με κοινό χαρακτηριστικό τους έναν αποτυχημένο ερωτικό δεσμό, γεγονός το οποίο δεν εκπλήσσει, αν λάβουμε υπόψη ότι οι περισσότεροι stalkers υπήρξαν πρώην σύντροφοι των θυμάτων τους.⁶³ Άλλοι stalkers είναι άτομα απομονωμένα κοινωνικά που επιδιώκουν συχνή επαφή με το θύμα τους, προκειμένου να επικοινωνήσουν το ερωτικό τους συναίσθημα, με την ελπίδα ότι μέσω της συχνής επαφής, το θύμα τους θα ανταποκριθεί ερωτικά.⁶⁴ Πολύ πιο σπάνιες περιπτώσεις stalking αφορούν σε θύτη, που πάσχει από ερωτομανία, συνήθως γυναίκα, η οποία έχει την ψευδαίσθηση ότι ένας άνδρας με υψηλότερο κύρος, τον οποίο δεν έχει συναντήσει ποτέ πριν, είναι ερωτευμένος μαζί της.⁶⁵ Ακόμα πιο σπάνιες είναι οι περιπτώσεις stalking με θύτες άτομα με αλλοδαπή καταγωγή, που ανήκουν σε πολιτισμικές μειονότητες.⁶⁶

Όπως δείχνουν οι εμπειρικές έρευνες, πολλοί δράστες έχουν ποινικό μητρώο και ψυχιατρικό ιστορικό, στο οποίο περιλαμβάνεται και ιστορικό εθισμού στα ναρκωτικά και το αλκοόλ, αλλά είναι υψηλού μορφωτικού επιπέδου.⁶⁷ Στο βαθμό που έχουν αξιολογηθεί ψυχολογικά, ένας σημαντικός αριθμός δραστών έχουν βιώσει ανεπιθύμητο χωρισμό ή εγκατάλειψη από τους γονείς τους ή άλλους ενήλικες που

---

⁶² Spitzberg B, ό.π. (υποσημ. 26), σελ. 261 επ., Meloy J., A clinical investigation of the obsessional follower: "she loves me, she loves me not..." Σε Schlesinger L. (Εκδ.), Explorations in criminal psychopathology, 1997, Springfield, IL.: Charles C. Thomas, σελ. 9 επ.

⁶³ Meloy J., Stalking: An old behavior, a new crime, Psychiatric Clinics of North America, Volume 22, Issue 1, 1999, σελ. 85 επ., Mullen P., Pathe M., Purcell R., Stuart G., ό.π. (υποσημ. 4), σελ. 1244 επ.

⁶⁴ Guelke J., Sorell T., ό.π. (υποσημ. 19), σελ. 32 επ.

⁶⁵ Guelke J., Sorell T., ό.π. (υποσημ. 19), σελ. 32 επ., Kamphius H., Emmlkamp G., Stalking: A contemporary challenge for forensic and clinical psychiatry, British Journal of Psychiatry, Volume 176, 2000, σελ. 206 επ.

⁶⁶ Σε μια από τις νομικές υποθέσεις που διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο για τη διαμόρφωση της νομοθεσίας κατά του stalking στις Η.Π.Α. – Tarasoff v. Regents του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνια – Ο Prosenjit Poddar, ένας απόφοιτος του Μπέρκλεϋ από τη Βεγγάλη στα τέλη της δεκαετίας του 1960, ανέπτυξε μια έμμονη προσκόλληση με μία συμφοιτήτρια του, την Tania Tarasoff, η οποία ήταν πιθανόν η μόνη Αμερικανίδα που διατηρούσε φιλικές σχέσεις μαζί του κατά τη διάρκεια των σπουδών του στις ΗΠΑ. Παρερμήνευσε κάποιες από τις συμπεριφορές της σαν σημάδι ρομαντικού ενδιαφέροντος στο πρόσωπό του, με αποτέλεσμα να μην μπορέσει να αντέξει την απόρριψη από μέρους της. Παρόλο που η έμμονή του με την Tarasoff ήταν γνωστή στους συμφοιτητές τους, αλλά και στους κλινικούς ψυχολόγους που τον παρακολουθούσαν, εκείνοι δεν μπόρεσαν να αποτρέψουν τη δολοφονία της από τον Poddar, ο οποίος κατά τη διάρκεια μιας επίσκεψης του στο σπίτι της, τη μαχαίρωσε μέχρι θανάτου, όταν εκείνη προσπάθησε να διαφύγει. Βλ. Meyers J., Cultural Factors in Erotomania and Obsessional Following σε Meloy J., The Psychology of Stalking: Clinical and Forensic Perspectives, σελ. 213 επ., San Diego: SA, Academic Press.

⁶⁷ Kamphius H., Emmlkamp G., ό.π. (υποσημ. 65), σελ. 206 επ.

τους παρείχαν στοργή και αγάπη κατά την παιδική τους ηλικία. Ειδικότερα, οι ερευνητές, στην προσπάθειά τους, να σκιαγραφήσουν το προφίλ του «τυπικού» stalker, περιέγραψαν έναν άνδρα άγαμο ή διαζευγμένο, γύρω στα τριάντα, συχνά άνεργο ή ανεπάγγελτο, με διανοητικές ικανότητες πάνω από το μέσο άνθρωπο και ποινικό ή ψυχιατρικό ιστορικό.⁶⁸ Τα κίνητρα του δράστη ποικίλλουν · μπορεί να είναι η επιθυμία για έλεγχο ή εξουσίαση του θύματος, οι εμμονές, η ζήλια, ο θυμός, η εκδίκηση ή η επιθυμία επανασύνδεσης σε περίπτωση χωρισμού.⁶⁹

Οι πιο σοβαρές μορφές stalking – οι πιο επίμονες, οι πιο πιθανές να συμπεριλάβουν βία, οχληρή παρακολούθηση, επιτήρηση στο σπίτι και συχνή τηλεφωνική επικοινωνία – συνδέονται με ηγεμονικούς πρώην συντρόφους. Οι δράστες αυτού του τύπου συχνά επιδιώκουν να αποκαταστήσουν τη συμβιωτική σχέση ή να αποτρέψουν τη δημιουργία νέων σχέσεων από τους πρώην συντρόφους τους.⁷⁰ Στην περίπτωση που εμπλέκονται παιδιά και οι δράστες έχουν δικαίωμα επικοινωνίας, είναι ιδιαίτερα δύσκολο για το θύμα να απαλλαχθεί από το δράστη-πρώην σύντροφο, δεδομένου ότι υπάρχουν τα προσχήματα που επιτρέπουν στο δράστη να διατηρεί επαφή.⁷¹

Σε κάθε περίπτωση το stalking αποτελεί συμπεριφορικό πρόβλημα και όχι ψυχιατρική κατηγοριοποίηση per se. Αρκετοί συγγραφείς έχουν αφιερωθεί στην ανάλυση της ψυχοπαθολογίας των stalkers και έχουν διακρίνει μεταξύ ψυχωσικών δραστών και δραστών με διαταραχές προσωπικότητας.⁷² Εμπειρικές έρευνες έχουν δείξει ότι οι

---

⁶⁸ Ibid..

⁶⁹ Βλ. Γαλανού Μ., ό.π. (υποσημ. 18), σελ. 451 επ., η οποία παραπέμπει σε έρευνα επί δείγματος 187 ερωτηθέντων γυναικών, που είχαν υπάρξει θύματα stalking από τους πρώην συζύγους τους, από την οποία προέκυψε ότι το 75% αυτών είχαν βιώσει την ελεγκτική συμπεριφορά του συντρόφου τους κατά τη διάρκεια της προηγούμενης σχέσης τους κυρίως ως εκδήλωση του φόβου της απώλειας της εξουσίας πάνω τους ή απλώς του φόβου να μη διατηρήσουν το πάνω χέρι στη σχέση αυτή ή να μην μπορούν πλέον να τις κρατούν χειραγωγημένες οικονομικά (:απαγόρευση στη γυναίκα να εργάζεται, έλεγχος στις πιστωτικές κάρτες και στη διαχείριση των οικονομικών κ.λπ.), κοινωνικά (:απαγόρευση συγγενικών-οικογενειακών και φιλικών επαφών), ψυχολογικά (:ενίσχυση αισθημάτων ενοχής ή ντροπής), σωματικά και σεξουαλικά. Πρβλ. Brewster M., Power and Control Dynamics in Prestalking and Stalking Situations, Journal of Family Violence, Αύγουστος 2003, Τόμος 8, Τεύχος 4, σελ. 207-217

⁷⁰ Meloy J., Stalking: The State of the Science, Criminal Behaviour and Mental Health, 2007, Τόμος 17, σελ. 1-7.

⁷¹ Ibid.

⁷² Οι διαταραχές της προσωπικότητας είναι ψυχικές διαταραχές που αφορούν τον τρόπο με τον οποίο το άτομο σκέπτεται, συμπεριφέρεται προς τους άλλους και σχετίζεται με τον εαυτό του. Βλ. περισσότερα σε: <http://www.experimentalphysiology.gr/UserFiles/Research/psyYgeia/DIATARAXES%20PROSOPIKOTHTAS.pdf>.

ψυχικές νόσοι απαντώνται συχνότερα σε δράστες που καταδιώκουν άγνωστα πρόσωπα, με τα οποία δε συνδέονται με κάποιο βιοτικό δεσμό.⁷³ Ο ψυχωσικός δράστης εκδηλώνει κυρίως ερωτομανία, μια μορφή παραληρητικής διαταραχής, στην οποία το πάσχον άτομο έχει την έμμονη πεποίθηση ότι ένα συγκεκριμένο πρόσωπο είναι ερωτευμένο μαζί του, αν και η συγκεκριμένη ψυχική νόσος μπορεί να είναι αποτέλεσμα άλλων ψυχιατρικών διαταραχών, όπως η σχιζοφρένεια, η διπολική διαταραχή και η μείζων κατάθλιψη.⁷⁴

Σε ό, τι αφορά στις διαταραχές της προσωπικότητας, που έχουν συνδεθεί με το stalking, ειδικά οι δράστες που ανήκουν στην κατηγορία των πρώην συντρόφων συχνά εκδηλώνουν συμπτώματα αντικοινωνικής διαταραχής. Τα συμπτώματα αυτά συνήθως περιλαμβάνουν αδυναμία συμμόρφωσης με τις κοινωνικές σταθερές αναφορικά με τα κοινώς παραδεκτά πρότυπα συμπεριφοράς, εξαπάτηση, χρήση ψευδώνυμων, παρορμητικότητα, ευερεθιστότητα και επιθετικότητα, απερίσκεπτη περιφρόνηση της ασφάλειας του εαυτού ή των άλλων, καθώς και έλλειψη τύψεων.⁷⁵ Ειδικότερα, τα άτομα αυτά τείνουν να παρουσιάζουν μια ψευδή εικόνα του εαυτού τους όσον αφορά στη ζωή τους, τις εμπειρίες τους και το ενδιαφέρον τους για το θύμα, εκμεταλλεύονται την αδυναμία του συντρόφου τους και ασκούν βία κατά τη διάρκεια της σχέσης τους. Μετά το χωρισμό, μπορεί να επιχειρήσουν να εκφοβίσουν το θύμα με τηλεφωνικές ή γραπτές απειλές ή ακόμα και με άσκηση φυσικής βίας.⁷⁶

Άλλες διαταραχές της προσωπικότητας που έχουν συνδεθεί με το stalking είναι η οριακή, η ιστριονική και η ναρκισσιστική διαταραχή.⁷⁷ Τα άτομα με οριακή διαταραχή παρουσιάζουν υπερευαίσθησία στην απόρριψη και την απογοήτευση που

---

⁷³ Kamphius H., Emmlkamp G., ό.π. (υποσημ. 65), σελ. 206 επ.

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Meloy J., ό.π. (υποσημ. 63), σελ. 84 επ.

⁷⁶ Meloy J., ό.π. (υποσημ. 70), σελ. 1-7.

⁷⁷ Σε μικρότερο βαθμό το stalking έχει συνδεθεί με την εξαρτητική, σχιζοειδή και παρανοειδή διαταραχή. Τα άτομα με εξαρτητική διαταραχή είναι συνήθως γυναίκες, οι οποίες έχουν υπερβολική ανάγκη φροντίδας, προσκόλλησης και καταβάλλονται από το φόβο του αποχωρισμού. Όσον αφορά στη σχιζοειδή διαταραχή, χαρακτηριστικό της είναι η απόσυρση από συναισθηματικές, κοινωνικές και άλλες επαφές. Το άτομο προτιμά τις φαντασιώσεις, τις μοναχικές δραστηριότητες και την ενδοσκόπηση. Έχει περιορισμένη ικανότητα να εκφράσει συναισθήματα και να νιώσει ευχαρίστηση. Εξάλλου, σε ό, τι αφορά στην παρανοειδή διαταραχή, τα άτομα που πάσχουν από αυτή διακατέχονται από έντονη δυσπιστία σχετικά με τις προθέσεις των άλλων. Η παρανοϊκή καχυποψία οδηγεί τα άτομα που την εμφανίζουν στο να παρερμηνεύουν αθώες ενέργειες ως τεχνάσματα των άλλων, για να τους βλάψουν. Προκειμένου να αποδείξει ότι κάποιος συναμοτεί εναντίον του, το άτομο με παρανοειδή προσωπικότητα μπορεί να οδηγηθεί στην έμμονη παρακολούθηση του ατόμου το οποίο θεωρεί εχθρικό, προκειμένου να στοιχειοθετήσει ψευδείς αποδείξεις της συνωμοσίας.

αυτή επάγεται, συναισθηματική αστάθεια και υποτροπιάζουσα αυτοκτονική συμπεριφορά. Ειδικότερα, τα άτομα αυτά αποδίδουν στη σχέση τους σημασία ή βάθος που δεν συνάδουν με το βαθμό προσήλωσης του συντρόφου τους. Παρόμοιες τάσεις υιοθετούν και τα άτομα με ιστριονική διαταραχή, τα οποία, επίσης, θεωρούν τις σχέσεις τους με τους άλλους περισσότερο στενές από όσο είναι στην πραγματικότητα. Πρόκειται για άτομα με υπερβολικά δραματικό και συναισθηματικό χαρακτήρα, που επιδιώκουν με προκλητικό τρόπο την προσοχή και υιοθετούν συχνά προκλητικές σεξουαλικές συμπεριφορές, ενώ νιώθουν άβολα σε καταστάσεις όπου δεν είναι τα ίδια το κέντρο της προσοχής. Η ναρκισσιστική διαταραχή, από την άλλη, διακατέχει άτομα με υπέρμετρη αυτοπεποίθηση (μεγαλομανία), που αποζητούν συνεχώς το θαυμασμό από το κοινωνικό τους περίγυρο και απαντάται σε όλους τους τύπους stalkers, βίαιους και μη-βίαιους.⁷⁸

Σε αυτήν την αλληλουχία, αξίζει να σημειωθεί ότι σχεδόν όλες οι διαγνωστικές υποθέσεις βασίστηκαν στις κλινικές εντυπώσεις από ανεξέλεγκτες μελέτες.⁷⁹ Πράγματι, η ελεγχόμενη έρευνα για τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας και την ψυχοπαθολογία του stalker (βασισμένη, για παράδειγμα, σε δομημένες συνεντεύξεις και σε τυποποιημένες απογραφές προσωπικοτήτων), δυστυχώς, ελλείπει.⁸⁰ Συνεπώς, τα πορίσματα των ερευνών που εμφανίζουν τη συμπεριφορά του stalker ως σύμπτωμα κάποιας ψυχικής ασθένειας είναι σχετικής αξίας.

Άλλωστε, όσον αφορά στο αξιόποιο της συμπεριφοράς, δεν αρκεί η διάγνωση μιας ψυχικής νόσου για να αποφανθούμε αν ο υπό κρίση δράστης ήταν ικανός για καταλογισμό κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης. Χρειάζεται προσέτι να διερευνηθεί η έκταση και η ένταση του παθολογικού φαινομένου και η επίδρασή του στην ικανότητα διάκρισης και συμμόρφωσης κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης και σε σχέση με αυτήν.⁸¹ Με άλλους λόγους, η διαπίστωση μιας ψυχικής νόσου αποτελεί την αναγκαία αλλά όχι ικανή συνθήκη για να αναφερθούμε σε νοσηρή διατάραξη των πνευματικών λειτουργιών κατά τα άρθρα 34 και 36 ΠΚ, δεδομένου ότι για να αρθεί ή

---

⁷⁸ Kamphius H., Emmlkamp G., ό.π. (υποσημ. 65), σελ. 206 επ., Meloy J., ό.π. (υποσημ. 70), σελ. 1-7, Βλ. Sheriddan L., Blaauw E., Davies G., ό.π. (υποσημ. 1), σελ. 155.

⁷⁹ Kamphius H., Emmlkamp G., ό.π. (υποσημ. 65), σελ. 206 επ., Finch E., ό.π., (υποσημ. 1), σελ. 59-60

⁸⁰ Kamphius H., Emmlkamp G., ό.π. (υποσημ. 65), σελ. 206 επ., Finch E., ό.π., (υποσημ. 1), σελ. 59-60.

⁸¹ Κιούπης Δ., Δικαστική ψυχολογία και ψυχιατρική, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016, σελ. 39 -40.

μειωθεί ο καταλογισμός απαιτείται επιπλέον αυτή η νόσος να είναι τέτοιας έντασης, ώστε να αποκλείει ή να περιορίζει την ικανότητα διάκρισης ή συμμόρφωσης.⁸²

Επομένως, σε αντίθεση με την κρατούσα αντίληψη, το stalking δεν είναι απλώς μια κοινωνικά αποδοκιμαζόμενη συμπεριφορά που στρέφεται μόνο σε βάρος των γυναικών, ούτε αποτελεί απαραίτητα σύμπτωμα ενός ψυχασθενούς ατόμου. Πολύ περισσότερο δεν συνιστά απλώς μια οχληρή εκδήλωση με παροδικό και ασήμαντο αντίκτυπο στο θύμα. Αντιθέτως, το stalking είναι μια αποκλίνουσα μορφή συμπεριφοράς που μπορεί να εκδηλωθεί και από έναν ψυχικά υγιή δράστη και να στραφεί κατά άτομου οιασδήποτε ηλικίας, ανεξαρτήτως φύλου, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης. Το αποτέλεσμα της συμπεριφοράς του stalker μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα οδυνηρό για το θύμα και να αφήσει ανεξίτηλο αποτύπωμα στη ζωή του. Η διαπίστωση της σοβαρότητας της βλάβης που επάγεται το stalking είναι απαραίτητη, όχι μόνο για την διακρίβωση του ποινικού χαρακτήρα της συμπεριφοράς, αλλά και για την αξιολόγηση των νομικών λύσεων που επιφυλάσσει η Πολιτεία για την πάταξή του.

3. Η ΑΝΑΓΚΗ ΠΟΙΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ STALKING ΣΕ ΣΥΝΑΡΤΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟΥ ΕΝΝΟΜΟΥ ΑΓΑΘΟΥ

Η αναγκαιότητα ποινικοποίησης του stalking αποτελεί ένα εντόνως στασιαζόμενο ζήτημα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της διάστασης απόψεων αποτελεί η έντονη αμφισβήτηση που προκάλεσε, στο πλαίσιο της γερμανικής έννομης τάξης, η νομιμοποίηση του νομοθέτη να εισαγάγει το αδίκημα του stalking στο Γερμανικό Ποινικό Κώδικα. Ειδικότερα, υποστηρίχθηκε η άποψη ότι η ανάγκη πρόβλεψης ειδικής ποινικής υπόστασης για το stalking καλλιεργήθηκε σε μεγάλο βαθμό από τα ΜΜΕ, τα οποία, απομονώνοντας ακραίες περιπτώσεις stalking με θανατηφόρο κατάληξη, ανέδειξαν υποτιθέμενα κενά αξιοποιήσιμα, τα οποία προκάλεσαν το κοινό περί δικαίου αίσθημα, ωθώντας τον εθνικό νομοθέτη να αναλάβει δράση από λόγους πολιτικής σκοπιμότητας.⁸³

Ωστόσο, ακόμα και όσοι τάσσονται υπέρ της κατάστροφης ειδικής ποινικής διάταξης για την αντιμετώπιση του stalking, δε συμφωνούν ως προς το έννομο αγαθό που το

⁸² Κιούπης Δ., ό.π. (υποσημ. 81), σελ. 39-40.

⁸³ Κάβουρας Γ., ό.π. (υποσημ. 4), σελ. 439 επ.

stalking προσβάλλει και ο αντίστοιχος ποινικός κανόνας καλείται να προστατεύσει.⁸⁴ Ο προσδιορισμός του προστατευόμενου εννόμου αγαθού είναι βαρύνουσας σημασίας, καθώς ενδεικνύει τη ratio του ποινικού κανόνα, δηλαδή τι θέλει στη συγκεκριμένη περίπτωση να προστατεύσει ο νομοθέτης, ενώ αποβαίνει ιδιαίτερα χρήσιμος για την κατάστρωση και την αξιολόγηση της ποινικής διάταξης.

Οι δυσμενείς επιδράσεις του stalking στο θύμα – που έχουν ήδη αναδειχθεί – θα αποτελέσουν οδηγό για την απάντηση στο διττό ερώτημα αν το stalking αποτελεί ποινικώς αξιόλογη συμπεριφορά και ποιο έννομο αγαθό προσβάλλει. Βάσει της ανάλυσης που προηγήθηκε, μπορούμε να ανιχνεύσουμε ένα κοινό χαρακτηριστικό που συνδέει όλες τις μορφές εκδήλωσης του stalking και αυτό είναι οι επίμονες εισβολές στην ιδιωτική ζωή του θύματος. Μάλιστα, η δράση του επιτυχημένου stalker προχωρά πέραν των απλών εισβολών και εξικνείται μέχρι ενός είδους «κατάληψης του πνεύματος».⁸⁵

Πράγματι, η επίδραση του δράστη του stalking δεν περιορίζεται μόνο στην παρείσδυση στην ιδιωτική ζωή του θύματος. Το πρωταρχικό και συχνά ηθελημένο αποτέλεσμα του stalking είναι ο κλωνισμός και η κατάληψη του νου σε τέτοιο βαθμό, ώστε ο δράστης να είναι συνέχεια παρών στο μυαλό του θύματος. Η βαρύτητα αυτής της συνέπειας δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να παραγνωρίζεται.⁸⁶ Ο νους είναι ο χώρος, όπου αναπτύσσεται η λογική επεξεργασία, η κριτική ανάλυση και η εσωτερική διαβούλευση που οδηγεί στη λήψη απόφασης. Ίσως να περιέχει τους παράγοντες που καθορίζουν και διέπουν τη συνέχεια και την ταυτότητα του εαυτού, ενδεχομένως και του ατόμου.⁸⁷ Υπό αυτό το πρίσμα, όταν το θύμα άγεται και φέρεται

---

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Χαρακτηριστικά παραθέτουμε τα λόγια ενός θύματος stalking: “*My life wasn't my own. It was his. He decided whether I had a good day or not. There is something really disempowering about having to plan every possible permutation of his behaviour that might occur before you leave the house in the morning. If he asked me for lunch, I had to have a believable excuse ready that wouldn't aggravate him. If I said I had plans with someone else, he might get angry because I'd made time for them and not for him. If I was playing squash, he would get cross because I cared more about a game than spending time with him. It was an absolute minefield. People just don't understand that you can't just say 'no'. It takes careful thought or you could easily make matters worse. But he never did anything to me, as such, just asked me out and gave me presents. But he was so manipulative in a way that is impossible to describe. I had to do what he wanted. How can you tell someone who has just spent £200 on a present for you that you won't go for a drink with them?*” Βλ. Finch E., ό. π. (υποσημ. 1), σελ. 47.

⁸⁶ Guelke J., Sorell T, ό. π. (υποσημ. 18), σελ. 32 επ.

⁸⁷ Locke J., *An Essay Concerning Human Understanding*, εκδ. P. Nidditch, 1975, Oxford Clarendon Press, σελ. 311 επ., Williams B., *The Self and the Future*, *The Philosophical Review*, Τόμος 79, Αρ. 2,

νοητικά από το ψυχικό άγχος που του προκαλεί η έντονη αίσθηση της διαρκούς παρουσίας του δράστη στην ιδιωτική του ζωή, σταδιακά χάνει την αυτονομία του, δηλαδή τη δυνατότητα να διαμορφώνει ελεύθερα τη ζωή του. Η ελευθερία διαμόρφωσης του ιδιωτικού βίου συνεφέλκεται με το δικαίωμα του ατόμου να αυτοπροσδιορίζεται και να αυτοδιατίθεται κατά το δοκούν, αναπόσπαστα συστατικά στοιχεία της προσωπικής ελευθερίας. Συνεπώς, το έννομο αγαθό, που το stalking προσβάλλει και ο ποινικός νομοθέτης καλείται να προστατεύσει, είναι η προσωπική ελευθερία, υπό τη μορφή της ιδιωτικής αυτονομίας.⁸⁸

Ωστόσο, το γεγονός ότι το stalking, κυρίως, στρέφεται κατά της προσωπικής ελευθερίας, δε σημαίνει ότι αποτελεί το μοναδικό προσβαλλόμενο από την οικεία συμπεριφορά έννομο αγαθό. Ακριβώς επειδή το stalking αποτελεί μια πολυσύνθετη συμπεριφορά, που μπορεί να απαρτίζεται από πράξεις που αυτοτελώς δεν είναι, κατ' αρχήν, αξιόποινες, αλλά και από αξιόποινες πράξεις που μπορεί να πλήττουν διαφορετικά έννομα αγαθά (λ.χ. διατάραξη της οικιακής ειρήνης, φθορά ξένης ιδιοκτησίας, σωματικές βλάβες, απόπειρα ανθρωποκτονίας, παραβίαση προσωπικών δεδομένων), συμπροσβαλλόμενα έννομα αγαθά είναι και αυτά που προσβάλλονται από τις επιμέρους αξιόποινες πράξεις, που αποτελούν συστατικά του stalking, όπως, η ιδιοκτησία, η υγεία, η ζωή, ο ιδιωτικός βίος.⁸⁹

1. ΤΟ ΑΔΙΚΗΜΑ ΤΟΥ STALKING ΣΤΗΝ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΩΝ ΗΠΑ

Οι Η.Π.Α, το 1990, ήταν η πρώτη χώρα που εισήγαγε νομοθεσία κατά του stalking. Μάλιστα, όπως έχει ήδη δειχθεί, το πρώτο κράτος των Η.Π.Α., που ανέλαβε νομοθετική πρωτοβουλία για την αντιμετώπιση του stalking ήταν η Πολιτεία της Καλιφόρνια, το παράδειγμα της οποίας ακολούθησαν στη συνέχεια και άλλα ομόσπονδα κράτη.⁹⁰ Δεδομένου ότι οι νομοθέτες κλήθηκαν να διαχειριστούν ένα φαινόμενο ουσιαστικά άγνωστο μέχρι τότε, το οποίο, όμως, απασχολούσε έντονα την κοινή γνώμη, ο σχετικός νόμος της Καλιφόρνια εκπονήθηκε μάλλον βιαστικά, με

1970, σελ. 161 επ., διαθέσιμο ηλεκτρονικά στον ιστότοπο: [https://www.uvm.edu/~lderosse/courses/metaph/Williams\(1970\).pdf](https://www.uvm.edu/~lderosse/courses/metaph/Williams(1970).pdf).

⁸⁸ Βλ. Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα, τρίτη αναθεωρημένη έκδοση, 2010, σελ. 343 επ., Μάνεση, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικές Ελευθερίες, α', πανεπιστημιακές παραδόσεις, 1978, σελ. 85 επ., Guelke J., Sorell T, ό. π. (υποσημ. 18), σελ. 32 επ.

⁸⁹ Βασιλειάδης Σ., ό. π. (υποσημ. 2), σελ. 501 επ., Κάβουρας Γ., ό. π. (υποσημ. 4), σελ. 439 επ.

⁹⁰ Πρέπει να σημειωθεί ότι ποινική νομοθεσία για την αντιμετώπιση του stalking έχουν υιοθετήσει και οι 50 Πολιτείες των ΗΠΑ. Βλ. περισσότερα στον ιστότοπο: <https://www.esia.net/State Stalking Laws.htm>.

αποτέλεσμα να έχει τροποποιηθεί αρκετές φορές από το 1990. Εν τέλει, η σχετική διάταξη διαμορφώθηκε ως εξής: «*Όποιος εσκεμμένα , κακόβουλα και επανειλημμένα ακολουθεί ή εσκεμμένα και κακόβουλα παρενοχλεί άλλο πρόσωπο και πραγματοποιεί αξιόπιστη απειλή, με σκοπό να θέσει το εν λόγω πρόσωπο σε κατάσταση εύλογου φόβου για την ασφάλειά του ή εκείνη της στενής οικογένειάς του, είναι ένοχος για το αδίκημα του stalking [...]*»⁹¹

Κατ' αρχάς, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι στην έννοια της ασφάλειας κατά το δίκαιο της Πολιτείας της Καλιφόρνια υπάγεται η φυσική υπόσταση του προσώπου, ήτοι η σωματική ακεραιότητα. Η υπό συζήτηση διάταξη φαίνεται, επομένως, να παραγνωρίζει ότι το stalking μπορεί να επιφέρει δυσμενείς συνέπειες στην ψυχική υγεία του προσώπου.⁹² Επιπλέον, υποστηρίζεται από τμήμα της θεωρίας στις Η.Π.Α. ότι η προϋπόθεση, που τίθεται από το νόμο, να εμφορείται ο δράστης από σκοπό πρόκλησης φόβου, εκ του αποτελέσματος αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής της διάταξης μεγάλο αριθμό περιπτώσεων stalking, οι οποίες αφορούν σε ερωτομανείς δράστες, οι οποίοι δεν έχουν σκοπό να προξενήσουν φόβο στο θύμα τους.⁹³

Περαιτέρω, ιδιαίτερη μνεία αξίζει στο στοιχείο της «αξιόπιστης απειλής», τη συνδρομή της οποίας αξιώνει η υπό κρίση διάταξη προκειμένου να στοιχειοθετηθεί το αδίκημα του stalking. Ως «αξιόπιστη απειλή» ορίζεται «*η προφορική ή γραπτή απειλή, περιλαμβανομένης και αυτής που πραγματοποιείται μέσω της χρήσης μιας ηλεκτρονικής συσκευής επικοινωνίας, ή μια απειλή που υποδηλώνεται από τη συμπεριφορά ή από έναν συνδυασμό προφορικών, γραπτών ή ηλεκτρονικά απεσταλμένων δηλώσεων και πραγματοποιείται με τη πρόθεση να θέσει το πρόσωπο που είναι ο στόχος της απειλής σε κατάσταση εύλογου φόβου για την ασφάλειά του ή*

---

⁹¹ “*Any person who willfully, maliciously, and repeatedly follows or willfully and maliciously harasses another person and who makes a credible threat with the intent to place that person in reasonable fear for his or her safety, or the safety of his or her immediate family is guilty of the crime of stalking, punishable by imprisonment in a county jail for not more than one year, or by a fine of not more than one thousand dollars (\$1,000), or by both that fine and imprisonment, or by imprisonment in the state prison*” [Californian Penal Code 646.9., subdivision (a)].

⁹² Royakkers L., ό.π. (υποσημ. 17), σελ. 9, Stalking laws: Are They Solutions For More Problems?, Washington University Law Review, Τόμος 71, Τεύχος 3, σελ. 928 επ., Διαθέσιμο στον ιστότοπο: https://openscholarship.wustl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1799&context=law_lawreview.

⁹³ Morville D., Stalking Laws: Are They Solutions for More Problems? Τόμος 71, Τεύχος 3, Ιανουάριος 1993, σελ. 921 επ., Διαθέσιμο στον ιστότοπο: https://openscholarship.wustl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1799&context=law_lawreview.

την ασφάλεια της στενής οικογένειάς του. Δεν είναι απαραίτητο να αποδεικνύεται ότι ο κατηγορούμενος έχει την πρόθεση πραγματικά να εκτελέσει την απειλή»⁹⁴.

Σύμφωνα με την άποψη ορισμένων θεωρητικών, η απαίτηση της συνδρομής του στοιχείου της αξιόπιστης απειλής είναι απαραίτητη αν αποβλέψουμε στη συνταγματική επιταγή περί απαγόρευση της αοριστίας (vagueness doctrine). Ειδικότερα, η απαγόρευση της αοριστίας στις Ηνωμένες Πολιτείες (vagueness doctrine) απορρέει από τις δικονομικές εγγυήσεις της αρχής της δίκαιης δίκης, που κατοχυρώνονται στην Πέμπτη και την Δέκατη Τέταρτη Τροπολογία του Συντάγματος. Σύμφωνα με την εν λόγω απαγόρευση, ένα δικαστήριο πρέπει να λάβει υπόψη του δύο παράγοντες, όταν ελέγχει μια διάταξη για αοριστία: α) αν η υπό κρίση διάταξη ορίζει την αξιόποινη συμπεριφορά με σαφήνεια, ώστε ο μέσος συνετός άνθρωπος να μπορεί να κατανοήσει ποια συμπεριφορά είναι αξιόποινη · β) αν η διάταξη αποτρέπει επαρκώς την αυθαίρετη και μεροληπτική εφαρμογή.⁹⁵

Ωστόσο, εν προκειμένω η νομοθεσία προσκρούει στην κοινωνική πραγματικότητα, δεδομένου ότι έχει διαπιστωθεί βάσει ερευνών ότι οι πράξεις του stalker δεν ενέχουν απαραίτητα αξιόπιστη απειλή βίας. Ακριβώς επειδή λιγότερα από τα μισά θύματα stalking έχουν δεχθεί απειλές από τους stalkers τους, υποστηρίζεται βάσιμα από τμήμα της θεωρίας στις ΗΠΑ ότι η προϋπόθεση της συνδρομής του στοιχείου της αξιόπιστης απειλής πρέπει να εξαλειφθεί από τις διατάξεις που τυποποιούν το stalking.⁹⁶ Πράγματι, η συζήτηση που διεξάγεται για την αναγκαιότητα ή μη του

---

⁹⁴ "For the purposes of this section, "credible threat" means a verbal or written threat, including that performed through the use of an electronic communication device, or a threat implied by a pattern of conduct or a combination of verbal, written, or electronically communicated statements and conduct, made with the intent to place the person that is the target of the threat in reasonable fear for his or her safety or the safety of his or her family, and made with the apparent ability to carry out the threat so as to cause the person who is the target of the threat to reasonably fear for his or her safety or the safety of his or her family. It is not necessary to prove that the defendant had the intent to actually carry out the threat. The present incarceration of a person making the threat shall not be a bar to prosecution under this section. Constitutionally protected activity is not included within the meaning of "credible threat.", [Californian Penal Code 646.9., subdivision (g)]

⁹⁵ "Vagueness doctrine" declares that "a law ... which does not fairly inform a person of what is commanded or prohibited is unconstitutional as violative of due process." BLACK'S LAW DICTIONARY 1549 (6th ed. 1990). Under "void for vagueness doctrine," a law is void on its face if it is so vague that people "of common intelligence must necessarily guess at its meaning and differ as to its application." *Connally v. General Constr. Co.*, 269 U.S. 385, 391 (1926). Βλ. Περισσότερα στον ιστότοπο: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/269/385/>.

⁹⁶ Brewster M., An exploration of experiences and needs of former intimate stalking victims, Department of Criminal Justice, West Chester University, Ιούνιος 1998, σελ. 40, Διαθέσιμο στον ιστότοπο: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/175475.pdf>.

στοιχείου της αξιόπιστης απειλής στη νομοθεσία για το stalking, ανακλά εναργώς τη δυσκολία που ενέχει η κατάσταση μιας διάταξης, η οποία θα ανταποκρίνεται στις συνταγματικές προκλήσεις. Από τη μία πλευρά, το στοιχείο της αξιόπιστης απειλής είναι απαραίτητο για να αποφευχθεί η συνταγματικά απαγορευμένη αοριστία. Από την άλλη πλευρά, όμως, το στοιχείο της απειλής αφορά σε λιγότερες από τις μισές υποθέσεις stalking, γεγονός που επάγεται ότι περισσότερα από τα μισά θύματα στερούνται νομικής προστασίας.

Άλλη αξιοσημείωτη αδυναμία του μεγαλύτερου μέρους της αμερικανικής νομοθεσίας σε επίπεδο ομόσπονδων κρατών, είναι η ασάφεια που επικρατεί σχετικά με την ερμηνεία του όρου «παρενόχληση». Με δεδομένο ότι ο όρος «παρενόχληση» επιδέχεται πολλών ερμηνειών, είναι επιρρεπής στην κριτική περί αοριστίας. Σύμφωνα με τον ορισμό του stalking, κατά τις διατάξεις του νόμου της Καλιφόρνια, από τον οποίον έχουν εμπνευστεί οι περισσότερες Πολιτείες των Η.Π.Α.⁹⁷, stalking διαπράττει όποιος «ακολουθεί ή παρενοχλεί». Η δε παρενόχληση στο σχετικό νόμο της Καλιφόρνια ορίζεται ως «η με γνώση και θέληση συμπεριφορά⁹⁸ που απευθύνεται σε συγκεκριμένο πρόσωπο, η οποία προκαλεί σοβαρή ανησυχία, ενόχληση, βάσανο ή τρόμο στο συγκεκριμένο πρόσωπο, και δεν εξυπηρετεί κανένα νόμιμο σκοπό. Η συμπεριφορά πρέπει να είναι τέτοια, ώστε να είναι ικανή να εμπούσει σε ένα συνετό άνθρωπο ουσιώδη ψυχική ταλαιπωρία, και πρέπει πράγματι να προκαλεί ουσιώδη ψυχική ταλαιπωρία στο συγκεκριμένο πρόσωπο».⁹⁹ Από την απλή ανάγνωση του ορισμού της παρενόχλησης, όπως αυτή περιγράφεται στη σχετική διάταξη,

---

⁹⁷ Carter T., Local, State and Federal Responses to Stalking: Are Anti-Stalking Laws Effective, William and Mary Journal of Women and the Law, Τόμος 22, Τεύχος 2, Άρθρο 6, σελ. 359 επ., Διαθέσιμο στον ιστότοπο: <https://core.ac.uk/download/pdf/73973544.pdf>.

⁹⁸ Η λέξη συμπεριφορά αποδίδει τον όρο “course of conduct” που αναγράφεται στο κείμενο του νόμου. Ειδικότερα, στο πρωτότυπο κείμενο διαβάζουμε: (... “course of conduct” means two or more acts occurring over a period of time, however short, evidencing a continuity of purpose...) (Californian Penal Code 646.9, subdivision f). Με άλλους λόγους, ο όρος “course of conduct” σημαίνει δύο ή περισσότερες πράξεις, οι οποίες συμβαίνουν σε μια χρονική περίοδο, όσο σύντομη και αν είναι αυτή, αποδεικνύοντας μια συνέχεια σκοπού.

⁹⁹ Στο πρωτότυπο διαβάζουμε: (... “credible threat” means a verbal or written threat, including that performed through the use of an electronic communication device, or a threat implied by a pattern of conduct or a combination of verbal, written, or electronically communicated statements and conduct, made with the intent to place the person that is the target of the threat in reasonable fear for his or her safety or the safety of his or her family, and made with the apparent ability to carry out the threat so as to cause the person who is the target of the threat to reasonably fear for his or her safety or the safety of his or her family. It is not necessary to prove that the defendant had the intent to actually carry out the threat...) (Californian Penal Code 646.9, subdivision g).

καθίσταται σαφές ότι ο τελευταίος είναι εξαιρετικά ευρύς¹⁰⁰, με αποτέλεσμα να ενέχει το κίνδυνο τιμώρησης σύννομων ή ακόμα και κοινωνικά πρόσφορων συμπεριφορών. Ο εν λόγω κίνδυνος, ωστόσο, ειδικά όσον αφορά στο νόμο της Καλιφόρνια, διασκεδάζεται χάρη στις πρόσθετες προϋποθέσεις της αξιόπιστης απειλής και του σκοπού πρόκλησης φόβου, που τίθενται από τη διάταξη, με τα συναφή, βέβαια, άρτι εκτεθέντα προβλήματα, που αυτές επάγονται.¹⁰¹

Αν και στις Ηνωμένες Πολιτείες, η νομοθεσία κατά του stalking, κατ' αρχήν, ρυθμίζεται σε επίπεδο ομόσπονδων κρατών, το 1993 το Κογκρέσο, προκειμένου να συντονίσει τις επιμέρους νομοθεσίες, αλλά και να θεραπεύσει τυχόν ελαττώματα και κενά των επίμαχων διατάξεων, ψήφισε τον Πρότυπο Κώδικα των Η.Π.Α. κατά του stalking.¹⁰² Ο εν λόγω Κώδικας αφενός μεν στόχευε να ενθαρρύνει τα κράτη να υιοθετήσουν μέτρα κατά του stalking, αφετέρου θα λειτουργούσε ως πρακτικός οδηγός για τη διαμόρφωση της νομοθεσίας τους.¹⁰³ Πράγματι, ο Πρότυπος Κώδικας στέφθηκε από επιτυχία, αφού εκ του αποτελέσματος πολλά κράτη τροποποίησαν τις εθνικές τους ρυθμίσεις, ώστε να τις εναρμονίσουν με τις συστάσεις του Κώδικα.¹⁰⁴

Ο υπό συζήτηση Κώδικας τροποποιήθηκε το 2007 (Model Stalking Code 2007), ώστε να ανταποκριθεί καλύτερα στο φαινόμενο του stalking, όπως έχει διαμορφωθεί υπό την επίδραση της νέας τεχνολογίας, αλλά και με βάση την πείρα που έχει αποκτηθεί από την εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας.¹⁰⁵ Σε γενικές γραμμές, ο αναθεωρημένος Πρότυπος Κώδικας απηύθυνε στα ομόσπονδα κράτη συστάσεις να επαναξιολογήσουν και να τροποποιήσουν τις υφιστάμενες ρυθμίσεις τους, προτείνοντας, μεταξύ άλλων, την εξάλειψη της προϋπόθεσης της αξιόπιστης απειλής και επιτρέποντας τη δίωξη του εγκλήματος σε κάθε δικαιοδοσία όπου οποιαδήποτε

---

¹⁰⁰ Carter T., ό.π. (υποσημ. 97), σελ. 359 επ.

¹⁰¹ Morville D., ό.π. (υποσημ. 93), σελ. 921 επ

¹⁰² National Criminal Justice Association, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice Project to develop a Model Stalking code for States, Office of Justice Programs, Οκτώβριος 1993, σελ. 8-12, Διαθέσιμο στον ιστότοπο: http://www.popcenter.org/problems/stalking/PDFs/NIJ_Stalking_1993.pdf.

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Tjaden P., Stalking Policies and Research in United States: A Twenty Year Retrospective, European Journal on Criminal Policy and Research, 2009, σελ. 261 επ.

¹⁰⁵ National Center for Victims of Crimes, The Model Stalking Code – Revisited – Responding to the New Realities of Stalking, 2007, Διαθέσιμο στον ιστότοπο: <https://victimsofcrime.org/docs/default-source/src/model-stalking-code.pdf?sfvrsn=12>.

ενέργεια, που αποτελεί τμήμα της σύνολης συμπεριφοράς του stalking, αρχίζει να εκτελείται.¹⁰⁶

2. ΤΟ ΑΡΘΡΟ 34 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης (στο εξής «η Σύμβαση») για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, η οποία υπογράφηκε την 11^η Μαΐου 2011 στην Κωνσταντινούπολη, αποτέλεσε καταλύτη για την προοδευτική τυποποίηση του stalking ως εγκλήματος στις έννομες τάξεις των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά το χρόνο συγγραφής της παρούσας, όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν υπογράψει τη Σύμβαση, ενώ μόνο 4 από τα 28 κράτη μέλη δεν την έχουν κυρώσει ακόμη, ήτοι η Βουλγαρία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Λετονία και η Λιθουανία.¹⁰⁷ Αναντίλεκτα, πρόκειται για το πρώτο νομικό κείμενο ευρωπαϊκού, περιφερειακού οργανισμού, που αντιμετωπίζει τη βία κατά των γυναικών ως έμφυλη βία, ενώ, συγχρόνως, καλεί τα συμβαλλόμενα μέρη να αναλάβουν νομοθετική πρωτοβουλία για την αντιμετώπιση του stalking.¹⁰⁸

Πράγματι, το άρθρο 34 της Σύμβασης, το οποίο κατά την επίσημη απόδοσή του όρου stalking στην ελληνική γλώσσα, φέρει τον τίτλο «μη εμφανής παρακολούθηση ή παρενόχληση» ορίζει ότι : «*Τα Μέρη θα λαμβάνουν τα αναγκαία νομοθετικά ή άλλα μέτρα, προκειμένου να διασφαλίσουν την ποινικοποίηση της εσκεμμένης συμπεριφοράς, η οποία κατατείνει στην επαναλαμβανόμενη απειλητική συμπεριφορά κατά άλλου προσώπου, προκαλώντας το φόβο για τον ίδιο ή την ασφάλειά του*».¹⁰⁹

Η αιτιολογική έκθεση ερμηνεύει διασταλτικά την έννοια της απειλητικής συμπεριφοράς. Συγκεκριμένα, διευκρινίζει ότι ο δράστης υιοθετεί απειλητική συμπεριφορά όταν ακολουθεί άλλο πρόσωπο επανειλημμένα, επιχειρεί να επικοινωνήσει με το άλλο πρόσωπο παρά την αντίθετη βούληση του τελευταίου ή

¹⁰⁶ Carter T., ό.π. (υποσημ. 97), σελ. 359 επ.

¹⁰⁷ Βλ. περισσότερα στον ιστότοπο του Συμβουλίου της Ευρώπης: https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/signatures?p_auth=ufq6VBFj.

¹⁰⁸ Van der Aaa S., New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 315 επ.

¹⁰⁹ Το πρωτότυπο κείμενο του άρθρου 34 της Σύμβασης έχει ως εξής: “Parties shall take the necessary legislative or other measures to ensure that the intentional conduct of repeatedly engaging in threatening conduct directed at another person causing her or him to fear for her or his safety, is criminalized”.

καθιστά αντιληπτό στο άλλο πρόσωπο ότι τελεί υπό παρακολούθηση. Επιπλέον, η απειλητική συμπεριφορά μπορεί να περιλαμβάνει το βανδαλισμό της ιδιοκτησίας του παθόντος, την αποστολή αντικειμένων, τη θανάτωση κατοικίδιων ζώων του παθόντος ή τη διασπορά ψευδών ειδήσεων σε βάρος του.¹¹⁰ Συνεπώς, παρόλο που η γραμματική διατύπωση του άρθρου 34 δεν εμπεριέχει κατάλογο με τις μορφές συμπεριφοράς που μπορεί να λάβει το stalking, η αιτιολογική έκθεση στο εν λόγω άρθρο προβαίνει σε ενδεικτική απαρίθμηση, όπως συνάγεται εναργώς από το λεκτικό της σχετικής διάταξης.

Περαιτέρω, ιδιαίτερη προσοχή αξίζει να δοθεί στο αποτέλεσμα της απειλητικής συμπεριφοράς, δηλαδή στην πρόκληση φόβου στον παθόντα. Από το λεκτικό της διάταξης του άρθρου 34 φαίνεται ότι το αδίκημα του stalking στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης καταστρώνεται ως έγκλημα αποτελέσματος, χωρίς να απαιτείται, επιπλέον, να συντρέχει υπερχειλής δόλος στο πρόσωπο του δράστη. Ωστόσο, η αρχική αυτή εντύπωση αίρεται αν η σχετική διάταξη ερμηνευθεί σε συνάρτηση με την αιτιολογική έκθεση, η οποία αξιώνει η απειλητική συμπεριφορά να τελείται με σκοπό πρόκλησης φόβου στο θύμα¹¹¹. Ο επιπλέον όρος που τίθεται από την αιτιολογική έκθεση, η οποία φαίνεται να αντλεί έμπνευση από τις ρυθμίσεις του αγγλοσαξονικού δικαίου, από τη μία πλευρά καθιστά δυσχερή τη στοιχειοθέτηση του αδικήματος, αφού είναι δύσκολο να προκύψει κατά την αποδεικτική διαδικασία ο σκοπός του δράστη να προκαλέσει φόβο στον παθόντα, ενώ, από την άλλη πλευρά, αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής της διάταξης μεγάλο αριθμό περιπτώσεων stalking, όπου εμπλέκονται ερωτομανείς δράστες που δεν επιδιώκουν να προξενήσουν αίσθημα φόβου στο θύμα τους.¹¹²

Προσέτι, η αιτιολογική έκθεση αφενός μεν διασαφηνίζει ότι η διάταξη του άρθρου 34 της Σύμβασης, περιγράφει σειρά ενεργειών, αποτελούμενη από επαναλαμβανόμενες μεμονωμένες πράξεις, αφετέρου δε καθιστά σαφές ότι σκοπός της διάταξης είναι να συλλάβει τη φύση της συμπεριφοράς του stalking ως εγκληματικής, έστω και αν απαρτίζεται από πράξεις, οι οποίες ενδέχεται να μην είναι

---

¹¹⁰ Παράγραφοι 182, 183 Αιτιολογικής Έκθεσης στη Σύμβαση της Συμβουλίου της Ευρώπης για την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας.

¹¹¹ Παράγραφος 184 Αιτιολογικής Έκθεσης στη Σύμβαση της Συμβουλίου της Ευρώπης για την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας.

¹¹² Van der Aaa S., Romkens R., The state of the art in stalking legislation: Reflections on European Developments, *European Criminal Law Review*, Τόμος 3, Τεύχος 2, σελ. 232 επ.

άδικες.¹¹³ Επιπλέον, στην αιτιολογική έκθεση μνημονεύεται ρητώς ότι, παρόλο που η διάταξη του άρθρου 34 της Σύμβασης στοχεύει στην προστασία του παθόντος, τα κράτη μέλη μπορούν να επεκτείνουν το προστατευτικό της πεδίο σε πρόσωπα, που ανήκουν στο περιβάλλον του θύματος, όπως σε μέλη της οικογένειάς του, φίλους και συνάδελφους του.¹¹⁴ Η αιτιολογική έκθεση, συνεπώς, αναπληρώνει τη σχετική έλλειψη της διάταξης του άρθρου 34, καταλείποντας τη διαμόρφωση της εμβέλειας της ρύθμισης στη διακριτική ευχέρεια των συμβαλλόμενων κρατών.

Κατά το άρθρο 78 παρ. 3 της Σύμβασης, κάθε κράτος ή η Ευρωπαϊκή Ένωση δύνανται κατά το χρόνο της υπογραφής ή κατά την κατάθεση των οργάνων επικύρωσης, αποδοχής, έγκρισης ή προσχώρησης, με δήλωση απευθυνόμενη προς το Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης, να δηλώσει ότι επιφυλάσσεται του δικαιώματος της επιβολής μη ποινικών κυρώσεων αντί των ποινικών τοιούτων, σχετικά με τις συμπεριφορές που αναφέρονται στο άρθρο 33 (ψυχολογική βία) και 34 (stalking). Με άλλους λόγους, το εν λόγω άρθρο επιτρέπει στα κράτη που έχουν προσχωρήσει στη Σύμβαση, σε περίπτωση που κρίνουν ότι εγχώρια έννομη προστασία είναι επαρκής, δηλαδή αποτελεσματική, κατάλληλη και αποτρεπτική¹¹⁵ ή ότι άλλες μη ποινικές κυρώσεις αρκούν για την προστασία των θυμάτων, να απόσχουν από την εναρμόνιση της εθνικής τους νομοθεσίας με τις αντίστοιχες διατάξεις της Σύμβασης. Το εν λόγω δικαίωμα επιφύλαξης, πράγματι, όπως αναγράφεται στην Αιτιολογική Έκθεση, παρέχει ευελιξία στα κράτη μέλη¹¹⁶, αλλά, παράλληλα, λειτουργεί ως αντικίνητρο σε βάρος της ποινικοποίησης. Σε αυτήν την αλληλουχία, αξίζει να σημειωθεί ότι η μόνη χώρα της Ένωσης που έχει κάνει χρήση του δικαιώματος επιφύλαξης του άρθρου 78 παρ. 3 της Σύμβασης, είναι η Δανία, όπου, πράγματι, το stalking δεν τιμωρείται πλέον, τουλάχιστον, ως αυτοτελές αδίκημα.¹¹⁷

---

¹¹³ Παράγραφος 185 Αιτιολογικής Έκθεσης στη Σύμβαση της Συμβουλίου της Ευρώπης για την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας

¹¹⁴ Παράγραφος 185 in fine της Αιτιολογικής Έκθεσης στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας.

¹¹⁵ Βλ. και παράγραφο 186 της Αιτιολογικής Έκθεσης στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας.

¹¹⁶ Ibid

¹¹⁷ Van der Aaa S., *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 315 επ.

Άλλωστε, προβληματισμό εγείρει η σύνδεση του stalking με τη βία κατά των γυναικών και την ενδοοικογενειακή βία, δεδομένου ότι το αδίκημα περιλαμβάνεται σε ένα συμβατικό κείμενο, το οποίο είναι αφιερωμένο στην καταπολέμηση των εν λόγω μορφών βίας, όπως προκύπτει τόσο από τον τίτλο όσο και από το προοίμιο της Σύμβασης.¹¹⁸ Το stalking, όπως έχει ήδη δειχθεί (ό. π. 2.4, 2.5), δεν έχει απαραίτητα έμφυλο χαρακτήρα, ούτε αποτελεί σε κάθε περίπτωση σύμπτωμα ενδοοικογενειακής βίας, με αποτέλεσμα η συμπερίληψή του στη Σύμβαση να προκαταβάλλει περιοριστικά τις αρχές ως προς τους πιθανούς δράστες και τα δυνάμει θύματα. Είναι γεγονός, ωστόσο, ότι όταν το stalking εκδηλώνεται στο ευρύτερο πλαίσιο της οικογένειας, αυτό συχνά απωθεί την αστυνομική παρέμβαση, η οποία κρίνει περιττή την παρείσφρησή της σε ζητήματα του ενδοοικογενειακού βίου.¹¹⁹

Όσον αφορά στην επίσημη μετάφραση του άρθρου 34 της Σύμβασης στην ελληνική, αδυναμίες εντοπίζονται, κατ' αρχάς, στην ελληνική απόδοση του όρου "stalking". Η επιλογή του όρου «μη εμφανής παρακολούθηση ή παρενόχληση» δεν είναι εύστοχη. Πράγματι, το στοιχείο του «μη εμφανούς» της παρακολούθησης είναι περιττολογία, που συσκοτίζει την έννοια της παρακολούθησης, η οποία, κατά την αιτιολογική έκθεση, απαιτείται να γίνεται αντιληπτή στον παθόντα. ("letting another person know that he is being observed")¹²⁰. Επίσης, η διαζευκτική διατύπωση δεν αποδίδει με ακρίβεια τη φύση της αξιόποινης συμπεριφοράς, η οποία περιλαμβάνει ως συστατικά της στοιχεία τις έννοιες «παρακολούθηση» και «παρενόχληση», ώστε το stalking να συνίσταται στην παρακολούθηση κατά τρόπο παρενοχλητικό.¹²¹

Ακόμα, το στοιχείο της πρόκλησης φόβου «για τον ίδιο ή την ασφάλειά του» οφείλεται μάλλον σε παραδρομή κατά τη μεταφορά του λεκτικού της διάταξης στην ελληνική, η οποία, κατά το πρωτότυπο κείμενο, αξιώνει την πρόκληση φόβου στον παθόντα για την ασφάλειά του ("causing her or him to fear for her or his safety"). Η δε διαζευκτική διατύπωση «για τον ίδιο ή την ασφάλεια του», κατά την ελληνική

---

¹¹⁸ Κατά το Προοίμιο της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, σκοπός της είναι η προστασία των γυναικών έναντι όλων των μορφών βίας, καθώς και της ενδοοικογενειακής βίας, η προώθηση ουσιαστικής ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και η δημιουργία μιας Ευρώπης χωρίς βία κατά των γυναικών και ενδοοικογενειακή βία.

¹¹⁹ Finch E, ό.π., (υποσημ. 1), σελ. 53 επ.

¹²⁰ Παράγραφος 184 Αιτιολογικής Έκθεσης στη Σύμβαση της Συμβουλίου της Ευρώπης για την Καταπολέμηση της Βίας κατά των Γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας.

¹²¹ Ibid.

απόδοση, δημιουργεί ασάφεια τόσο ως προς το υλικό αντικείμενο του εγκλήματος, όσο και ως προς το προστατευόμενο έννομο αγαθό.

6. ΤΟ ΑΔΙΚΗΜΑ ΤΟΥ STALKING ΣΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

Από τις 28 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μόνο 4, ήτοι η Βουλγαρία, η Δανία, η Λετονία και η Λιθουανία δεν έχουν εισαγάγει ρυθμίσεις στην ποινική τους νομοθεσία για την αντιμετώπιση του stalking, αν και όλες ανεξαιρέτως, όπως έχει ήδη δειχθεί (vide infra 5), έχουν υπογράψει τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Ιδιαίτερη μνεία αξίζει στη Δανία, η οποία, ενώ συγκαταλεγόταν μεταξύ των χωρών που είχαν τυποποιήσει το stalking ως αδίκημα – υπήρξε, μάλιστα, η πρώτη χώρα στην Ευρώπη που ποινικοποίησε το stalking το 1933 – το 2012, η σχετική διάταξη του άρθρου 265 του Δανικού Ποινικού Κώδικα καταργήθηκε, με συνέπεια να μην υπάρχει πλέον στην ποινική νομοθεσία της Δανίας ειδική ρύθμιση για το stalking.¹²²

Όσον αφορά στη κατάστρωση των ποινικών διατάξεων, που τυποποιούν το stalking στις επιμέρους έννομες τάξεις των κρατών μελών, παρατηρείται μεγάλη ανομοιομορφία. Διαφορές εντοπίζονται τόσο ως προς την περιγραφή της άδικης συμπεριφοράς, όσο και ως προς την κίνηση της ποινικής διαδικασίας. Προτού, όμως, αναδείξουμε τις διαφορές, κρίνεται σκόπιμο συστηματικά να αναφερθούμε στις κοινές νομοθετικές επιλογές των κρατών μελών.

Κατ' αρχάς, όλοι οι νομικοί ορισμοί του stalking, κατά την περιγραφή της άδικης συμπεριφοράς, αναφέρονται σε «σειρά ενεργειών» ή σε «επαναλαμβανόμενη συμπεριφορά».¹²³ Μόνη εξαίρεση αποτελεί η βελγική ποινική διάταξη, η οποία για τη θεμελίωση άδικης συμπεριφοράς, αρκείται σε μία μεμονωμένη πράξη. Ωστόσο, το Ανώτατο Δικαστήριο του Βελγίου έχει νομολογήσει ότι η επίδικη συμπεριφορά απαιτείται να είναι επαναλαμβανόμενη για τη στοιχειοθέτηση του αδικήματος του stalking, με αποτέλεσμα η σχετική διαφοροποίηση στον ορισμό να μην επάγεται

¹²² Van der Aaa S., *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 315 επ.

¹²³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Feasibility study to assess the possibilities, opportunities and needs to standardize national legislation on violence against women, violence against children and sexual orientation violence*, Luxembourg: Publications Office of the European Union 2010, σελ. 67, Διαθέσιμο στον ιστότοπο: http://www.europarl.europa.eu/eplive/expert/multimedia/20110405MLT17038/media_20110405MLT17038.pdf.

έννομες συνέπειες.¹²⁴ Περαιτέρω, οι ορολογικές διαφορές εγείρουν το ζήτημα ποιος κρίνεται ότι θα πρέπει να είναι ο ελάχιστος αριθμός περιστατικών που απαιτούνται, ώστε η συμπεριφορά ενός ατόμου να θεωρηθεί ως stalking, δεδομένου ότι οι επιμέρους νομοθεσίες δεν προσδιορίζουν τον αριθμό.¹²⁵

Οι νομικοί ορισμοί, στην πλειονότητά τους, χρησιμοποιούν ευρείς όρους για να περιγράψουν τη συμπεριφορά, όπως «παρενόχληση» ή «καταδίωξη», σε μια προσπάθεια να συμπεριλάβουν όλες τις μορφές εκδήλωσης του stalking. Πράγματι, περισσότερο στενοί όροι αποκλείουν συγκεκριμένες συμπεριφορές stalking και επιτρέπουν στους δράστες να παρακάμψουν τον νόμο. Από την άλλη πλευρά, όμως, οι ευρείς όροι ενέχουν εγγενή αοριστία, με αποτέλεσμα να προσκρούουν στην αρχή περί απαγόρευσης της αοριστίας.¹²⁶ Πολλά κράτη μέλη, όπως η Γερμανία, η Αυστρία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Ουγγαρία, αλλά και η Ελλάδα, στην προσπάθειά τους να συγκεκριμενοποιήσουν την οικεία συμπεριφορά, έχουν συμπεριλάβει στις σχετικές διατάξεις μη εξαντλητικούς καταλόγους με πιθανές μορφές εκδήλωσης του stalking.¹²⁷ Ωστόσο, τμήμα της θεωρίας επισημαίνει ότι ακόμα και αυτή η νομοθετική επιλογή ενέχει τον κίνδυνο της στενής ερμηνείας των σχετικών όρων από τη νομολογία, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε αντίθετα αποτελέσματα από αυτά που επιδιώκει ο εθνικός νομοθέτης.¹²⁸

Πλάι στις ομοιότητες, υπάρχουν και ορισμένα σημεία ως προς τα οποία οι επιμέρους νομοθεσίες των κρατών μελών παρουσιάζουν αποκλίσεις. Στη συνέχεια των αναπτύξεων που θα ακολουθήσουν, θα επιχειρήσουμε να αναδείξουμε τα πλέον σημαντικά.

6.1. Η ΠΟΙΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΣΩ ΕΙΔΙΚΑ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΚΩΔΙΚΑ Η ΜΕΣΩ ΕΙΔΙΚΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ

---

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Σύμφωνα με την απόφαση *Lau v. DPP* (2000) του Ηνωμένου Βασιλείου, δύο περιστατικά, κατ' αρχήν, αρκούν, ώστε να προκύψει η σειρά ενεργειών που απαιτείται για τη στοιχειοθέτηση του αδικήματος. Ειδικότερα: "*The incidents which need to be proven in relation to harassment need not to exceed two incidents but...fewer the occasions and wider they are spread the less likely it would be that a finding of harassment can reasonably be made...the broad position must be that if one is left with only two incidents you have to see whether what happened on those two occasions can be described as a course of conduct*". Βλ. Γαλανού Μ., ό.π. (υποσημ. 18), σελ. 451 επ..

¹²⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ό. π. (υποσημ. 123), σελ. 67.

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ό. π. (υποσημ. 123), σελ. 67, Van der Aa S., Romkens R., ό.π. (υποσημ. 112), σελ. 232 επ.

Τα κράτη μέλη, που έχουν ποινικοποιήσει το stalking, προσέφυγαν διαζευκτικά σε τρεις μεθόδους: είτε εισήγαγαν μια νέα διάταξη στον Ποινικό τους Κώδικα, είτε τροποποίησαν μια υφιστάμενη διάταξη εντός του Ποινικού Κώδικα (αυτή τη μέθοδο επέλεξε η Ελλάδα, τροποποιώντας το άρθρο 333 ΠΚ), είτε θέσπισαν ειδικό ποινικό νόμο αφιερωμένο στο stalking. Τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν επιλέξει να εμπλουτίσουν τον Ποινικό τους Κώδικα με νέα διάταξη, που ποινικοποιεί το stalking, ενώ μόνο το Ηνωμένο Βασίλειο¹²⁹ και η Ιρλανδία¹³⁰, δηλαδή οι χώρες του κοινοδικαίου, έχουν εισαγάγει ειδικό ποινικό νόμο, αφιερωμένο στο stalking. Οι νομοθετικές επιλογές εκκινούν και εξαρτώνται από τις διαφορετικές νομικές παραδόσεις των επιμέρους κρατών.¹³¹

Ο ειδικός ποινικός νόμος παρουσιάζει το βασικό πλεονέκτημα ότι δεν περιορίζεται μόνο στην ποινικοποίηση της συμπεριφοράς, αλλά περιλαμβάνει και άλλες ρυθμίσεις που μεριμνούν για άλλες πτυχές του stalking, με πιο σημαντική την προστασία του θύματος.¹³² Φυσικά, δεν αποκλείεται σε άλλες έννομες τάξεις τα ίδια ζητήματα να αντιμετωπίζονται επαρκώς, με ρύθμιση που εμπεριέχεται σε ξεχωριστό νομοθέτημα. Στη Γερμανία, για παράδειγμα, η δυνατότητα των θυμάτων stalking να επωφεληθούν από μέτρα προστασίας του αστικού δικονομικού δικαίου ρυθμίζεται στο Νόμο για την Προστασία από τη Βία (“Gewaltschutzgesetz”).¹³³

6.2. ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΘΥΜΑ

Οι έννομες τάξεις των κρατών μελών διαφοροποιούνται αναφορικά με το αν υιοθετούν ως συστατικό στοιχείο του αδικήματος του stalking, την επέλευση αρνητικών συνεπειών στο θύμα, για παράδειγμα την πρόκληση φόβου ως αποτέλεσμα της συμπεριφοράς. Πρόκειται, αναντίλεκτα, για ένα εντόνως στασιαζόμενο ζήτημα. Από τη μία πλευρά, τμήμα της ακαδημαϊκής κοινότητας υποστηρίζει ότι ο φόβος είναι απαραίτητο στοιχείο του αδικήματος, με το επιχείρημα, ότι διατάξεις, που αποκλείουν την προϋπόθεση εμποίησης φόβου οδηγούν στην «υπερποινικοποίηση» της συμπεριφοράς, παραβιάζοντας την αρχή, ότι η

---

¹²⁹ Βλ. “Protection from Harassment Act 1997”, (όπως τροποποιήθηκε το 2012), διαθέσιμο στον ιστότοπο: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1997/40/contents>.

¹³⁰ Βλ. “Non-fatal Offences against the Person Act 1997, διαθέσιμο στον ιστότοπο: <http://www.irishstatutebook.ie/eli/1997/act/26/enacted/en/html>.

¹³¹ Van der Aa S., Romkens R., ό.π. (υποσημ. 112), σελ. 232 επ.

¹³² Ibid

¹³³ Ibid

ποινικοποίηση πρέπει να αποτελεί το έσχατο καταφύγιο του νομοθέτη (αρχή της επικουρικότητας).¹³⁴ Από την άλλη πλευρά, μεγάλο μέρος της θεωρίας τάσσεται υπέρ της άποψης, ότι ο περιορισμός του προστατευτικού πεδίου της διάταξης, που ποινικοποιεί το stalking, στα θύματα που έχουν βιώσει φόβο, εξαρτά την ποινική προστασία από ένα υποκειμενικό μέγεθος, αφήνοντας απροστάτευτο μεγάλο αριθμό θυμάτων^{135, 136}.

Συνακόλουθο πρόβλημα είναι η δυσκολία θεμελίωσης των αρνητικών συνεπειών του stalking στο θύμα ενώπιον του δικαστηρίου. Ειδικότερα, στη Γερμανία, για παράδειγμα, απαιτείται να αποδειχθεί ότι η συμπεριφορά έχει «παραβιάσει σοβαρά τον τρόπο ζωής του θύματος»¹³⁷, ενώ στην Πολωνία ότι το stalking θα πρέπει να έχει προκαλέσει στο θύμα «εύλογο φόβο» ή να έχει οδηγήσει σε «σοβαρή παραβίαση της

---

¹³⁴ Van der Aaa S., *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 315 επ.

¹³⁵ Εμπειρικές έρευνες έχουν δείξει ότι ένα μεγάλο ποσοστό ατόμων που δήλωσαν ότι έχουν υπάρξει θύματα stalking δεν έχουν βιώσει φόβο ως αποτέλεσμα του stalking. Βλ. Tjaden P., Thoennes N., Allison C. J., *Comparing stalking victimization from legal and victim perspectives*, Άνοιξη 2000, Τόμος 15, Τεύχος 1, σελ. 7 επ. Εξάλλου, τα αποτελέσματα των εμπειρικών ερευνών δείχνουν αποκλίσεις στα ποσοστά θυματοποίησης ανάλογα με το φύλο, με τις γυναίκες να βιώνουν συχνότερα φόβο λόγω του stalking σε σύγκριση με τους άνδρες. Βλ. σχετικά Sheridan L., Lyndon A., *The Influence of Prior Relationship, Gender, and Fear on the Consequences of Stalking Victimization*, Sex Roles, Τόμος 66, Τεύχος 5, σελ. 2196 επ.

¹³⁶ Van der Aaa S., *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 315 επ.

¹³⁷ «1. Οποιος παράνομα καταδιώκει κάποιον, επίμονα, με έναν ή περισσότερους από τους παρακάτω τρόπους:

α) προσέρχεται στον εγγύς χώρο του

β) επιχειρεί να έρθει σε επαφή μαζί του με τη χρήση μέσων τηλεπικοινωνίας ή άλλων μέσων επικοινωνίας ή μέσω τρίτων

γ) παραγγέλλει, προβαίνοντας σε αθέμιτη χρήση προσωπικών δεδομένων του, αγαθά ή υπηρεσίες για αυτόν ή προκαλεί σε άλλους την απόφαση να έρθουν σε επαφή μαζί του

δ) τον απειλεί με θάνατο, με προσβολή της σωματικής ακεραιότητας, της υγείας ή της ελευθερίας του ιδίου ή ατόμων του στενού περιβάλλοντός του ή

ε) προβαίνει σε άλλη συναφή ενέργεια

και τίγχει με αυτόν τον τρόπο σημαντικά τη διαμόρφωση του τρόπου ζωής του, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι τριών ετών ή με χρηματική ποινή

2. Επιβάλλεται φυλάκιση από τρεις μήνες μέχρι πέντε έτη, αν ο δράστης με την ενέργεια εκθέτει σε κίνδυνο θανάτου ή βαριάς βλάβης της υγείας το θύμα, ένα συγγενή του θύματος ή άλλο άτομο του στενού περιβάλλοντος του θύματος.

3. Επιβάλλεται φυλάκιση ενός έτους μέχρι δέκα έτη αν ο δράστης προκαλεί με την ενέργεια το θάνατο του θύματος, ενός συγγενή του θύματος ή άλλου ατόμου του στενού περιβάλλοντος του θύματος.

4. Στις περιπτώσεις του εδαφίου 1 η ποινική δίωξη απαιτεί έγκληση, εκτός αν η Εισαγγελική Αρχή κρίνει σκόπιμη την αυτεπάγγελτη δίωξη λόγω του ιδιαίτερου δημόσιου ενδιαφέροντος στην ποινική δίωξη». [Η απόδοση στα ελληνικά της § 238 (“Nachstellung”) του Γερμανικού Ποινικού Κώδικα (StGB) προέρχεται από Καβουρα Γ., ό π. (υποσημ. 4), σελ. 441].

προσωπικής του γαλήνης»¹³⁸. Στην Ιταλία, το stalking θα πρέπει να έχει περιαγάγει το θύμα σε κατάσταση σοβαρής και διαρκούς αγωνίας ή φόβου, που αξιολογούνται μέσω ιατροδικαστικής εξέτασης. Εναλλακτικά, σύμφωνα πάλι με το ιταλικό δίκαιο, το stalking απαιτείται να έχει προκαλέσει στο θύμα εύλογο φόβο για την ασφάλειά του ή την ασφάλεια στενού συγγενούς του ή αγαπημένου του προσώπου, ή να έχει οδηγήσει σε αλλαγές τον τρόπο ζωής του.¹³⁹

Παράλληλα, υπάρχουν, χώρες, όπως η Αυστρία¹⁴⁰, το Βέλγιο¹⁴¹ και το Λουξεμβούργο¹⁴², των οποίων η περί stalking νομοθεσία δεν αξιώνει το θύμα να έχει

---

¹³⁸ “(1) He who by persistent harassment of another person or a person’s near ones raises in him a reasonable fear or significantly violates his privacy shall be liable to an imprisonment of up to 3 years. (2) He who, pretending to be another person, uses his image or another personal data in order to cause material or personal damage, shall be subjected to the same penalty. (3) If the act specified in § 1 or 2 results in a suicide attempt by the victim, the perpetrator is liable to an imprisonment of 1 to 10 years. (4) Prosecution of the crime specified in § 1 or 2 occurs at the request of the victim”. Βλ. παρ. 190^α (“Stalking”) του Πολωνικού Ποινικού Κώδικα (<https://www.legislationline.org/>).

¹³⁹ “Unless the act constitutes a more serious crime, anyone who repeatedly threatens or harasses another person in such a way as to cause in her/him a serious and constant state of anxiety or fear, or to produce reasonable fear for his or her safety or for that of a close relative or of a person bound by an affective relationship, or to force the victim to change his/her lifestyle, shall be punished with imprisonment from six months to five years. The penalty is increased if the offence is committed by a legally separated or divorced spouse or by a person who is victim by an affective relationship or when the offence is committed by phone or electronic communication. The penalty is increased by up to its half if the offence is committed against a minor, a pregnant woman or a person with disabilities as expressed in art. 3 of the Law 5 February 1992, n. 104, or by a person with weapons or under false appearances. The crime is punishable upon complaint of the victim. The deadline for applying for the lawsuit is six months. The complaint can be voluntarily dismissed, but the dismissal must be formal and must happen in the trial. In any case the complaint cannot be dismissed when the offence is committed by repeated threats as specified in Article 612. The crime is immediately prosecuted if the offence is committed against a minor or a person with disabilities as expressed by art. 3 of the Law 5 February 1992, n. 104 and when the fact is connected with another offence automatically subjected to prosecution”. Βλ. άρ. 612 bis (“Atti persecutori”) του Ιταλικού Ποινικού Κώδικα - απόδοση στην αγγλική από Van der Aaa S., New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 327 επ.

¹⁴⁰ “(1) He who unlawfully insistently persecutes a person shall be punished with imprisonment of up to one year. (2) A person insistently persecutes if he, in a suitable way, with the intention of seriously affecting his way of life, during a longer period of time: 1. Seeks his physical proximity 2. Uses telecommunication or other means of communication or third parties to get into contact with him by using his personal data”. Βλ. παρ. 107^α (“Beharrliche Verfolgung”) του Αυστριακού Ποινικού Κώδικα – απόδοση στην αγγλική από Van der Aaa S., New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 327 επ.

¹⁴¹ “He who harassed a person, while he knew or should have known that due to his behavior he would seriously disturb this person’s peace, will be punished with a term of imprisonment of 15 days to two years and with a fine ranging from 50 euros to 300 euros or with one of those penalties. In case the acts mentioned in the first paragraph are committed against a person whose vulnerable situation as a consequence of age, pregnancy, illness or physical or mental disability or impairment was apparent or known to the offender, the minimum penalty mentioned in the first paragraph is doubled. The behavior

βιώσει φόβο, αγωνία ή οποιαδήποτε άλλη αρνητική συνέπεια ως αποτέλεσμα του stalking. Το πλεονέκτημα αυτών των διατάξεων είναι ότι καθιστούν πιο εύκολη τη στοιχειοθέτηση και απόδειξη τέλεσης του αδικήματος, λαμβανομένου υπόψη του δυσαπόδεικτου των επιπτώσεων στην ψυχική υγεία · το μειονέκτημά τους είναι ότι ενέχουν τον κίνδυνο καταστρατήγησης της αρχής της επικουρικότητας, σύμφωνα με την οποία η ποινική δικαιοσύνη πρέπει να αποτελεί το “ultimum refugium”.¹⁴³ Κράτη, όπως η Τσεχική Δημοκρατία¹⁴⁴, η Πορτογαλία¹⁴⁵ και η Σλοβακία¹⁴⁶, έχουν

---

described in this article can only be prosecuted following a complaint by the person claiming to be harassed or, when a person mentioned in the second paragraph is concerned, of the public institutions or entities mentioned in article 43 of the act of 26 November 2011 to change the Criminal Code in order to criminalize abuse of the vulnerable position of persons, and extend the criminal law protection of vulnerable persons against abuse”. Βλ. άρ. 442 bis (‘Belaging’) του Βελγικού Ποινικού Κώδικα – απόδοση στην αγγλική από Van der Aaa S., *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 327 επ.

¹⁴² *“Anyone who repeatedly harassed a person while he knew or should have known that by such conduct he would seriously affect the tranquility of that person, shall be punished with imprisonment of 15 days to two years and a fine of 251 to 3000 euros, or one of these penalties. The offense in this article shall be prosecuted on the complaint of the victim, his legal representative, or his assigns”*. Βλ. άρ. 442 παρ. 2 (‘Harcèlement obsessionnel’) του Ποινικού Κώδικα του Λουξεμβούργου - απόδοση στην αγγλική από Van der Aaa S., *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 327 επ.

¹⁴³ Van der Aaa S., *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 315 επ.

¹⁴⁴ *“(1) Whoever pursues another in long term by a) threatening with bodily harm or another harm to him/her or to persons close to him/her, b) seeks his/her personal presence or follows him/her, c) contacts him/her by means of electronic communication, in writing or another way, d) abuses his./her personal data for the purpose of gaining personal or other contact, and this conduct is capable of raising reasonable fear for his/her life or health or lives or health of persons close to him/her, shall be sentenced to imprisonment for up to one year or to prohibition of activity. (2) An offender shall be sentenced to imprisonment for six months to three years, if he/she commits the act referred to in Sub-section (1) against a child or a pregnant woman, b) with a weapon or, c) with at least two persons”*. Βλ. παρ. 354 του Ποινικού Κώδικα της Τσεχικής Δημοκρατίας - απόδοση στην αγγλική από Van der Aaa S., *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 327 επ.

¹⁴⁵ *“Every person who, in a continuous manner, persecutes or harasses another person, by any direct or indirect means, in a way that can reasonably cause fear or distress or jeopardize this person’s freedom is guilty of an offence punishable with 3 years’ imprisonment or a fine, unless a more serious penalty applies by force of another legal provision. (2) The attempt is punishable. (3) In the cases provided for in paragraph 1, accessory penalties of prohibition of contacts can be issued against the defendant for a period of 6 months up to 3 years and mandatory attendance of specific programs for prevention of the acts of persecution. (4) The accessory penalty of prohibition of contacts with the victim shall include prohibition of approaching the house or the workplace of the victim. The defendant’s compliance with these conditions shall be monitored by electronic surveillance devices (5) The criminal proceedings depend on an official complaint”* Βλ. άρ. 154-A του Πορτογαλικού Ποινικού Κώδικα - απόδοση στην αγγλική από Van der Aaa S., *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 327 επ.

«αντικειμενικοποιήσει» το αποτέλεσμα της συμπεριφοράς, αξιώνοντας, για τη στοιχειοθέτηση του αδικήματος, η συμπεριφορά του δράστη να μπορεί να προκαλέσει εύλογο ή δικαιολογημένο φόβο ή ανησυχία. Με άλλους λόγους, διαμορφώνουν την υπόσταση του stalking ως έγκλημα διακινδύνευσης, ενώ εισάγουν ειδικά στοιχεία του αδίκου («εύλογος»), («δικαιολογημένος»), για να αποφύγουν τα άδικα αποτελέσματα, που επιφέρει ο έντονος υποκειμενισμός.

6.3. Η ΥΠΑΙΤΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΣΤΗ

Ένα άλλο στοιχείο, ως προς το οποίο οι έννομες τάξεις των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρουσιάζουν σημαντική διαφοροποίηση, είναι η υπαιτιότητα του δράστη, η οποία παρουσιάζει διακύμανση ανά χώρα. Σε κράτη, όπως η Ουγγαρία¹⁴⁷ και οι Κάτω Χώρες¹⁴⁸, για τη στοιχειοθέτηση του αδικήματος απαιτείται ο δράστης να εμφορείται από άμεσο δόλο α' βαθμού, σε χώρες, όπως το Βέλγιο¹⁴⁹ και το Λουξεμβούργο¹⁵⁰,

---

¹⁴⁶ '(1) Any person who continually pursues another to an extent that may give rise to justifiable fear for his/her life or health, or the life or health of someone close to this person, or significantly worsens his/her quality of life by a) threatening with bodily harm or other injury to him/her or to someone close to him/her, b) seeking this person's physical proximity or pursuing him/her, c) contacting him/her against his/her will through a third party, through an electronic communication service, in writing or another manner, d) exploiting this person's personal data for the purpose of obtaining personal or other contact e) otherwise limiting him/her usual way of life, shall be liable to a term of imprisonment of up to one year (2) The offender shall be liable to imprisonment between six months and three years, if he commits the offence referred to in paragraph 1 a) against a protected person, b) in a serious manner, c) with specific motives, d) in public.' Βλ. άρθρο 360^α του Σλοβακικού Ποινικού Κώδικα - απόδοση στην αγγλική από Van der Aaa S., *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 327 επ.

¹⁴⁷ '(1) Any person who engages in conduct intended to intimidate another person, to disturb the privacy of or to upset, or cause emotional distress to another person arbitrarily, or who is engaged in the pestering of another person on a regular basis, is guilty of a misdemeanor punishable by imprisonment not exceeding one year, insofar as the act did not result in a more serious criminal offence. (2) Any person who, for the purpose of intimidation: a) conveys the threat of force or public enlargement intended to inflict harm upon another person, or upon a relative of this person, or b) giving the impression that any threat to the life, physical integrity or health of another person is imminent, is guilty of a misdemeanor punishable by imprisonment not exceeding to years. (3) Any person who commits the act of harassment: a) against his/her spouse or former spouse, or against his/her domestic partner or former domestic partner, b) against a person under his/her care, custody, supervision or treatment c) if abuse is made of a recognized of trust, authority or influence over the victim, shall be punishable by imprisonment not exceeding two years in the case provided for in Subsection (1), or by imprisonment not exceeding two years in the case provided for in Subsection (1), or by imprisonment not exceeding three years for a felony in the case provided for in Subsection (2)'. Βλ. άρ. 222 του Ουγγρικού Ποινικού Κώδικα - απόδοση στην αγγλική από Van der Aaa S., *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 327 επ.

¹⁴⁸ Βλ. άρθρο 285 του Ποινικού Κώδικα των Κάτω Χωρών.

¹⁴⁹ Ο. π. υποσημ. 141.

¹⁵⁰ Ο. π. υποσημ. 142.

αξιώνεται άμεσος δόλος β' βαθμού, σε κράτη, όπως η Ελλάδα¹⁵¹, η Ιρλανδία¹⁵² και η Γερμανία¹⁵³, το αδίκημα στοιχειοθετείται, ακόμα και αν ο δράστης εμφορείται από ενδεχόμενο δόλο, ενώ υπάρχουν και χώρες, όπως η Αγγλία και η Ουαλία (ανήκουσες στο Ηνωμένο Βασίλειο)¹⁵⁴, η Μάλτα¹⁵⁵ και η Ιρλανδία¹⁵⁶, όπου ο νομοθέτης αρκείται στην ενσυνείδητη αμέλεια.

---

¹⁵¹ Βλ. το νέο άρ. 333 παρ. 1 εδ. β' του Ελληνικού Ποινικού Κώδικα.

¹⁵² *'(1) Any person who, without lawful authority or reasonable excuse, by any means including by use of the telephone, harasses another by persistently following, watching, pestering, besetting or communicating with him or her, shall be guilty of an offence. (2) For the purposes of this section a person harasses another where (a) he or she, by his or her acts intentionally or recklessly, seriously interferes with the other's peace and privacy or causes alarm, distress or harm to the other, and (b) his or her acts are such that a reasonable person would realise that the acts would seriously interfere with the other's peace and privacy or cause alarm, distress or harm to the other. (3) Where a person is guilty of an offence under subsection (1), the court may, in addition to or as an alternative to any other penalty, order that the person shall not, for such period as the court may specify, communicate by any means with the other person or that the person shall not approach within such distance as the court shall specify of the place of residence or employment of the other person. (4) A person who fails to comply with the terms of an order under subsection (3) shall be guilty of an offence. (5) If on the evidence the court is not satisfied that the person should be convicted of an offence under subsection (1), the court may nevertheless make an order under subsection (3) upon an application to it in that behalf if, having regard to the evidence, the court is satisfied that it is in the interests of justice so to do. (6) A person guilty of an offence under this section shall be liable (a) on summary conviction to a fine not exceeding £1,500 or to imprisonment for a term not exceeding 12 months or to both, or (b) on conviction on indictment to a fine or to imprisonment for a term not exceeding 7 years or to both.'* Βλ. Non-fatal Offences against the Person Act 1997, Section 10 "Harassment", διαθέσιμο στον ιστότοπο: <http://www.irishstatutebook.ie/eli/1997/act/26/section/10/enacted/en/html..>

¹⁵³ Ο. π. υποσημ. 137.

¹⁵⁴ *2a - Offence of stalking: 1) A person is guilty of an offence if (a) the person pursues a course of conduct in breach of section 1(1), and (b) the course of conduct amounts to stalking. (2) For the purposes of subsection (1) (b) (and section 4A (1) (a) a person's course of conduct amounts to stalking of another person if (a) it amounts to harassment of that person, (b) the acts or omissions involved are ones associated with stalking, and (c) the person whose course of conduct it is knows or ought to know that the course of conduct amounts to harassment of the other person. (3) The following are examples of acts or omissions which, in particular circumstances, are ones associated with stalking (a) following a person, (b) contacting, or attempting to contact, a person by any means, (c) publishing any statement or other material (i) relating or purporting to relate to a person, or (ii) purporting to originate from a person, (d) monitoring the use by a person of the internet, email or any other form of electronic communication, (e) loitering in any place (whether public or private), (f) interfering with any property in the possession of a person, (g) watching or spying on a person. (4) A person guilty of an offence under this section is liable on summary conviction to imprisonment for a term not exceeding 51 weeks, or a fine not exceeding level 5 on the standard scale, or both. (5) In relation to an offence committed before the commencement of section 281(5) of the Criminal Justice Act 2003, the reference in subsection (4) to 51 weeks is to be read as a reference to six months. (6) This section is without prejudice to the generality of section 2.*

4a - Stalking involving fear of violence or serious alarm or distress: (1) A person ("A") whose course of conduct (a) amounts to stalking, and (b) either (i) causes another ("B") to fear, on at least two occasions, that violence will be used against B, or (ii) causes B serious alarm or distress which has a substantial adverse effect on B's usual day-to-day activities, is guilty of an offence if A knows or ought

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι περί stalking διατάξεις των Κάτω Χωρών¹⁵⁷ απαιτούν, επιπλέον, τη συνδρομή στο πρόσωπό του δράστη υπερχειλούς δόλου, δηλαδή

---

to know that A's course of conduct will cause B so to fear on each of those occasions or (as the case may be) will cause such alarm or distress. (2) For the purposes of this section A ought to know that A's course of conduct will cause B to fear that violence will be used against B on any occasion if a reasonable person in possession of the same information would think the course of conduct would cause B so to fear on that occasion. (3) For the purposes of this section A ought to know that A's course of conduct will cause B serious alarm or distress which has a substantial adverse effect on B's usual day-to-day activities if a reasonable person in possession of the same information would think the course of conduct would cause B such alarm or distress. (4) It is a defense for A to show that (a) A's course of conduct was pursued for the purpose of preventing or detecting crime, (b) A's course of conduct was pursued under any enactment or rule of law or to comply with any condition or requirement imposed by any person under any enactment, or (c) the pursuit of A's course of conduct was reasonable for the protection of A or another or for the protection of A's or another's property. (5) A person guilty of an offence under this section is liable (a) on conviction on indictment, to imprisonment for a term not exceeding, or a fine, or both, or (b) on summary conviction, to imprisonment for a term not exceeding twelve months, or a fine not exceeding the statutory maximum, or both. (6) In relation to an offence committed before the commencement of section 154 (1) of the Criminal Justice Act 2003, the reference in subsection (5) (b) to twelve months is to be read as a reference to six months. (7) If on the trial on indictment of a person charged with an offence under this section the jury find the person not guilty of the offence charged, they may find the person guilty of an offence under section 2 or 2A. (8) The Crown Court has the same powers and duties in relation to a person who is by virtue of subsection (7) convicted before it of an offence under section 2 or 2A as a magistrates' court would have on convicting the person of the offence. (9) This section is without prejudice to the generality of section 4.

Βλ. άρθρο 2α, άρθρο 4α του «Protection from Harassment Act 1997» - απόδοση στην αγγλική από Van der Aa S., *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 327 επ.

¹⁵⁵ “(1) A person who: (a) pursues a course of conduct in breach of article 251A (1), and (b) the course of conduct amounts to stalking, shall be guilty of an offence under this article. (2) For the purposes of paragraph (b) of sub-article (1) of this article and article 251BA(1)(a), a person's course of conduct amounts to stalking of another person if: (a) it amounts to harassment of that person, (b) it constitutes any of the acts mentioned in sub-article (3), and (c) the person, whose course of conduct it is, knows or ought to know that the course of conduct amounts to harassment of the other person. (3) The following acts shall be deemed to be acts of stalking: (a) following a person, (b) contacting, or attempting to contact, a person by any means, (c) publishing, by any means, any statement or other material - (i) relating or purporting to relate to a person, or (ii) purporting to originate from a person, (d) monitoring the use by a person of the internet, email or any other form of electronic communication, (e) loitering in any place, whether public or private, (f) interfering with any property in the possession of a person, (g) watching or spying on a person. (4) A person guilty of an offence under this article shall be liable to the punishment of imprisonment for a term from six to twelve months or to a fine (multa) not exceeding ten thousand euro (10,000), or to both such fine and imprisonment: Provided that the punishment shall be increased by one degree when the offence is committed against any person mentioned in article 222(1)”. Βλ. άρ. 251 ΑΑ του Ποινικού Κώδικα της Μάλτας (<https://www.legislationline.org/>).

¹⁵⁶ Ο. π. υποσημ. 152.

¹⁵⁷ ‘(1) He who unlawfully, systematically, intentionally intrudes upon another person's privacy with the aim of forcing that person to do something, to refrain from doing something, to tolerate something or to instill fear in that person, is liable, as guilty of stalking, to a prison term with a maximum of three years or a fine of the fourth category. (2) Prosecution can only occur on the complaint of the person

αξιόνουν ο δράστης να ενεργεί με σκοπό επέλευσης ορισμένου πρόσθετου αποτελέσματος, και, εν προκειμένω, την επέλευση αρνητικών συνεπειών για το θύμα ως αποτέλεσμα του stalking. Ωστόσο, η απαίτηση συνδρομής στο πρόσωπο του δράστη υπερχειλούς δόλου, αν και αποτελεί ασφαλιστική δικλείδα για την αποφυγή της υπερποινικοποίησης συμπεριφορών που μπορούν να αντιμετωπιστούν με ηπιότερα μέσα, αφενός μεν περιορίζει τις περιπτώσεις άσκησης ποινικής δίωξης για το συγκεκριμένο αδίκημα¹⁵⁸, αφετέρου δυσχεραίνει σημαντικά την απόδειξη τέλεσης του αδικήματος.

6.4. ΑΠΑΡΙΘΜΗΣΗ ΤΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΤΗΣ ΑΔΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Τα κράτη μέλη υιοθετούν διαφορετικές προσεγγίσεις όσον αφορά στην επιλογή τους να εξειδικεύσουν την άδικη συμπεριφορά με την απαρίθμηση των μορφών εκδήλωσής της. Κάποια κράτη μέλη, όπως το Βέλγιο¹⁵⁹, η Ιταλία¹⁶⁰, το Λουξεμβούργο¹⁶¹, οι Κάτω Χώρες¹⁶², η Πολωνία¹⁶³, η Αγγλία και Ουαλία¹⁶⁴, απέρριψαν την ιδέα να εμπλουτίσουν τις περί stalking διατάξεις τους με ένα τέτοιο κατάλογο και αρκέστηκαν σε όρους, όπως «παρενόχληση» ή «καταδίωξη», αφήνοντας στα δικαστήρια το έργο της εξειδίκευσής τους. Η πλειονότητα των εννόμων τάξεων, μεταξύ των οποίων και η ελληνική, φρόντισε να διευκολύνει περισσότερο την ερμηνεία των σχετικών όρων, απαριθμώντας ενδεικτικά τις πιο τυπικές μορφές εμφάνισης του stalking. Δίχως άλλο, η επιλογή αυτή εναρμονίζεται περισσότερο με την απαίτηση ο νόμος να είναι ορισμένος (*nullum crimen, nulla poena sine lege certa*), όπως αυτή θεσπίζεται στο άρθρο 7 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, καθώς και στο άρθρο 2 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Ο.Η.Ε., που αξιόνουν ο νομοθέτης να περιγράφει επαρκώς την αξιόποινη συμπεριφορά, ώστε ο πολίτης να γνωρίζει ποια συμπεριφορά είναι έγκλημα και ποια

---

against whom the crime was committed'. Βλ. άρθρο 285 ('Belaging') του Ποινικού Κώδικα των Κάτω Χωρών - απόδοση στην αγγλική από Van der Aa S., *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 327 επ.

¹⁵⁸ Van der Aa S., Romkens R., ό.π. (υποσημ. 112), σελ. 232 επ.

¹⁵⁹ Ο. π. υποσημ. 141

¹⁶⁰ Ο. π. υποσημ. 139

¹⁶¹ Ο. π. υποσημ. 142

¹⁶² Ο. π. υποσημ. 157

¹⁶³ Ο. π. υποσημ. 138

¹⁶⁴ Ο. π. υποσημ. 154

όχι.¹⁶⁵ Στον αντίποδα βρίσκονται η Αυστρία¹⁶⁶, η Τσεχική Δημοκρατία¹⁶⁷, η Ρουμανία¹⁶⁸ και η Ισπανία¹⁶⁹, οι οποίες έχουν συμπεριλάβει στις ποινικές διατάξεις τους εξαντλητικούς καταλόγους με τις μορφές εμφάνισης του αδικήματος. Η επιλογή αυτή, ωστόσο, δεν λαμβάνει υπόψη ότι το stalking δεν είναι στατικό κοινωνικό φαινόμενο, αλλά ακολουθεί τις τεχνολογικές εξελίξεις, με αποτέλεσμα οι σχετικές διατάξεις να μην καλύπτουν τις νέες μορφές εκδήλωσης του αδικήματος.

6.5. ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΙΝΗΣ

Αποκλίσεις παρουσιάζουν οι έννομες τάξεις των κρατών μελών και σε ό, τι αφορά στο πλαίσιο ποινής, που προβλέπεται για το αδίκημα του stalking. Ειδικότερα, το ανώτατο όριο ποινής ποικίλλει και αρχίζει από τους τρεις μήνες φυλάκισης (Ρουμανία)¹⁷⁰ και φθάνει έως τα 10 χρόνια κάθειρξης (Πολωνία)¹⁷¹. Η

---

¹⁶⁵ Κιούπης Δ., Η αρχή *nullum crimen sine lege certa* στο σύγχρονο ποινικό δίκαιο, ΠοινΧρ 2000, σελ. 193 επ.

¹⁶⁶ Ο. π. υποσημ. 140

¹⁶⁷ Ο. π. υποσημ. 144

¹⁶⁸ “(1) *The act of an individual who repeatedly, with or without a right or legitimate interest, pursues an individual or supervises their domicile, working place or other places attended by the latter, thus causing to them a state of fear, shall be punishable by no less than 3 and more than 6 months of imprisonment or by a fine. (2) Making of phone calls or communications through remote communication devices which, through their frequency or content, cause a state of fear to an individual, shall be punishable by no less than 1 and no more than 3 months of imprisonment or by a fine, unless such acts represent a more serious offence. (3) Criminal action shall be initiated based on a prior complaint filed by the victim*”. Βλ. άρθρο 208 του Ρουμανικού Ποινικού Κώδικα - απόδοση στην αγγλική από Van der Aaa S., *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 327 επ.

¹⁶⁹ “*With an imprisonment of three months to two years or a fine of 6 to 24 months shall be punished he who harasses a person by insistently, repeatedly, and without being lawfully authorized, displays any of the following behaviors, thereby seriously altering the development of this person’ daily life: 1) Watching, pursuing or searching her physical proximity; 2) Contacting or trying to contact her through any media, or through third parties; 3) Purchasing products or goods, by misusing her personal data, or hiring services, or having third parties come in to contact with her; 4) Violating her freedom or property, or violate freedom or property of another person close to her. If a particularly vulnerable person is concerned, because of age, illness or other circumstances, imprisonment of six months to two years shall be imposed. (2) When the injured party concerned is one of the persons referred to in paragraph 2 of Article 173, a prison sentence of one to two years shall be imposed. (2) When the injured party concerned is one of the persons referred to in paragraph 2 of Article 173, a prison sentence of one to two years, or community service of 60 to 120 days shall be imposed. In this case the complaint referred to in paragraph 4 of this article is not required. (3) The penalties provided for in this article shall be imposed regardless of the penalties imposed regardless of the penalties imposed because of the crimes that can constitute the stalking. (4) The facts described in this article will only be prosecuted on the complaint of the aggrieved person or his legal representative*’. Βλ. άρ. 172 του Ισπανικού Ποινικού Κώδικα - απόδοση στην αγγλική από Van der Aaa S., *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 327 επ.

¹⁷⁰ Ο. π. υποσημ. 168.

διαφοροποίηση αυτή δεν προκαλεί εντύπωση, δεδομένου ότι κάποιες έννομες τάξεις έχουν επιλέξει να τιμωρήσουν το stalking μόνο υπό τη βασική του μορφή (λ.χ. Αυστρία¹⁷², Ελλάδα¹⁷³, Φινλανδία¹⁷⁴) και έχουν εναποθέσει την τιμώρηση βαρύτερων μορφών εκδήλωσης της συμπεριφοράς σε έτερες ποινικές διατάξεις, ενώ άλλες έχουν επιλέξει την προσθήκη επιβαρυντικών περιστάσεων στην περί stalking ποινική διάταξη (λ.χ. Τσεχική Δημοκρατία,¹⁷⁵ Γερμανία,¹⁷⁶ Ιταλία¹⁷⁷, Πολωνία,¹⁷⁸ Σλοβακία¹⁷⁹), με αποτέλεσμα να επαυξάνεται το αξιόποιο του εγκλήματος.

Ιδιαίτερη αξία αποκτά το πλαίσιο ποινής, στο πλαίσιο υποθέσεων με διακρατικό χαρακτήρα, με δεδομένο ότι ένα χαμηλό ανώτατο όριο ποινής, όπως το προβλεπόμενο στη Ρουμανία, μπορεί να προκαλέσει προβλήματα, σε περίπτωση που ζητείται η έκδοση υπόπτου ή καταδικασθέντος δράστη. Περιορισμοί τίθενται τόσο από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης της 13/12/1957,¹⁸⁰ όσο και από την Απόφαση – Πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης¹⁸¹. Πράγματι, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, για να καταστεί δυνατή η έκδοση αλλοδαπού, απαιτείται η πράξη, για την οποία ζητείται η έκδοση, τόσο κατά το δίκαιο του αιτούντος κράτους, όσο και κατά το δίκαιο του κράτους από το οποίο ζητείται η έκδοση, να είναι αξιόποινη και να τιμωρείται με στερητική της ελευθερίας ποινή ή με μέτρο ασφαλείας, ανώτατου ορίου ενός τουλάχιστον έτους ή με αυστηρότερη ποινή. Σε περίπτωση που με καταδικαστική απόφαση επιβλήθηκε ποινή ή σε περίπτωση που επιβλήθηκε μέτρο

---

¹⁷¹ Ο. π. υποσημ. 138.

¹⁷² Ο. π. υποσημ. 140.

¹⁷³ Βλ. άρθρο 333 παρ. 1 εδ. β' ΠΚ.

¹⁷⁴ *'A person who repeatedly threatens observes, contacts or in another comparable manner unjustifiably stalks another so that this is conducive toward instilling fear or anxiety in the person being stalked, shall, unless an equally or more severe penalty is provided elsewhere in law for the act, be sentenced for stalking to a fine or to imprisonment for at most two years'*. Βλ. chapter 25, section 7 (a) του Φινλανδικού Ποινικού Κώδικα - απόδοση στην αγγλική από Van der Aaa S., *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 327 επ.

¹⁷⁵ Ο. π. υποσημ. 144.

¹⁷⁶ Ο. π. υποσημ. 137.

¹⁷⁷ Ο. π. υποσημ. 139.

¹⁷⁸ Ο. π. υποσημ. 138.

¹⁷⁹ Ο. π. υποσημ. 146.

¹⁸⁰ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/024>. Στην Ελλάδα κυρώθηκε με τον Ν. 4165/1961.

¹⁸¹ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002F0584:EL:HTML>. Στην Ελλάδα ενσωματώθηκε με το Ν. 3251/2004.

ασφαλείας στο έδαφος του αιτούντος την έκδοση κράτους, η απαγγελθείσα κύρωση πρέπει να έχει διάρκεια τουλάχιστον τεσσάρων μηνών.

Εξάλλου, η παρ. 1 του άρθρου 2 της Απόφασης – Πλαίσιο για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης θέτει ως προϋπόθεση η πράξη, για την οποία εκδίδεται το ένταλμα, να τιμωρείται, κατά το δίκαιο του κράτους έκδοσης του εντάλματος με στερητική της ελευθερίας ποινή ή στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφαλείας ανώτατης διάρκειας τουλάχιστον δώδεκα (12) μηνών ή, σε περίπτωση που το ένταλμα εκδίδεται προς το σκοπό εκτέλεσης ποινής, να έχει επιβληθεί ήδη ποινή για απαγγελθείσες καταδίκες ή μέτρο ασφαλείας διάρκειας τουλάχιστον τεσσάρων (4) μηνών. Αναφορικά, τώρα, με το δίκαιο του κράτους εκτέλεσης του εντάλματος, η παράγραφος 4 του ίδιου άρθρου προβλέπει ότι η παράδοση μπορεί να εξαρτηθεί από την προϋπόθεση, ότι η πράξη για την οποία εκδίδεται το ένταλμα, συνιστά αξιόποινη πράξη και δυνάμει του δικαίου του κράτους εκτέλεσης του εντάλματος. Εν ολίγοις, η εν λόγω Απόφαση – Πλαίσιο, για την έκδοση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, προϋποθέτει υποχρεωτικό αξιόποινο κατά το κράτος έκδοσης του εντάλματος και προαιρετικό για το κράτος εκτέλεσης.

Ειδικά, όσον αφορά στην ελληνική έννομη τάξη, ο νομοθέτης θέτει, κατ' αρχήν, ως προϋπόθεση για την έκδοση του ευρωπαϊκού εντάλματος το αξιόποινο της πράξης τόσο κατά το δίκαιο του κράτους έκδοσης όσο και κατά το δίκαιο του κράτους εκτέλεσης του εντάλματος (βλ. άρθρο 10 παρ. 1 του νόμου 3251/2004)¹⁸². Ωστόσο, προβλέπει την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος χωρίς έλεγχο του διττού αξιοποιίνου για ευρείες κατηγορίες αξιόποινων πράξεων, όπως αυτές ορίζονται από το δίκαιο του κράτους έκδοσης του εντάλματος, εφόσον τιμωρούνται στο κράτος αυτό με στερητική της ελευθερίας ποινή ή στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφαλείας, το ανώτατο όριο των οποίων είναι τουλάχιστον τριών ετών (βλ. άρθρο 10 παρ. 2 του ν. 3251/2004), υποσκελίζοντας, ουσιαστικά, τον κανόνα υποχρεωτικής συνδρομής του διττού αξιοποιίνου. Συγκεκριμένα, αναφορικά με το αδίκημα του stalking, που μας ενδιαφέρει εν προκειμένω, το οποίο ρυθμίζεται στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 333 ΠΚ, το ανώτατο όριο ποινής είναι ένα έτος, με αποτέλεσμα να απαιτείται η ύπαρξη διττού αξιοποιίνου για να είναι δυνατή η εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος

---

¹⁸²

σύλληψης που εκδίδεται σε βάρος προσώπου υπόπτου ή καταδικασθέντος για το εν λόγω αδίκημα.

Εξάλλου, αυξημένο πλαίσιο ποινής προβλέπεται σε πολλές έννομες τάξεις στην περίπτωση τέλεσης του αδικήματος του stalking σε βάρος ειδικών κατηγοριών θυμάτων. Πιθανώς, αυτό να οφείλεται στην ιδιαίτερη προσοχή που δίνεται γενικά σε ζητήματα βίας σε βάρος «ευάλωτων» θυμάτων. Για παράδειγμα, η Οδηγία 2012/29/ΕΕ της Ευρωπαϊκής Ένωσης του 2012 για τα δικαιώματα των θυμάτων¹⁸³, ορίζει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να λάβουν μέτρα αυξημένης προστασίας των «ευάλωτων» θυμάτων. Σε αυτό το γενικότερο πλαίσιο, η τέλεση του stalking, όταν προσβάλλει ευάλωτα πρόσωπα, αξιολογείται από ορισμένους εθνικούς νομοθέτες κρατών μελών ως επιβαρυντική περίπτωση, που επαυξάνει το αξιόποινο.

Είναι γεγονός ότι η πρόβλεψη βαρύτερων ποινών για ορισμένες κατηγορίες θυμάτων stalking εξαπλώνεται στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πράγματι, ενώ το 2010 μόνο δύο κράτη, η Ιταλία¹⁸⁴ και η Ουγγαρία¹⁸⁵, επιφύλασσαν μεγαλύτερη προστασία για ειδικές κατηγορίες θυμάτων, σήμερα εννέα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν συμπεριλάβει στις περί stalking ποινικές τους διατάξεις ειδική ρύθμιση: το Βέλγιο¹⁸⁶, η Κροατία,¹⁸⁷ η Τσεχική Δημοκρατία¹⁸⁸, η Μάλτα¹⁸⁹, η Σλοβακία¹⁹⁰, η Σλοβενία¹⁹¹ και η Ισπανία¹⁹². Πιθανώς, να υπάρχουν και άλλα κράτη

---

¹⁸³ Διαθέσιμη ηλεκτρονικά στον ιστότοπο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&from=HR>.

¹⁸⁴ Ο. π. υποσημ. 139.

¹⁸⁵ Ο. π. υποσημ. 147.

¹⁸⁶ Ο. π. υποσημ. 141.

¹⁸⁷ *(1) Whoever persistently and over a long period of time follows or spies on another, or establishes or seeks to establish unwanted contact with another, or intimidates another in some other way and, by doing so, provokes anxiety in him/her or causes him/her or causes him/her to fear for his/her safety or the safety of persons close to him/her shall be sentenced to imprisonment for a term up to one year. (2) If the offence referred to in paragraph 1 of this Article is committed against the current or former spouse or cohabitant or same-sex partner, a person with whom the perpetrator was in an intimate relationship or a child, the perpetrator shall be sentenced to imprisonment for a term of up to three years. (3) Unless it was committed against a child, the criminal offense referred to in paragraphs 1 and 2 of this Article shall be prosecuted upon request*. Βλ. άρ. 140 του Ποινικού Κώδικα της Κροατίας - απόδοση στην αγγλική από Van der Aaa S., *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 327 επ.

¹⁸⁸ Ο. π. υποσημ. 144.

¹⁸⁹ Ο. π. υποσημ. 155.

¹⁹⁰ Ο. π. υποσημ. 146.

¹⁹¹ *(1) Whoever through repetitive observation, following or an intrusive attempt to engage in direct contact or contact through the means of electronic communication stalks another person or his relative and thereby causes fright or feelings of threat in another person or his relative, shall be punished by a*

μέλη που επισύρουν μεγαλύτερες ποινές για ειδικές κατηγορίες παθόντων, αλλά αυτές οι ρυθμίσεις να μην περιλαμβάνονται στις διατάξεις που αφορούν στο stalking, αλλά να αποτελούν, για παράδειγμα, γενικό κανόνα, ο οποίος εφαρμόζεται σε ευρείες κατηγορίες αδικημάτων.

Ωστόσο, φαίνεται ότι υπάρχει ένα χάσμα μεταξύ των έννομων τάξεων των κρατών μελών ως προς τα ακριβή χαρακτηριστικά του θύματος που δικαιολογούν τη μεγαλύτερη ποινή.¹⁹³ Πράγματι, ενώ σε ορισμένες χώρες για την επιβολή επαυξημένης ποινής κομβικό ρόλο διαδραματίζουν τα φυσικά χαρακτηριστικά και οι πνευματικές ικανότητες του θύματος, για παράδειγμα, εάν το θύμα είναι παιδί, εγκυμονούσα γυναίκα, ή πρόσωπο το οποίο πάσχει από κάποια σωματική ή πνευματική ανικανότητα, άλλες χώρες έχουν εισαγάγει υψηλότερες ποινές για δράστες που στράφηκαν εναντίον παθόντων, με τα οποία διατηρούσαν συγκεκριμένη σχέση. Δηλαδή, η τέλεση stalking σε βάρος πρώην συζύγου ή πρώην ερωτικού συντρόφου ή μελών της οικογένειας του δράστη ή προσώπων υπό τη φροντίδα, την κηδεμονία ή την επιτροπεία του οδηγεί σε επαυξημένες ποινές. Εκ πρώτης όψεως, η αυστηρότερη νομοθετική αντιμετώπιση των δραστών, που διατηρούσαν με το θύμα συγκεκριμένη σχέση, εγείρει τον προβληματισμό, ειδικά στην περίπτωση που ο παθών δε φέρει την ιδιότητα του ευάλωτου θύματος. Το γεγονός αυτό, όμως, δικαιολογείται, αν λάβουμε υπόψη ότι το stalking ως κοινωνικό φαινόμενο συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με την ενδοοικογενειακή βία, αφού πολλά θύματα υπήρξαν πρώην σύζυγοι ή σύντροφοι των δραστών τους, με αποτέλεσμα αυτή η κατηγορία δραστών να ενεργοποιεί περισσότερο τη νομοθετική δράση. Η διαπίστωση αυτή, εξάλλου, επιβεβαιώνεται και από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, όπου το stalking περιλαμβάνεται ανάμεσα σε ένα πλέγμα διατάξεων για την αντιμετώπιση της έμφυλης και της ενδοοικογενειακής βίας.

---

fine or sentenced to imprisonment of up to two years. (2) If the stalked person is a minor or a helpless person, the perpetrator shall be punished with a fine or sentenced to imprisonment of up to three years. (3) The prosecution of the offense under paragraph 1 and 2 of this article shall be initiated upon a complaint. Βλ. άρθρο 134α του Ποινικού Κώδικα της Σλοβενίας - απόδοση στην αγγλική από Van der Aaa S., *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 327 επ.

¹⁹² Ο. π. υποσημ. 169.

¹⁹³ Van der Aaa S., *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 315 επ.

Περαιτέρω, η τέλεση του αδικήματος σε βάρος ειδικών κατηγοριών θυμάτων σε ορισμένες έννομες τάξεις έχει αντίκτυπο όχι μόνο στην ποινή, αλλά και στον τρόπο κίνησης της ποινικής διαδικασίας.¹⁹⁴ Για παράδειγμα, στο Βέλγιο¹⁹⁵, την Ισπανία¹⁹⁶ και την Ιταλία¹⁹⁷, όπου το stalking διώκεται συνήθως μόνο κατόπιν έγκλησης του παθόντος, κάποια ευάλωτα θύματα εξαιρούνται από αυτήν την απαίτηση. Στη δική τους περίπτωση, η ποινική διαδικασία μπορεί να κινηθεί και αυτεπαγγέλτως από την εισαγγελική αρχή.

6.6. ΔΙΩΞΗ ΚΑΤ' ΕΓΚΛΗΣΗ Η ΔΙΩΞΗ ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΩΣ

Άλλη αξιοσημείωτη διαφορά ανάμεσα στις επιμέρους νομοθεσίες των κρατών μελών εντοπίζεται στον τρόπο άσκησης της ποινικής δίωξης. Σε κράτη μέλη, όπως το Βέλγιο¹⁹⁸, το Λουξεμβούργο¹⁹⁹, η Ουγγαρία²⁰⁰, η Πολωνία²⁰¹, οι Κάτω Χώρες²⁰², αλλά και η Ελλάδα²⁰³, η έγκληση του παθόντος αποτελεί προϋπόθεση για την κίνηση της ποινικής διαδικασίας. Στη Γερμανία²⁰⁴, το stalking διώκεται, επίσης, κατ' αρχήν, με πρωτοβουλία του παθόντος, αλλά προβλέπεται εξαίρεση για τις υποθέσεις, οι οποίες, κατά την εισαγγελική αρχή, παρουσιάζουν ειδικό δημόσιο ενδιαφέρον, με αποτέλεσμα η δίωξή τους να ασκείται και αυτεπάγγελτα. Τέτοια περίπτωση αποτελούν οι υποθέσεις που αφορούν σε stalking, που εκδηλώνεται μετά το χωρισμό των συζύγων. Μεικτό σύστημα δίωξης απαντάται και στην Ιταλία²⁰⁵, σε αντιδιαστολή με το σύστημα που ακολουθούν η Αυστρία²⁰⁶ και η Αγγλία και Ουαλία²⁰⁷, όπου δεν προβλέπονται εξαιρέσεις από την αυτεπάγγελτη κίνηση της ποινικής διαδικασίας.

Κάθε σύστημα παρουσιάζει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Το βασικό πλεονέκτημα της κατ' έγκληση κίνησης της ποινικής διαδικασίας για το αδίκημα του

---

¹⁹⁴ Ibid.

¹⁹⁵ Ο. π. υποσημ. 195.

¹⁹⁶ Ο. π. υποσημ. 196.

¹⁹⁷ Ο. π. υποσημ. 197.

¹⁹⁸ Ο. π. υποσημ. 141.

¹⁹⁹ Ο. π. υποσημ. 142.

²⁰⁰ Ο. π. υποσημ. 147.

²⁰¹ Ο. π. υποσημ. 138.

²⁰² Ο. π. υποσημ. 157.

²⁰³ Βλ. άρθρ. 333 παρ. 1 εδ. β' ΠΚ.

²⁰⁴ Ο. π. υποσημ. 137.

²⁰⁵ Ο. π. υποσημ. 139.

²⁰⁶ Ο. π. υποσημ. 140.

²⁰⁷ Ο. π. υποσημ. 154.

stalking, εντοπίζεται ειδικά στην περίπτωση του stalking που τελείται μέσα στο πλαίσιο στενών προσωπικών σχέσεων ανάμεσα στο δράστη και στον παθόντα, οπότε η Πολιτεία δεν πρέπει να παρεμβαίνει αυτόκλητη, αλλά μόνο όταν επέρχεται ουσιαστικός κλονισμός των σχέσεων εξαιτίας μιας εγκληματικής πράξης, ο οποίος διαπιστώνεται ακριβώς με την υποβολή της έγκλησης.²⁰⁸ Διαφορετικά, δηλαδή με την αυτεπάγγελτη κίνηση της ποινικής δίωξης, θα κινδύνευαν να κλονισθούν ακόμα και όσες σχέσεις άντεξαν στο έγκλημα.²⁰⁹ Ωστόσο, η προϋπόθεση υποβολής έγκλησης για την κίνηση της ποινικής διαδικασίας κάποτε μπορεί να αποτελέσει κώλυμα για τη δίωξη. Πράγματι, υπάρχουν θύματα που παραιτούνται από την υποβληθείσα έγκληση λόγω άσκησης πίεσης εκ μέρους του δράστη ή από φόβο ότι ο δράστης θα προβεί σε αντίποινα ή διότι δεν επιθυμούν να αποκαλύψουν προσωπικές τους υποθέσεις ενώπιον δικαστηρίου.²¹⁰

6.7. ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΘΥΜΑΤΟΣ

Σε αυτήν την αλληλουχία, αξίζει να σημειωθεί ότι η διάταξη του Γερμανικού Ποινικού Κώδικα για το stalking συνοδεύεται από μία συμπλήρωση στον ειδικό κατάλογο των λόγων επιβολής προσωρινής κράτησης του Γερμανικού Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (§ 112a εδ. α γερμ. ΚΠΔ [StPO]).²¹¹ Συγκεκριμένα, προστίθεται μια επιπλέον νομιμοποιητική βάση για την επιβολή προσωρινής κράτησης, όταν υπάρχει βάσιμη υπόνοια ότι ο φερόμενος ως δράστης τέλεσε ένα από τα αδικήματα των διακεκριμένων περιπτώσεων των εδ. β' ή γ' της § 238 του Γερμανικού Ποινικού Κώδικα (StGB), δηλαδή είτε με την ενέργειά του εξέθεσε σε κίνδυνο θανάτου ή βαριάς βλάβης της υγείας το θύμα ή οικείο του πρόσωπο (εδ. β') είτε προκάλεσε το θάνατο του θύματος ή οικείου του προσώπου (εδ. γ') και, εφόσον ελλοχεύει ο κίνδυνος τέλεσης και άλλων όμοιων αξιόποινων πράξεων ("Deeskalationshaft"). Μέσω της δυνατότητας επιβολής προσωρινής κράτησης σε ιδιαίτερα επικίνδυνους δράστες παρέχεται προστασία στο θύμα έναντι προβλέψιμων σοβαρών αδικημάτων κατά της σωματικής ακεραιότητας και της ζωής.

²⁰⁸ Πρβλ. Ανδρουλάκης Ν., Θεμελιώδεις έννοιες της Ποινικής Δίκης, Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2012 (4^η έκδοση), σελ. 55.

²⁰⁹ Ibid.

²¹⁰ Van der Aa S., Romkens R., ό.π. (υποσημ. 112), σελ. 232 επ.

²¹¹ Κάβουρας Γ. ό. π. (υποσημ. 4), σελ. 439 επ.

Παρόλο που η ρύθμιση αυτή υπέστη κριτική, κατ' αρχήν ορθά, διότι πράγματι μετουσιώνει ένα προληπτικό μέτρο της αστυνομίας σε μέτρο δικονομικού καταναγκασμού, το οποίο κυρίως αποσκοπεί στην εξασφάλιση της διεξαγωγής της δίκης,²¹² πρόκειται για πρόβλεψη με βαρύνουσα σημασία ενόψει της Οδηγίας 2011/99/ΕΕ²¹³ για την ευρωπαϊκή εντολή προστασίας. Η εν λόγω Οδηγία διασφαλίζει ότι η προστασία που παρέχουν ορισμένα προστατευτικά μέτρα ληφθέντα δυνάμει του δικαίου κράτους μέλους («κράτος έκδοσης») επεκτείνονται και σε άλλο κράτος μέλος όπου το προστατευόμενο πρόσωπο αποφασίζει να κατοικήσει ή να διαμείνει («κράτος εκτέλεσης»). Ειδικότερα, σύμφωνα με την παράγραφο (9) του Προοιμίου, η υπό συζήτηση Οδηγία εφαρμόζεται σε προστατευτικά μέτρα, που αποβλέπουν στην αποφυγή τελέσεως νέων εγκληματικών πράξεων ή στην άμβλυνση των συνεπειών προηγούμενων εγκληματικών πράξεων. Πρόκειται για μέτρα, τα οποία αποσκοπούν ιδίως να προστατεύσουν ένα πρόσωπο από εγκληματική πράξη τρίτου, η οποία μπορεί με οποιονδήποτε τρόπο να συνεπάγεται κίνδυνο κατά της ζωής, της σωματικής, ψυχικής και γενετήσιας ακεραιότητάς του, καθώς και κίνδυνο κατά της αξιοπρέπειας ή της προσωπικής του ελευθερίας, μέσω της αποτροπής μορφών καταναγκασμού, όπως η παρενοχλητική παρακολούθηση, δηλαδή το *stalking*. Κατά τις παρ. 1 και 2 του άρθρου 9 της Οδηγίας, η αρμόδια αρχή του κράτους εκτέλεσης οφείλει να εκδώσει μέτρο, το οποίο είναι διαθέσιμο σε παρόμοια περίπτωση βάσει του εθνικού της δικαίου και το οποίο αντιστοιχεί, στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, με το μέτρο προστασίας που έχει εκδώσει η αρμόδια αρχή του κράτους έκδοσης. Η εν λόγω Οδηγία, παρόλο που έχει ενσωματωθεί στην εσωτερική νομοθεσία όλων των κρατών μελών, εξαιρουμένων της Δανίας και της Ιρλανδίας,²¹⁴ έχει περιορισμένο πεδίο εφαρμογής, δεδομένου ότι μέτρα προστασίας ποινικού χαρακτήρα ειδικά για το *stalking* δεν προβλέπονται σε άλλες έννομες τάξεις κρατών μελών, πέραν της γερμανικής.²¹⁵ Πρέπει, ωστόσο, να ληφθεί υπόψη ότι οι περιοριστικοί όροι του κοινού ποινικού δικονομικού δικαίου αποτελούν μέτρα προστασίας υπό την έννοια

---

²¹² Εξάλλου, η κριτική παραγνωρίζει ότι στόχος της προσωρινής κράτησης, κατά τους κανόνες του γερμανικού ποινικού δικονομικού δικαίου, δεν είναι μόνο η αντιμετώπιση του κινδύνου διαφυγής ή αλλοίωσης του αποδεικτικού υλικού («κίνδυνος συσκότισης»), αλλά, επίσης, και η αποτροπή της διάπραξης και άλλων αδικημάτων.

²¹³ Διαθέσιμη ηλεκτρονικά στον ιστότοπο: <https://eur.lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:338:0002:0018:EL:PDF>.

²¹⁴ Βλ. ειδικότερα: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/NIM/?uri=CELEX:32011L0099>.

²¹⁵ Van der Aaa S., *New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States*, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 315 επ.

της Οδηγίας, αφού η επιβολή τους αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στην αποφυγή τέλεσης νέων αδικημάτων και αντανακλαστικά στην προστασία του θύματος.

6.8. Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ “STALKING” Η ΕΝΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΟΡΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΝΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Τα κράτη μέλη διαφοροποιούνται ως προς την επιλογή να χρησιμοποιήσουν τον όρο “stalking” ή έναν ή περισσότερους όρους από την εθνική τους νομική ορολογία ή έναν πιο γενικό όρο, όπως «παρενόχληση», για να περιγράψουν το αδίκημα. Η προτίμηση ενός εθνικού όρου ενέχει τον κίνδυνο να προκαλέσει σύγχυση ως προς τον προσδιορισμό της αξιόποινης συμπεριφοράς, με αποτέλεσμα οι πολίτες που υφίστανται stalking να διστάζουν να καταγγέλλουν τη συμπεριφορά στις αρχές, ακριβώς γιατί δεν είναι σε θέση να διακριβώσουν, λόγω της αμφισημίας του όρου που περιέχεται στην αντίστοιχη ποινική διάταξη, αν το stalking τιμωρείται κατά την εθνική τους νομοθεσία. Για παράδειγμα, μια έρευνα ως προς τη θυματοποίηση από το stalking, που διεξήχθη στις Κάτω Χώρες, αποκάλυψε ότι οι εθελοντές είχαν ερμηνεύσει τον ολλανδικό όρο για το stalking (“*belaging*”) ως μία ήπια και μη κολάσιμη μορφή παρενόχλησης («σαν να σου πετάνε χιονόμπαλα»)²¹⁶.

Μια πρόοδος που έχει σημειωθεί τα τελευταία έτη και αφορά στις χώρες του common law είναι η πρόβλεψη ειδικής ποινικής διάταξης για το stalking σε συνδυασμό με την υφιστάμενη ποινική ρύθμιση για την παρενόχληση (“harassment”). Το stalking και η παρενόχληση δεν ταυτίζονται. Συνήθως, η παρενόχληση χρησιμοποιείται ως ένας πιο γενικός όρος, που περιλαμβάνει τη συμπεριφορά του stalking, αλλά δεν είναι συνώνυμος με τον όρο “stalking”.²¹⁷ Επιπλέον, το stalking συνήθως περιγράφει πράξεις με βαρύτερο άδικο σε σχέση με την παρενόχληση, η οποία μπορεί να συμπεριλάβει και λιγότερο οχληρές συμπεριφορές.²¹⁸ Συγκεκριμένα, αυτό το οποίο ελλείπει από τις περισσότερες υποθέσεις παρενόχλησης, αλλά απαντάται σχεδόν σε

---

²¹⁶ Van der Aa S., *Stalking in the Netherlands: Nature and prevalence of the problem and the effectiveness of anti-stalking measures* Apeldoorn, Antwerpen, Portland: Maklu Uitgevers, 2010, σελ. 109, διαθέσιμο στον ιστότοπο: https://pure.uvt.nl/ws/portalfiles/portal/6874781/aa_stalking_11_06_2010_embargo_tot_11_06_2015.pdf.

²¹⁷ Dennison S. M. & Thompson D. M., *Criticisms or plaudits for stalking laws? What psychological research tell us about proscribing stalking*. *Psychology, Public Policy and Law*, 2005, Τόμος 11, Τεύχος 3, σελ. 384 επ.

²¹⁸ Owens J. G. *Why definitions matter: Stalking victimization in the United States*. *Journal of Interpersonal Violence*, 2016, Τόμος 31, Τεύχος 12, σελ. 2196 επ.

όλες τις υποθέσεις stalking, είναι η επιθυμία εκ μέρους του δράστη να είναι μονίμως παρών στη ζωή του θύματος.²¹⁹ Για παράδειγμα, ο δράστης που παρενοχλεί το θύμα του στο χώρο εργασίας ή στη γειτονιά κάνει αισθητή την παρουσία του, όταν το θύμα βρίσκεται στον εργασιακό χώρο ή στη γειτονιά. Δεν είναι πανταχού παρών και συνήθως δε θέλει να είναι. Κατά τον ίδιο τρόπο, η παρενόχληση μπορεί να αποφευχθεί, όταν το θύμα εγκαταλείπει το χώρο, όπου εκδηλώνεται η παρενοχλητική συμπεριφορά ή μετερχόμενο άλλα μέσα, λ.χ. ακούγοντας μουσική με τη χρήση ακουστικών, ώστε να μη γίνεται αποδέκτης της λεκτικής βίας που του ασκεί ο δράστης. Αντιθέτως, το stalking αφήνει το θύμα αβοήθητο, χωρίς διόδους διαφυγής από το δράστη, ακόμα και όταν τα κρούσματα stalking καταγγελθούν στην αστυνομία.²²⁰

Η Ιρλανδία, η Μάλτα, η Αγγλία και Ουαλία είναι δικαιοδοσίες που επιχείρησαν να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο του stalking μέσω των διατάξεων κατά της παρενόχλησης. Παρόλο που οι διατάξεις για την παρενόχληση αποσκοπούσαν να συμπεριλάβουν όλα τα είδη παρενοχλητικής συμπεριφοράς, περιλαμβανομένου και του stalking, κατά την εφαρμογή των σχετικών ποινικών διατάξεων τα θύματα του stalking ένιωθαν ότι δεν λαμβάνονταν σοβαρά από το δικαστηριακό σύστημα.²²¹ Τόσο στην Αγγλία και Ουαλία²²² το 2012, όσο και στην Μάλτα²²³ το 2015, οι εθνικοί νομοθέτες υπέκυψαν εν τέλει στις απαιτήσεις της κοινής γνώμης και εισήγαγαν ειδική ποινική διάταξη για το stalking. Ειδικά όσον αφορά στο αγγλικό δίκαιο, πριν από την πρόβλεψη ειδικής ποινικής διάταξης για το stalking, η σχετική συμπεριφορά όταν δεν προκαλούσε φόβο βίας στο θύμα, επέσυρε πολύ μικρή ποινή.²²⁴ Πλέον, με την

---

²¹⁹ Guelke J., Sorell T, ό. π. (υποσημ. 18), σελ. 32 επ.

²²⁰ Ibid.

²²¹ Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε την επίσημη ιστοσελίδα της κυβέρνησης Ηνωμένου Βασιλείου για το stalking και την παρενόχληση: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/157899/stalking-responses.pdf.

²²² Ο. π. υποσημ. 154.

²²³ Ο. π. υποσημ. 155.

²²⁴ Section 1: 'A person must not pursue a course of conduct (a) which amounts to harassment of another, and (b) which he knows or ought to know amounts to harassment of the other. For the purposes of this section, the person whose course of conduct is in question ought to know that it amounts to harassment of another if a reasonable person in possession of the same information would think the course of conduct amounted to harassment of the other.'

Section 2: 'A person who pursues a course of conduct in breach of section 1 is guilty of an offence. A person guilty of an offence under this section is liable on summary conviction to imprisonment for a term not exceeding six months, or a fine not exceeding level 5 on the standard scale, or both.'

εισαγωγή της νέας ποινικής διάταξης, το αδίκημα του stalking τιμωρείται με πιο αυστηρές ποινές, ακόμα όταν η σχετική συμπεριφορά δεν προκαλεί στο θύμα φόβο βίας, αλλά μόνο ταραχή ή ψυχική ταλαιπωρία, με αποτέλεσμα το θύμα να απολαμβάνει μεγαλύτερης προστασίας.

Από την άλλη πλευρά, στην Ιρλανδία η Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή κατέληξε ότι οι υπάρχουσες διατάξεις για την παρενόχληση είναι επαρκείς και για την αντιμετώπιση του stalking, προκαλώντας την έντονη αντίδραση ομάδων πίεσης.²²⁵ Εξάλλου, ακόμα και στο χώρο του ηπειρωτικού δικαίου, σε χώρες όπως η Γαλλία²²⁶,

---

Section 4: 'A person whose course of conduct causes another to fear, on at least two occasions, that violence will be used against him is guilty of an offence if he knows or ought to know that this course of conduct will cause the other so to fear on each of those occasions. For the purposes of this section, the person whose course of conduct is in question ought to know that it will cause another to fear that violence will be used against him on any occasion if a reasonable person in possession of the same information would think the course of conduct would cause the other so to fear on that occasion. A person guilty of an offence under this section is liable on conviction on indictment, to imprisonment for a term not exceeding five years, or a fine, or both, or on summary conviction, to imprisonment for a term not exceeding six months, or a fine not exceeding the statutory maximum, or both.'

Section 7: 'References to harassing a person include alarming the person or causing the person distress.' Βλ. Protection from Harassment Act 1997 (πριν από την τροποποίηση το 2012) – απόδοση στην ελληνική από Van der Aa S., Romkens R., ό.π. (υποσημ. 112), σελ. 249 επ.

²²⁵ Van der Aaa S., New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States, ό.π. (υποσημ. 9), σελ. 315 επ.

²²⁶ 'To harass others by words or repetitive behaviors that have the purpose or effect of degrading another person's working conditions, likely to affect this person's rights and dignity, to alter his/her physical or mental health or to jeopardize his professional future, is punishable by two years' imprisonment and a €30,000 fine (1) Harassing one's spouse, civil partner or cohabitee by words or repetitive behaviors that have the purpose or effect of deteriorating this person's living conditions, resulting in an impairment of physical or mental health, is punishable by three years imprisonment and a € 45,000 fine when these acts have caused a total incapacity to work of eight days or less or have not resulted in any incapacity to work, and five years' imprisonment and €75,000 fine when they caused a total incapacity to work for more than eight days. The same penalties are incurred when the offense is committed by a former spouse or former cohabitee of the victim, or a former civil partner, (2) To harass a person by words or repetitive behaviors that have the purpose or effect of deterioration this person's living conditions, resulting in an impairment of physical or mental health is punishable by one year imprisonment and a € 15,000 fine when these acts have caused a total incapacity to work for eight days or less or resulted in no capacity to work.

The facts mentioned in the first paragraph are punishable by two years' imprisonment and a fine of €30,000: (1) When they have caused a total incapacity to work for more than eight days; (2) When they have been committed against a minor under 15 years; (3) When they were committed against a person whose particular vulnerability, due to age, illness, infirmity, a physical or mental disability or to pregnancy, is apparent or known to the perpetrator; (4) When they were committed by the use of a public online communication service.

The facts mentioned in the first paragraph are punishable by three years imprisonment and a € 45, 000 fine if committed in two of the circumstances referred to in 1 to 4.'. Βλ. 222-33-2 "Harcèlement moral" του Γαλλικού Ποινικού Κώδικα.

το Λουξεμβούργο²²⁷ και η Ουγγαρία²²⁸, η ποινική μεταχείριση του stalking επαφίεται στις διατάξεις που ρυθμίζουν την παρενόχληση.

6.9. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συγκεκριλαιώνοντας, η ποινικοποίηση του stalking από τις έννομες τάξεις των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί πλέον αδήριτη πραγματικότητα, με ελάχιστα κράτη να μην έχουν εισαγάγει ποινικές ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της οικείας συμπεριφοράς. Πρόκειται για εξέλιξη που πυροδοτήθηκε σε μεγάλο βαθμό από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης· είναι χαρακτηριστικό ότι το 2010, δηλαδή πριν από την υπογραφή της σχετικής Σύμβασης μόνο 10 κράτη μέλη είχαν ποινικοποιήσει το stalking,²²⁹ ενώ το 2018 ο αριθμός τους έχει ανέλθει στα 24.²³⁰ Η επιρροή της Σύμβασης διαφαίνεται και από την εναρμόνιση των σχετικών διατάξεων των κρατών μελών με το κατευθυντήριο άρθρο 34 της Σύμβασης, το οποίο συνδέει το stalking με την επέλευση μιας αρνητικής συνέπειας για το θύμα, ήτοι την πρόκληση φόβου στον παθόντα, προϋπόθεση η οποία φαίνεται να μη συμβαδίζει με την ιδιοσυστασία της συμπεριφοράς. Περαιτέρω, ενδιαφέρουσα εξέλιξη αποτελεί η αυστηρότερη αντιμετώπιση των υποθέσεων stalking με θύματα ευάλωτα πρόσωπα. Βέβαια, τα κριτήρια για την απόδοση της ιδιότητας του ευάλωτου θύματος stalking, διαφέρουν ανάλογα με την έννομη τάξη, με μέρος των εθνικών ρυθμίσεων να εστιάζουν στα φυσικά και πνευματικά χαρακτηριστικά των θυμάτων, ενώ άλλες να χρησιμοποιούν ως κριτήριο τη σχέση του δράστη με το θύμα πριν από την εκδήλωση της σχετικής συμπεριφοράς. Στην τελευταία περίπτωση δεν είναι ιδιαίτερα σαφής η δικαιολογητική βάση της αξιολόγησης του νομοθέτη. Τέλος, θετική είναι η τάση των common law δικαιοδοσιών να τροποποιούν τις ποινικές τους διατάξεις, με την πρόβλεψη διαφορετικής ποινικής αντιμετώπισης του stalking σε σχέση με την παρενόχληση. Το κοινό νομοθετικό πλαίσιο, που προβλεπόταν στο παρελθόν, οδηγούσε στην αυτή ποινική μεταχείριση αδικημάτων, που διέφεραν ουσιωδώς μεταξύ τους. Ελπίζουμε η τάση αυτή να εξαπλωθεί και στις δικαιοδοσίες του ηπειρωτικού χώρου που εξακολουθούν να προβλέπουν και να τιμωρούν το stalking στη βάση των ποινικών διατάξεων για την παρενόχληση.

---

²²⁷ Ο. π. υποσημ. 142.

²²⁸ Ο. π. υποσημ. 141.

²²⁹ Van der Aa S., Romkens R., ό.π. (υποσημ. 112), σελ. 249 επ.

²³⁰ Βλ. περισσότερα στον ιστότοπο του Συμβουλίου της Ευρώπης: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/ /conventions/treaty/210/signatures>.

7. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ STALKING ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΣΔΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΔΔΑ

Προεξαγγελτικά, αρμόζει εκ νέου να επισημάνουμε ότι το stalking είναι ένα νέο αδίκημα, που σταδιακά εδραιώνεται στις έννομες τάξεις των κρατών μελών, χωρίς, ωστόσο, να έχει υποστεί ενδελεχή επεξεργασία από τη νομική θεωρία και πράξη, ώστε να έχει αποκρυσταλλωθεί η ποινική του φύση. Η ιδιομορφία του stalking ως αδικήματος σε συνδυασμό με τη γενική διατύπωση των διατάξεων της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (εφεξής: «ΕΣΔΑ» ή «Σύμβαση»), δεδομένου ότι απευθύνεται σε κράτη με διαφορετικές νομικές παραδόσεις, καθιστά εύλογη την έλλειψη ειδικής μνείας για το stalking στις διατάξεις της Σύμβασης.²³¹

Υπό αυτό το πρίσμα, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (εφεξής: «ΕΔΔΑ» ή «Δικαστήριο»), όταν κλήθηκε να αποφασίσει για ζητήματα που αφορούσαν στο stalking, είτε άμεσα συνδεδεμένα με την ενδοοικογενειακή ή έμφυλη βία είτε ανεξάρτητα από αυτή, αντιμετώπισε τη σχετική δράση υπό το φως των άρθρων 2²³² (δικαίωμα στη ζωή), 3²³³ (απαγόρευση των βασανιστηρίων), 5²³⁴ (δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια), 8²³⁵ (δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής) και 14²³⁶ (απαγόρευση των διακρίσεων) ΕΣΔΑ. Περαιτέρω, πέραν της νομικής βάσης, που αποτέλεσε το όχημα για να αχθεί η εκάστοτε υπόθεση stalking ενώπιον του ΕΔΔΑ, καίριο ρόλο, κατά την αντιμετώπιση των σχετικών υποθέσεων, διαδραμάτισε η ανάδειξη των θετικών υποχρεώσεων των συμβαλλόμενων κρατών, να προβαίνουν σε θετικές ενέργειες για την προστασία των αναγνωριζόμενων δικαιωμάτων.²³⁷

²³¹ Σισιλιάνος Λ.-Α., Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – Ερμηνεία κατ' άρθρο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2017, σελ. 4.

²³² Βλ. κατωτέρω τις αποφάσεις Osman κατά Ηνωμένου Βασιλείου (28.10.1998), Kontrova κατά Σλοβακίας (31.5.2007), Branko Tomasik και άλλοι κατά Κροατίας (15.1.2009), Van Colle κατά Ηνωμένου Βασιλείου (13.11.2012), Talpis κατά Ιταλίας (2.3.2017).

²³³ Βλ. κατωτέρω τις αποφάσεις Rumor κατά Ιταλίας (27.5.2014) και Talpis κατά Ιταλίας (2.3.2017).

²³⁴ Βλ. κατωτέρω τις αποφάσεις Bouchet κατά Γαλλίας (20.3.2011) και D.J. κατά Γερμανίας (7.9.2017).

²³⁵ Βλ. κατωτέρω τις αποφάσεις Osman κατά Ηνωμένου Βασιλείου (28.10.1998), Van Colle κατά Ηνωμένου Βασιλείου (13.11.2012), A. κατά Κροατίας (14.10.2010), Peruzzo και Martens κατά Γερμανίας (4.6.2013).

²³⁶ Βλ. κατωτέρω τις αποφάσεις Rumor κατά Ιταλίας (27.5.2014) και Talpis κατά Ιταλίας (2.3.2017), A. κατά Κροατίας (14.10.2010).

²³⁷ Σισιλιάνος Λ.-Α., ό. π. (υποσημ. 231), σελ. 7.

Ειδικότερα, leading case για την αντιμετώπιση του stalking από το ΕΔΔΑ, αποτέλεσε η **Osman κατά Ηνωμένου Βασιλείου**²³⁸ του 1998, η οποία αφορούσε σε ιδιαίτερα σοβαρή υπόθεση stalking, που κατέληξε σε θανάτωση προσώπου. Στην υπό συζήτηση υπόθεση, ο δράστης ήταν δάσκαλος, που ανέπτυξε εμμονή με δεκαπεντάχρονο μαθητή του σχολείου του, τον Ahmet Osman, η οποία έλαβε τη μορφή παρακολούθησης, λήψης φωτογραφιών και προσφοράς δώρων παρά τη θέληση του μαθητή, διάδοσης συκοφαντικών ισχυρισμών σε βάρος του, φθορών της ιδιοκτησίας της οικογένειάς του και κατέληξε στον πυροβολισμό και τη θανάτωση του πατέρα του, καθώς και στο βαρύ τραυματισμό του ίδιου του μαθητή²³⁹.

Οι αιτιάσεις του μαθητή και της μητέρας του, που προσέφυγαν ενώπιον του ΕΔΔΑ, δεν αφορούσαν στο αδίκημα του stalking per se, αλλά στο καθήκον αποτροπής των εγκληματικών ενεργειών, που βαρύνει τις αστυνομικές αρχές. Κατ' αρχάς, οι προσφεύγοντες παραπονέθηκαν για την ολιγωρία των αστυνομικών αρχών, οι οποίες απέτυχαν να αποτρέψουν τη βαριά σωματική βλάβη του Ahmet Osman και το θάνατο του πατέρα του, κατά παράβαση του άρθρου 2 ΕΣΔΑ., παρόλο που υπήρχαν ξεκάθαρες ενδείξεις ότι ο δράστης αποτελούσε σοβαρή απειλή για την ασφάλεια του Ahmet Osman και της οικογένειάς του. Περαιτέρω, οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι η αποτυχία των αστυνομικών αρχών να δώσουν τέλος, πρώτον, στην παρενόχληση, το βανδαλισμό και τη θυματοποίηση της οικογένειας Osman από το δράστη, και, δεύτερον, να αποτρέψουν τον τραυματισμό του Ahmet Osman, αποτελούσε παραβίαση του άρθρου 8 ΕΣΔΑ. Μολοταύτα, το Δικαστήριο απέρριψε τις αιτιάσεις που διατύπωσαν οι προσφεύγοντες, με το σκεπτικό ότι εν προκειμένω δεν υπήρξε αμελής παράλειψη των αστυνομικών αρχών να παρέμβουν προς αποτροπή των εγκληματικών ενεργειών, ώστε να θεμελιώνεται η παραβίαση των άρθρων 2 και 8 ΕΣΔΑ.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά στην αιτίαση περί παραβίασης του άρθρου 2 ΕΣΔΑ, το δικαστήριο δέχτηκε ότι τα κράτη δεν οφείλουν μόνο να προστατεύουν τη ζωή, απέχοντας από κάθε πράξη, η οποία θα μπορούσε να προκαλέσει σκόπιμα ή παράνομα το θάνατο ενός προσώπου (αρνητική ουσιαστική υποχρέωση), αλλά οφείλουν, επίσης, να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για την προστασία της ζωής

---

²³⁸ Osman κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 28.10.1998 (Αρ. Προσφ. 23452/94).

²³⁹ Στη συνέχεια, ο δράστης μετέβη στην οικία του διευθυντή του σχολείου, όπου σκότωσε τον ίδιο και το γιο του.

των πολιτών, θεσπίζοντας αποτελεσματικούς κυρωτικούς κανόνες και λαμβάνοντας προληπτικά μέτρα, όταν υφίσταται κίνδυνος από τη συμπεριφορά ενός ατόμου έναντι ετέρου. Ειδικά σε ό, τι αφορά στη διακρίβωση της θετικής υποχρέωσης λήψης προληπτικών μέτρων από το κράτος, το Δικαστήριο τονίζει ότι θα πρέπει να αποδεικνύεται ότι κατά επίμαχο χρονικό διάστημα, οι αρχές γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν την ύπαρξη ενός υπαρκτού και άμεσου κινδύνου για τη ζωή συγκεκριμένου ατόμου ή ατόμων από τις εγκληματικές ενέργειες τρίτου προσώπου και ότι απέτυχαν να λάβουν μέτρα στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους. (παρ. 115-116).

Ωστόσο, κατά τις επισημάνσεις του Δικαστηρίου, οι απορρέουσες από το άρθρο 2 θετικές υποχρεώσεις υπόκεινται σε περιορισμούς. Κατ' αρχάς, δοθέντων των δυσκολιών που ενέχει η αστυνόμευση στις σύγχρονες κοινωνίες, του απρόβλεπτου της ανθρώπινης συμπεριφοράς και των λειτουργικών επιλογών, οι οποίες πρέπει να λαμβάνουν χώρα στη βάση προτεραιοτήτων και υφιστάμενων πόρων, η θετική υποχρέωση λήψης προληπτικών μέτρων από τις αρχές θα πρέπει να ερμηνεύεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μην επιβάλλεται στις αρχές ένα αδύνατο ή δυσανάλογο βάρος. Επιπλέον, η αστυνομία οφείλει να ασκεί τις αρμοδιότητές της προς έλεγχο και πρόληψη του εγκλήματος κατά τρόπο, ο οποίος σέβεται πλήρως τις δικονομικές εγγυήσεις, που νομίμως θέτουν περιορισμούς στο πλαίσιο της διερεύνησης του εγκλήματος και παραπομπής των παραβατών ενώπιον της δικαιοσύνης, περιλαμβανομένων και των εγγυήσεων που αποτυπώνονται στα άρθρα 5 και 8 της Σύμβασης (παρ. 116).

Στην εν λόγω υπόθεση, το Δικαστήριο δέχτηκε ότι οι προσφεύγοντες απέτυχαν να αποδείξουν ότι οι αρχές γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν τη συνδρομή υπαρκτού και άμεσου κινδύνου για τις ζωές του μαθητή και του πατέρα του, με δεδομένο, ότι παρά τις έρευνες που διεξήγε η αστυνομία μετά τις καταγγελίες της οικογένειας, δεν υπήρξαν ενδείξεις ότι η φθορά ξένης ιδιοκτησίας είχε προκληθεί από το δράστη ή ότι ο δράστης ήταν υπαίτιος για την κλοπή του ατομικού φακέλου του μαθητή, όταν ο τελευταίος μετενεγράφη σε άλλο σχολείο, ή ότι είχε παρενοχλήσει σεξουαλικά τον Ahmet Osman (παρ. 117). Περαιτέρω, δεν προέκυψαν ενδείξεις ότι ο δράστης αποτελούσε σοβαρό και άμεσο κίνδυνο για τις ζωές των μελών της οικογένειας Osman (παρ. 117 και 120) ή ότι έπασχε από ορισμένης μορφής ψυχική διαταραχή, που να τον καθιστά επικίνδυνο, με δεδομένο ότι εξακολουθούσε να διδάσκει στο

σχολείο. Ως εκ τούτου, δεν υπήρχαν επαρκή στοιχεία, τα οποία θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν είτε για την άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος του είτε για τον εγκλεισμό του σε ψυχιατρικό ίδρυμα.

Επιπλέον, το Δικαστήριο έκρινε, δεδομένης της κατίσχυσης του τεκμηρίου αθωότητας, στην προκείμενη περίπτωση, ότι δεν υπήρχαν προληπτικά μέτρα, τα οποία θα μπορούσαν, κατ' εύλογη κρίση, να ληφθούν από την αστυνομία, ώστε να προληφθεί ο θανατηφόρος πυροβολισμός, καθόσον κατά το επίμαχο χρονικό διάστημα δεν υπήρχε ο αξιούμενος από το δίκαιο του συμβαλλόμενου κράτους βαθμός υπονοιών, ώστε οι κρατικές αρχές να εφαρμόσουν μέτρα δικονομικού καταναγκασμού, με αποτέλεσμα να μην υφίσταται παραβίαση του άρθρου 2 ΕΣΔΑ (παρ. 121 in fine).

Όσον αφορά στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, το Δικαστήριο απέρριψε την αιτίαση περί παραβίασής του, με το σκεπτικό ότι από τη μία πλευρά, η οικογένεια του Osman θα μπορούσε να είχε αιτηθεί τη λήψη μέτρων προστασίας αστικής φύσεως έναντι του δράστη, αίτηση την οποία ουδέποτε υπέβαλε, ενώ, από την άλλη πλευρά, από την έρευνα που διεξήγαγαν οι αστυνομικές αρχές, δεν προέκυψαν επαρκείς ενδείξεις, ώστε να ασκηθεί ποινική δίωξη σε βάρος του δράστη (παρ. 126-130).

Τα κριτήρια που διατύπωσε το ΕΔΔΑ στην υπό συζήτηση υπόθεση, έχουν, πλέον, παγιωθεί στη νομολογία του ΕΔΔΑ ως “Osman test” και η συνδρομή τους ερευνάται, όπως θα συναχθεί και από τις υποθέσεις που θα εκτεθούν κατωτέρω, σε κάθε συναφή υπόθεση. Ωστόσο, ειδική μνεία αξίζει και στη μειοψηφήσασα γνώμη που διατύπωσε ο Δικαστής De Meyer και στην οποία προσχώρησαν οι Δικαστές Lopes Rocha και Casadevall, οι οποίοι, εφαρμόζοντας τα ίδια κριτήρια, κατέληξαν σε διαφορετικό συμπέρασμα. Ειδικότερα, σύμφωνα με την εν λόγω άποψη, οι ενδείξεις, που είχαν οι αστυνομικές αρχές από τα περιστατικά που είχαν προηγηθεί, παρείχαν επαρκείς υπόνοιες ή τουλάχιστον ήταν ικανά να εγείρουν ανησυχία για την επικινδυνότητα του δράστη, δοθέντος ότι οι αρχές τελούσαν εν γνώσει, τουλάχιστον, της παρενόχλησης του Ahmed Osman και της κλιμακούμενης απειλητικής συμπεριφοράς του δράστη σε βάρος της οικογένειας Osman. Εξάλλου, από τη βλάβη που είχε ήδη προξενήσει ο δράστης, οι αρχές μπορούσαν να είχαν προβλέψει τη βαρύτερη βλάβη που

επακολούθησε.²⁴⁰ Επομένως, με βάση την εν λόγω άποψη, οι αρμόδιες κρατικές αρχές, απέτυχαν να λάβουν τα αναγκαία προληπτικά μέτρα για να αποτρέψουν τις εγκληματικές ενέργειες που επακολούθησαν, ως όφειλαν και θα μπορούσαν να είχαν πράξει, κατά παράβαση των άρθρων 2 και 8 ΕΣΔΑ.

Παρόμοια κατεύθυνση ακολούθησε το Δικαστήριο και στην υπόθεση **Van Colle κατά Ηνωμένου Βασιλείου**²⁴¹ του 2012. Ειδικότερα, η υπόθεση αφορούσε σε περίπτωση *stalking*, με τη μορφή εκφοβισμού, απειλών κατά της ζωής, φθορών ξένης ιδιοκτησίας (εμπρησμού αυτοκινήτου) και, στη συνέχεια, ανθρωποκτονίας του γιου των προσφευγόντων, ο οποίος ήταν μάρτυρας κατηγορίας σε δίκη που εκκρεμούσε σε βάρος του δράστη για τα αδικήματα της κλοπής κατ' εξακολούθηση και της απάτης.

Το Δικαστήριο, υιοθετώντας το ίδιο σκεπτικό με την απόφαση *Osman* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, έκρινε ότι, σε αντίθεση με τις αιτιάσεις των προσφευγόντων, δεν υπήρξε παραβίαση εκ μέρους των αρχών του Ηνωμένου Βασιλείου είτε του άρθρου 2 ΕΣΔΑ, είτε του άρθρου 8 ΕΣΔΑ. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έκρινε ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν παραβίασε τη θετική υποχρέωση λήψης προληπτικών μέτρων προστασίας που απορρέει από τα ως άνω άρθρα, πράγμα το οποίο θα συνέβαινε σε περίπτωση που οι αστυνομικές αρχές είχαν λάβει ακριβή γνώση του υπαρκτού και άμεσου κινδύνου για τη ζωή του θύματος.

Ειδικότερα, το Δικαστήριο τόνισε ότι οι παράγοντες κινδύνου της υπόθεσης *Van Colle* δεν υπερτερούν από έποψη βαρύτητας σε σχέση με τους παράγοντες κινδύνου, της υπόθεσης *Osman*, στο πλαίσιο της οποίας δε διαγνώστηκε από το ΕΔΔΑ παραβίαση του άρθρου 2 της ΕΣΔΑ. Περαιτέρω, βάσει του “*Osman test*”, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι δεν υπήρξε ένα αποφασιστικό στάδιο στην ακολουθία των γεγονότων που έλαβαν χώρα στο πλαίσιο της υπόθεσης *Van Colle*, το οποίο να καταδεικνύει, κατ' εύλογη κρίση, τον επερχόμενο θανατηφόρο τραυματισμό, ώστε να μπορεί βάσιμα να υποστηριχθεί ότι, κατά το στάδιο αυτό, οι αρχές γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν τον υπαρκτό και άμεσο κίνδυνο, στον οποίο υπέκειτο η ζωή του *Giles Van Colle*. Το Δικαστήριο οδηγήθηκε σε αυτό το συμπέρασμα, αφού έλαβε υπόψη τις ιδιαίτερες

---

²⁴⁰ Όπως επισημαίνεται και από τη μειοψηφίσασα άποψη, ο ίδιος ο δράστης, μετά τη σύλληψη του, ρώτησε τις αστυνομικές γιατί δεν τον σταμάτησαν νωρίτερα, εφόσον εκείνος τους είχε δώσει όλα τα προειδοποιητικά σημάδια (“*why didn't you stop me before I did it, I gave you all the warning signs?*”) (παρ. 57).

²⁴¹ *Van Colle κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 13.11.2012 (Αρ. Προσφ. 7678/09)

συνθήκες της υπόθεσης. Συγκεκριμένα, διέγνωσε ότι το θύμα δεν ήταν ο μοναδικός ούτε ο κύριος μάρτυρας κατηγορίας, ώστε να υπάρχει υπόνοια κινδύνου για τη ζωή του. Περαιτέρω, αξιολόγησε το ποινικό μητρώο του δράστη, βάσει του οποίου δε διαφαινόταν να έχει τάση εκδήλωσης βίαιης συμπεριφοράς. Εξάλλου, το Δικαστήριο επισήμανε ότι πέραν της απόπειρας δωροδοκίας, δεν είχαν καταγγελλθεί στην αστυνομία άλλα περιστατικά σε βάρος του θύματος και, ιδίως τα απειλητικά τηλεφωνήματα για τη ζωή του παθόντος, ώστε να αποδεικνύεται η γνώση εκ μέρους των αστυνομικών αρχών του άμεσου κινδύνου για τη ζωή του θανόντος (παρ. 95-101) και των παραβιάσεων της ιδιωτικής ζωής του θύματος και των προσφευγόντων γονέων του (παρ. 108), κατά παράβαση των άρθρων 2 και 8 ΕΣΔΑ, αντιστοίχως.

Αντιθέτως, στην υπόθεση **Kontrova κατά Σλοβακίας**²⁴² του 2007, το Δικαστήριο έκρινε ότι εμφολόγησε παραβίαση του άρθρου 2 ΕΣΔΑ, και συγκεκριμένα παραβίαση της θετικής υποχρέωσης των κρατικών αρχών να λάβουν μέτρα, για να προστατεύσουν τη ζωή των παιδιών της προσφεύγουσας.

Ειδικότερα, το ιστορικό της υπόθεσης έχει ως εξής: Στις 2 Νοεμβρίου 2002, η προσφεύγουσα κατήγγειλε το σύζυγό της, για το λόγο ότι της επιτέθηκε και άσκησε σωματική βία σε βάρος της με τη χρήση ηλεκτρικού καλωδίου, ενώ κατέθεσε ότι υπήρχε ιστορικό άσκησης σε βάρος της σωματικής και ψυχολογικής βίας από το σύζυγό της. Αργότερα, συνοδευόμενη από το σύζυγό της, προσπάθησε αρχικά να αποσύρει την καταγγελία, και, στη συνέχεια, κατόπιν των συμβουλών ενός αστυνομικού, να αλλάξει την κατάθεσή της, ώστε οι φερόμενες πράξεις του συζύγου της να αντιμετωπιστούν ως πταίσμα, το οποίο δεν απαιτούσε την κίνηση της ποινικής διαδικασίας. Το βράδυ της 26^{ης} προς την 27^η Δεκεμβρίου 2002, συγγενής της προσφεύγουσας και στη συνέχεια η ίδια η προσφεύγουσα τηλεφώνησαν στην Άμεση Δράση και κατέθεσαν ότι ο σύζυγος της προσφεύγουσας είχε πυροβόλο όπλο και απειλούσε να σκοτώσει τα παιδιά τους και να αυτοκτονήσει. Αστυνομικό περιπολικό συνόδευσε την προσφεύγουσα την ίδια νύχτα στο σπίτι των γονέων της. Κατόπιν αυτών, η προσφεύγουσα επισκέφτηκε το Σταθμό της Περιφερειακής Αστυνομίας δύο φορές, το πρωί της 27^{ης} και το πρωί της 31^{ης} Δεκεμβρίου και ενημέρωσε την αστυνομία για τα περιστατικά βίαιης και απειλητικής συμπεριφοράς του συζύγου της, που είχαν λάβει χώρα μέχρι τότε. Τη νύχτα της 31^{ης} Δεκεμβρίου 2002 ο σύζυγός της

---

²⁴² Kontrova κατά Σλοβακίας, 31.5.2007 (Αρ. Προσφ 7510/04)

πυροβόλησε και σκότωσε την κόρη τους, γεννηθείσα το έτος 1997 και το γιο της, γεννηθέντα το έτος 2001.

Ενώπιον του ΕΔΔΑ, η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ότι η αστυνομία, ενώ ήταν ενήμερη για τη βίαιη και απειλητική συμπεριφορά του συζύγου της, δεν έλαβε μέτρα για να προστατεύσει τις ζωές των παιδιών της (παρ. 7-14).

Το Δικαστήριο έκανε δεκτή την παραβίαση του άρθρου 2 ΕΣΔΑ, καθώς έκρινε ότι η κατάσταση που επικρατούσε στην οικογένεια της προσφεύγουσας ήταν γνωστή στην αστυνομία, δεδομένης της καταγγελίας που είχε υποβάλει η προσφεύγουσα το Νοέμβριο του 2002 και των τηλεφωνικών της κλήσεων στην Άμεση Δράση το Δεκέμβριο του 2002. Επομένως, σύμφωνα με το εφαρμοστέο δίκαιο, η αστυνομία ήταν υποχρεωμένη να καταχωρήσει την καταγγελία, να κινήσει την ποινική διαδικασία σε βάρος του συζύγου της προσφεύγουσας, να τηρήσει αρχείο με τις κλήσεις στην Άμεσο Δράση, να ενημερώσει σχετικά την επόμενη βάρδια και να αναλάβει δράση σχετικά με την καταγγελία ότι ο δράστης είχε πυροβόλο όπλο και απειλούσε να το χρησιμοποιήσει. Βάσει αυτών των δεδομένων, το Δικαστήριο έκρινε ότι η αστυνομία, ενώ γνώριζε και μπορούσε να λάβει τα αναγκαία μέτρα για την προστασία των παιδιών της προσφεύγουσας, παραβίασε τη σχετική υποχρέωσή της, με άμεση συνέπεια το θάνατο των παιδιών της. (παρ. 50-55).

Η υπόθεση **Branko Tomasic και άλλοι κατά Κροατίας**²⁴³ του 2009, αφορούσε στη θανάτωση μιας μητέρας και του βρέφους της από το σύζυγό της και πατέρα του παιδιού της, ένα μήνα μετά την έκτισή της πενταετούς ποινης φυλάκισής του με υποχρεωτική ψυχιατρική παρακολούθηση, στην οποία καταδικάστηκε ακριβώς λόγω των απειλών κατά της ζωής της συζύγου του και του παιδιού τους, κυρίως κατά την περίοδο διάστασης των συζύγων. Οι προσφεύγοντες, οι οποίοι ήταν συγγενείς των θυμάτων, υποστήριξαν ότι το κράτος δεν είχε λάβει επαρκή μέτρα για την προστασία της μητέρας και του παιδιού της, κατά παράβαση του άρθρου 2 ΕΣΔΑ

Το Δικαστήριο έκρινε ότι, πράγματι, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 2 ΕΣΔΑ εκ μέρους των κροατικών αρχών. Ειδικότερα, διαπίστωσε ότι τόσο τα πορίσματα των οικείων εθνικών δικαστηρίων όσο και τα ευρήματα που προέκυψαν από την ψυχιατρική εξέταση του δράστη αποδείκνυαν, χωρίς καμία αμφιβολία, ότι οι αρχές

---

²⁴³ Branko Tomasic και άλλοι κατά Κροατίας, 15.1.2009 (Αρ. Προσφ. 46598/06)

ήταν ενήμερες για την απειλητική συμπεριφορά του δράστη σε βάρος της συζύγου του και του παιδιού τους και ότι θα μπορούσαν να είχαν λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για την προστασία τους. Επρόκειτο, μάλιστα, για απειλητική συμπεριφορά ιδιαίτερης βαρύτητας, με αποκορύφωμα τη ρίψη χειροβομβίδας στο σπίτι των γονέων της πρώην συζύγου του, όπου διέμενε η ίδια μαζί με το παιδί τους, μετά τη λύση του γάμου τους. Το ΕΔΔΑ στήριξε την απόφασή του, κατά βάση, στην έλλειψη αποδείξεων ότι ο δράστης κατά την παραμονή του στη φυλακή έτυχε της κατάλληλης ψυχιατρικής θεραπείας (παρ. 56-59), αλλά και στην ανεπαρκή αξιολόγηση του υπαρκτού και άμεσου κινδύνου για τη ζωή της μητέρας και του παιδιού της εκ μέρους των κρατικών αρχών (παρ. 42). Βάσει των ανωτέρω, το Δικαστήριο διέγνωσε παραβίαση του άρθρου 2 ΕΣΔΑ, καθώς οι κροατικές αρχές δεν ανταποκρίθηκαν στη θετική τους υποχρέωση για λήψη κατάλληλων και επαρκών μέτρων για την προστασία της ζωής των θυμάτων (παρ. 60-61).

Στην υπόθεση **A. κατά Κροατίας**²⁴⁴ του 2010, η προσφεύγουσα ήταν σύζυγος του δράστη, ο οποίος, πάσχων από ψυχικές διαταραχές και, ειδικότερα, διαταραχή μετατραυματικού στρες, παράνοια, αγχώδη διαταραχή και επιληψία, προέβαινε σε πράξεις που συνιστούσαν αδικήματα ενδοοικογενειακής βίας κατά τη διάρκεια του έγγαμου βίου τους, ενώ μετά τη διακοπή της έγγαμης συμβίωσης, επιδιόταν σε συμπεριφορές που συνιστούσαν stalking, συγκεκριμένα σε επανειλημμένες απειλές σε βάρος της πρώην πλέον συζύγου του και στη διαρκή παρακολούθησή της, παρά τις συνεχείς αλλαγές τόπων διαμονής εκ μέρους της προσφεύγουσας. Κατόπιν πολυετούς δικαστικού αγώνα, η προσφεύγουσα αιτήθηκε από τις εθνικές δικαστικές αρχές την έκδοση ασφαλιστικών μέτρων, για την αποτροπή της παρενόχλησης και του stalking εις βάρος της, επικαλούμενη την ανεπάρκεια των ήδη εκδοθέντων, σε βάρος του συζύγου της, ασφαλιστικών μέτρων. Το αίτημά της απερρίφθη, με την αιτιολογία ότι ο σύζυγός της δεν αποτελούσε άμεσο κίνδυνο για τη ζωή της. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά το χρόνο κατάθεσης της οικείας προσφυγής δεν είχε τροποποιηθεί ακόμη ο Ποινικός Κώδικας της Κροατίας, ώστε να συμπεριληφθεί σε αυτόν το αδίκημα του stalking, με αποτέλεσμα η σχετική συμπεριφορά να κριθεί στο πλαίσιο του εθνικού νόμου περί ενδοοικογενειακής βίας (section 4, Official Gazette no. 116/2003, Zakon o zastiti of nasilja u obitelji).

---

²⁴⁴ A. κατά Κροατίας, 14.10.2010 (Αρ. Προσφ. 55164/08).

Οι αιτιάσεις της προσφεύγουσας αφορούσαν, κυρίως, στην παράλειψη των κροατικών αρχών να λάβουν επαρκή προληπτικά μέτρα για την προστασία της ίδιας κατά τα άρθρα 2, 3 και 8 της ΕΣΔΑ, καθώς και σε παραβίαση του άρθρου 14 ΕΣΔΑ, με το επιχείρημα ότι τα διαθέσιμα στην Κροατία μέτρα, στο πλαίσιο των διατάξεων περί ενδοοικογενειακής βίας παρείχαν μεροληπτική μεταχείριση με γνώμονα το φύλο.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η εξέταση των αιτιάσεων της προσφεύγουσας υπό το φως των άρθρων 2 και 3 ΕΣΔΑ παρέλκει και έκρινε τις σχετικές αιτιάσεις μόνο με βάση το άρθρο 8 ΕΣΔΑ, με το επιχείρημα ότι η έννοια της ιδιωτικής ζωής καλύπτει τόσο τη σωματική όσο και την ηθική αξιοπρέπεια ενός ατόμου, ενώ επεκτείνεται και στη σφαίρα των σχέσεων των ατόμων μεταξύ τους (παρ. 55-58). Υπό αυτό το πρίσμα, δέχτηκε ότι, εν προκειμένω, πράγματι, εμφιλοχώρησε παραβίαση του άρθρου 8 ΕΣΔΑ, υπό τη μορφή παραβίασης της απορρέουσας εκ του άρθρου αυτού θετικής υποχρέωσης του κράτους να λαμβάνει προληπτικά μέτρα για την προστασία του δικαιώματος στον ιδιωτικό βίο. Συγκεκριμένα, επισήμανε αφενός ότι οι εθνικές αρχές απέτυχαν να λάβουν επαρκή και κατάλληλα μέτρα, ώστε να διασφαλίσουν την εφαρμογή των ασφαλιστικών μέτρων που είχαν εκδοθεί σε βάρος του δράστη, προς προστασία της προσφεύγουσας και αφετέρου ότι δεν μερίμνησαν να βεβαιωθούν ότι ο δράστης ακολουθούσε την υποχρεωτική ψυχιατρική θεραπεία, που είχε διαταχθεί από το δικαστήριο (παρ. 61, 71 επ.).

Εξάλλου, το Δικαστήριο απέρριψε την αιτίαση της προσφεύγουσας περί παραβίασης του άρθρου 14 ΕΣΔΑ, με το σκεπτικό ότι η προσφεύγουσα δεν παρείχε επαρκείς αποδείξεις (όπως αναφορές ή στατιστικές έρευνες), οι οποίες να αποδεικνύουν ότι τα νομοθετικά μέτρα, που έχει υιοθετήσει η Κροατία στο πεδίο της ενδοοικογενειακής βίας, επιφυλάσσουν μεροληπτική μεταχείριση σε βάρος των γυναικών (παρ. 94-103).

Στην υπόθεση **Rumor κατά Ιταλίας**²⁴⁵ του 2014, η προσφυγή αφορούσε σε παραβιάσεις εκ μέρους του ιταλικού κράτους τόσο του άρθρου 3 ΕΣΔΑ αυτοτελώς, όσο και σε συνδυασμό με το άρθρο 14 ΕΣΔΑ. Το ιστορικό της υπόθεσης έχει ως εξής: Τον Νοέμβριο του 2008, διαρκούσης της συμβίωσής της με το δράστη-σύντροφό της, η προσφεύγουσα δέχτηκε επίθεση από εκείνον κατά τη διάρκεια μίας βίαιης αντιπαράθεσης. Ο δράστης χειροδίκησε σε βάρος της προσφεύγουσας, προκαλώντας της σωματικές βλάβες, την απείλησε με τη χρήση μαχαιριού και

---

²⁴⁵ Rumor κατά Ιταλίας, 27.5.2014 (Αρ, Προσφ. 72964/10).

ψαλιδιού, ενώ προέβη σε παράνομη κατακράτησή της, κλειδώνοντάς την στο διαμέρισμα όπου διέμεναν. Τμήμα της επίθεσης εκτυλίχθηκε ενώπιον του ενός εκ των δύο παιδιών τους, το οποίο ξύπνησε από το θόρυβο. Οι γείτονες θορυβήθηκαν από τις φωνές και κάλεσαν την αστυνομία, η οποία προέβη στη σύλληψη του δράστη. Ακολούθησε η εκδίκαση της υπόθεσης και η καταδίκη του δράστη. Στο σημείο αυτό, αξίζει να επισημανθεί ότι μετά το περιστατικό, η προσφεύγουσα ζούσε σε καθεστώς αγωνίας και φόβου επανεμφάνισης της βίας σε βάρος της ίδιας και των παιδιών της. Από κοινού με το γιο της, που ήταν παρών όταν έλαβε χώρα το περιστατικό, δέχθηκαν ψυχολογική υποστήριξη από ειδικό. Σημειώνεται, εν προκειμένω, ότι η προσφεύγουσα λάμβανε επανειλημμένως επιστολές από το δράστη, ενόσω εκείνος παρέμενε στο σωφρονιστικό κατάστημα, ενώ όταν εξέτιε τμήμα της ποινής του σε κέντρο υποδοχής – εξέλιξη για την οποία δεν είχε ενημερωθεί από τις αρχές – προσπαθούσε να επικοινωνήσει μαζί της τηλεφωνικώς.

Ειδικότερα, αναφορικά με τις αιτιάσεις που διατυπώθηκαν ενώπιον του ΕΔΔΑ, η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ότι ο πρώην σύντροφός της δεν είχε υποχρεωθεί να υποβληθεί σε ψυχολογική θεραπεία, με αποτέλεσμα να εξακολουθεί να αποτελεί απειλή για εκείνη και τα παιδιά της. Περαιτέρω, κατέθεσε ότι το κέντρο υποδοχής που επιλέχθηκε, το οποίο βρισκόταν σε απόσταση 15 χιλιομέτρων από την οικία της, ήταν ανεπαρκές, υποστηρίζοντας ότι είχε υποστεί εκφοβισμό δυάκις από τους εργαζόμενους στο κέντρο υποδοχής, ενώ ο δράστης κατά τη διάρκεια παραμονής του στο εν λόγω κέντρο είχε επιχειρήσει να επικοινωνήσει μαζί της τηλεφωνικώς, κατά παράβαση των ασφαλιστικών μέτρων που είχαν διαταχθεί από το δικαστήριο και τα οποία απαγόρευαν κάθε μορφή επαφής του δράστη με την προσφεύγουσα. Στο τέλος, κατέληξε ότι οι αρχές απέτυχαν να της παράσχουν υποστήριξη και προστασία μετά τη βία που υπέστη από τον πρώην σύντροφό της, προκαλώντας της φόβο και αγωνία κατά παράβαση του άρθρου 3 ΕΣΔΑ. Τις εν λόγω πλημμέλειες απέδωσε στην ανεπάρκεια του νομοθετικού πλαισίου της Ιταλίας για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, εξαιτίας του οποίου η προσφεύγουσα είχε υποστεί δυσμενή διάκριση λόγω φύλου, κατά παράβαση του άρθρου 3 ΕΣΔΑ σε συνδυασμό με το άρθρο 14 ΕΣΔΑ (παρ. 39-48).

Σε αυτήν την αλληλουχία, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο ισχυρισμός της Κυβέρνησης, αναφορικά με τις επαφές της προσφεύγουσας με τον πρώην σύντροφό της μετά την αποφυλάκισή του, σύμφωνα με τον οποίο, η προσφεύγουσα, εφόσον

έκρινε τις εν λόγω επαφές ανάρμοστες ή απειλητικές, είχε τη δυνατότητα να προστατευθεί επί τη βάση των περί stalking διατάξεων. Ωστόσο, η ίδια δεν αξιοποίησε αυτή τη δυνατότητα (παρ. 54).

Ειδικά, όσον αφορά στον ως άνω ισχυρισμό της Κυβέρνησης, το Δικαστήριο διασαφήνισε ότι ο ρόλος του δεν είναι να αντικαθιστά τις εθνικές αρχές ως προς την επιλογή του βέλτιστου από τα διαθέσιμα μέτρα, προς διασφάλιση της συμμόρφωσης των εθνικών αρχών με τις θετικές υποχρεώσεις τους κατά το άρθρο 3 ΕΣΔΑ. Εξάλλου, όπως επισήμανε το Δικαστήριο, από το άρθρο 19 της Σύμβασης σε συνδυασμό με την αρχή, ότι η Σύμβαση εγγυάται όχι θεωρητικά και απατηλά, αλλά πρακτικά και αποτελεσματικά δικαιώματα, επάγεται ότι το ΕΔΔΑ οφείλει να διασφαλίζει ότι η υποχρέωση του Κράτους να προστατεύει τους πολίτες του εκπληρούται επαρκώς (παρ. 59). Εν ολίγοις, το Δικαστήριο προβαίνει σε ρητή μνεία της αρχής της επικουρικότητας, σύμφωνα με την οποία τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν την κύρια ευθύνη για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που ορίζονται στη Σύμβαση και τα Πρωτόκολλα σε αυτή και ενεργώντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, διαθέτουν ένα περιθώριο εκτίμησης (δόγμα του περιθωρίου εκτίμησης), που υπόκειται στην ελεγκτική αρμοδιότητα του ΕΔΔΑ.²⁴⁶

Εν τέλει, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν εμφίλοχώρησε παραβίαση του άρθρου 3 ΕΣΔΑ, είτε αυτοτελώς είτε σε συνδυασμό με το άρθρο 14 ΕΣΔΑ. Πιο συγκεκριμένα, στον ισχυρισμό της παθούσας ότι ο δράστης δεν είχε υποβληθεί σε ψυχολογική θεραπεία, το ΕΔΔΑ αντέτεινε ότι τα οικεία εθνικά δικαστήρια δεν είχαν επιβάλει τη σχετική υποχρέωση στο δράστη, παρά μόνο ως προϋπόθεση για την υποβολή αιτήματος επανάκτησης της αφαιρεθείσας γονικής μέριμνας. Άλλωστε, αποδείχθηκε

---

²⁴⁶ Με άλλους λόγους, το Κράτος έχει την κύρια ευθύνη να προστατεύσει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που εγγυάται η Σύμβαση και μόνο όταν αποτύχει στο ρόλο του αυτό επικουρικά ο ελεγκτικός μηχανισμός που προβλέπει η Σύμβαση. Εξάλλου, το δόγμα του περιθωρίου εκτίμησης έχει αποτελέσει αντικείμενο εκτενέστατης επεξεργασίας από το Δικαστήριο. Η αρχή της επικουρικότητας και το περιθώριο εκτίμησης των κρατών αποτυπώνονται το άρθρο 1 του 15^{ου} Πρωτοκόλλου, που υιοθετήθηκε το 2013 – αλλά δεν έχει τεθεί ακόμη σε ισχύ – με το οποίο προστίθεται στο τέλος του προοιμίου μια νέα παράγραφος. Ειδικότερα: Άρθρο 1 του 15^{ου} Πρωτοκόλλου: At the end of the preamble to the Convention, a new recital shall be added, which shall read as follows: “Affirming that the High Contracting Parties, in accordance with the principle of subsidiarity, have the primary responsibility to secure the rights and freedoms defined in this Convention and the Protocols there to, and that in they doing so they enjoy a margin of appreciation, subject to the supervisory jurisdiction of the European Court of Human Rights established by this Convention,” (...). Πρβλ. Σισιλιάνος Λ.-Α., Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – Ερμηνεία κατ' άρθρο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2017, σελ. 34.

ενώπιον του Δικαστηρίου ότι ο πρώην σύζυγος της προσφεύγουσας είχε συμμετάσχει σε πρόγραμμα ψυχολογικής υποστήριξης, το οποίο στόχευε στην εκτίμηση και ανάλυση της βαρύτητας της συμπεριφοράς του. Στον ισχυρισμό της προσφεύγουσας ως προς την ακαταλληλότητα του κέντρου υποδοχής, που είχε επιλεγεί για τη διαμονή του καταδικασθέντος δράστη, το Δικαστήριο απήντησε ότι πριν από την έγκριση της σχετικής αίτησης, ο αρμόδιος δικαστής είχε εξετάσει ενδελεχώς την καταλληλότητα του κέντρου, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα δεδομένα της υπόθεσης. Εξάλλου, η προσφεύγουσα δεν είχε ενημερώσει τις αρχές για την εκλαμβανόμενη από την ίδια ως απειλητική σε βάρος της συμπεριφορά μετά τη μετακίνηση του δράστη στο κέντρο υποδοχής, ώστε να μπορέσουν να παρέμβουν. Βάσει των ανωτέρω το Δικαστήριο απεφάνθη ότι οι ιταλικές αρχές έχουν θεσπίσει ένα νομοθετικό πλαίσιο, που επιτέπει τη λήψη μέτρων για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας και το εν λόγω πλαίσιο υπήρξε αποτελεσματικό τόσο ως προς την τιμώρηση του δράστη όσο και ως προς την πρόληψη επανεμφάνισης βίαιων επιθέσεων κατά της σωματικής ακεραιότητας της προσφεύγουσας (παρ. 63-77).

Η υπόθεση **Talpis κατά Ιταλίας**²⁴⁷ του 2017 αφορούσε στην ενδοοικογενειακή βία που ασκούσε ο σύζυγος της προσφεύγουσας – μητέρας δύο παιδιών, σε βάρος της, η οποία οδήγησε στη θανάτωση του γιου της και σε απόπειρα ανθρωποκτονίας σε βάρος της από το σύζυγο και πατέρα των παιδιών τους.

Ειδικότερα, τον Ιούνιο του 2012, η προσφεύγουσα κατήγγειλε στην αστυνομία ότι ο σύζυγός της, ο οποίος ήταν αλκοολικός, είχε χειροδικήσει σε βάρος της ίδιας και της κόρης της. Κατά την έλευσή τους στον τόπο του συμβάντος, οι αστυνομικοί βρήκαν το δράστη σε κατάσταση μέθης, και συνέταξαν έκθεση για το συμβάν, όπου κατέγραψαν τα τραύματα που είχαν προκληθεί στην προσφεύγουσα και την κόρη της. Η προσφεύγουσα δεν προέβη σε επίσημη καταγγελία. (παρ. 9-12).

Τον Αύγουστο του 2012, η προσφεύγουσα δέχτηκε εκ νέου επίθεση από το σύζυγό της αυτή τη φορά με τη χρήση μαχαιριού, ο οποίος την ανάγκασε να τον ακολουθήσει, για να επιδοθεί σε σεξουαλικές επαφές με τους φίλους του. Στο δρόμο η προσφεύγουσα ζήτησε βοήθεια από ένα περιπολικό της αστυνομίας · οι αστυνομικοί επέβαλαν πρόστιμο στο δράστη για παράνομη οπλοφορία και ζήτησαν από την προσφεύγουσα να επιστρέψει στο σπίτι της. Στη συνέχεια, μετέβη σε

---

²⁴⁷ Talpis κατά Ιταλίας, 2.3.2017, (Αρ. Προσφ: 41237/14)

νοσοκομειακή μονάδα έκτακτης ανάγκης και ατυχημάτων, όπου οι γιατροί διέγνωσαν ότι είχε υποστεί τραύμα στο κεφάλι και σε πολλαπλούς συνδέσμους στο σώμα της. Έπειτα, φιλοξενήθηκε από μια φιλανθρωπική οργάνωση για γυναίκες-θύματα βίας για τρεις μήνες, οπότε αναγκάστηκε να φύγει λόγω έλλειψης διαθέσιμου χώρου και υφιστάμενων πόρων. Όπως υποστήριξε, η προσφεύγουσα, ακολούθως, κοιμήθηκε στο δρόμο, φιλοξενήθηκε για ένα διάστημα στην οικία φιλικού προσώπου, ώσπου, εν τέλει, βρήκε δουλειά ως βοηθός νοσοκόμα σε οίκο ευγηρίας και μπόρεσε να νοικιάσει ένα διαμέρισμα. Ο δράστης εξακολούθησε να ασκεί ψυχολογική πίεση σε βάρος της, κυρίως μέσω τηλεφώνου. (παρ. 13-17).

Το Σεπτέμβριο του 2012, η προσφεύγουσα κατήγγειλε το δράστη για σωματική βλάβη, κακομεταχείριση και απειλές βίας, καλώντας τις αρχές να αναλάβουν άμεσα δράση για την προστασία της ίδιας και των παιδιών της. Τον Απρίλιο του 2013, για πρώτη φορά, η προσφεύγουσα υποβλήθηκε σε ερωτήσεις από την αστυνομία και άλλαξε την κατάθεσή της, ελαφρύνοντας τη βαρύτητα των ισχυρισμών της. Τον Αύγουστο του 2013 ο φάκελος που αφορούσε στην κακομεταχείριση και τις απειλές βίας τέθηκε στο αρχείο. Ωστόσο, τον Οκτώβριο του 2015 ο δράστης υποχρεώθηκε να καταβάλει 2.000€ για την πρόσκληση σωματικής βλάβης (παρ. 18-35).

Τον Νοέμβριο του 2013 η προσφεύγουσα κάλεσε και πάλι την αστυνομία, εξαιτίας μιας αντιπαράθεσης με το σύζυγό της, ο οποίος οδηγήθηκε στο νοσοκομείο σε κατάσταση μέθης. Αφού του δόθηκε εξιτήριο και αποχώρησε από το νοσοκομείο, ενώ περπατούσε στο δρόμο μεθυσμένος, η αστυνομία τον σταμάτησε, του ζήτησε το δελτίο ταυτότητάς του, του επέβαλε πρόστιμο επί τόπου και του επέτρεψε να επιστρέψει στο σπίτι του. Κατά τις πρώτες πρωινές ώρες της επόμενης ημέρας, οπλισμένος με ένα κουζινομάχαιρο, εισήλθε στο διαμέρισμα της οικογένειας και επιτέθηκε στην προσφεύγουσα. Μαχαίρωσε το γιο του, που προσπάθησε να χωρίσει τους γονείς του, ο οποίος, εν τέλει, ενέδωσε στα τραύματά του, καθώς και την προσφεύγουσα την ώρα που εκείνη προσπαθούσε να διαφύγει. Τον Ιανουάριο του 2015 ο δράστης καταδικάστηκε σε ισόβια κάθειρξη για ανθρωποκτονία με θύμα το γιο του και απόπειρα ανθρωποκτονίας σε βάρος της συζύγου του, για παράνομη οπλοφορία και για κακομεταχείριση της προσφεύγουσας και της κόρης της. Υποχρεώθηκε, επίσης, σε χρηματική ικανοποίηση της προσφεύγουσας (παρ. 36-48).

Η προσφεύγουσα, επί τη βάση των άρθρων 2, 3 και 8 ΕΣΔΑ, υπέβαλε την αιτίαση ότι οι ιταλικές αρχές παραβίασαν την υποχρέωσή τους να λάβουν προληπτικά μέτρα προστασίας ενάντια στην ενδοοικογενειακή βία, που οδήγησε στο θάνατο του γιου της και στην απόπειρα ανθρωποκτονίας εις βάρος της. Επιπλέον, με βάση το άρθρο 14 σε συνδυασμό με τα άρθρα 2 και 3 ΕΣΔΑ, διατύπωσε την αιτίαση, ότι είχε υποστεί δυσμενή διάκριση ως γυναίκα, λόγω της αδράνειας των ιταλικών αρχών και της ανεπάρκειας της ιταλικής νομοθεσίας ως προς την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας.

Το Δικαστήριο δέχτηκε ότι, εν προκειμένω, υπήρξε παραβίαση εκ μέρους των ιταλικών αρχών του άρθρου 2 ΕΣΔΑ. Ειδικότερα, το Δικαστήριο παρατήρησε ότι οι ιταλικές αρχές, παρόλο που ήταν ενήμερες από την καταγγελία της προσφεύγουσας για το καθεστώς βίας που επικρατούσε στην οικογένεια, δεν έλαβαν κανένα ασφαλιστικό μέτρο για την προστασία των μελών της οικογένειας, ενώ υπέβαλαν ερωτήσεις στην προσφεύγουσα εφτά μήνες μετά την καταγγελία. Από τα παραπάνω, το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι η καθυστέρηση των ιταλικών αρχών να αναλάβουν άμεση δράση μετά την υποβολή της καταγγελίας από την προσφεύγουσα, είχε ως αποτέλεσμα η σχετική καταγγελία να στερηθεί των έννομων συνεπειών της, δημιουργώντας ένα καθεστώς ατιμωρησίας που ευνοούσε την επανεμφάνιση των πράξεων βίας (παρ. 107-125).

Το Δικαστήριο δέχθηκε, επίσης, την αιτίαση περί παραβίασης του άρθρου 3 ΕΣΔΑ, λόγω της αποτυχίας των ιταλικών αρχών να προστατεύσουν την προσφεύγουσα από πράξεις ενδοοικογενειακής βίας. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο τόνισε ότι κατά τη δικαστική μεταχείριση υποθέσεων βίας σε βάρος γυναικών, οι εθνικές αρχές οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη την ευάλωτη θέση του θύματος και να αξιολογούν την κατάσταση αναλόγως και χωρίς υπαίτια καθυστέρηση. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο παρατήρησε ότι δεν υπήρξε εύλογη αιτία για την αδράνεια των αρχών να κινήσουν την ποινική διαδικασία για τόσο μακρά χρονική περίοδο – επτά μηνών. Ούτε υπήρξε εύλογη αιτία, ώστε η ποινική διαδικασία για τη σωματική βλάβη να διαρκέσει τρία έτη. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, ο τρόπος που οι ιταλικές αρχές διενήργησαν την ποινική διαδικασία ήταν ενδεικτικός δικαστικής αδράνειας και δεν πληρούσε τις απαιτήσεις του άρθρου 3 ΕΣΔΑ (παρ. 126-133).

Σε ό, τι αφορά στην παραβίαση του άρθρου 14 ΕΣΔΑ, το Δικαστήριο, αφού επανέλαβε την πάγια νομολογία του, ότι η αποτυχία του κράτους να προστατεύει τις γυναίκες ενάντια στην ενδοοικογενειακή βία παραβιάζει το δικαίωμά τους στην ίση μεταχείριση από το νόμο (παρ. 141), επισήμανε ότι, εν προκειμένω, οι εθνικές αρχές επέδειξαν αδικαιολόγητη καθυστέρηση κατά την κίνηση της ποινικής διαδικασίας σε βάρος του δράστη, ενώ δεν έλαβαν μέτρα για την προστασία της ίδιας και της οικογένειάς της. Επιπλέον, το Δικαστήριο, από την αξιολόγηση των στοιχείων που προσκόμισε η προσφεύγουσα, διαπίστωσε ότι, παρά τις πρόσφατες τροποποιήσεις της ιταλικής νομοθεσίας, η ενδοοικογενειακή βία στην Ιταλία εξακολουθούσε να πλήττει κυρίως τις γυναίκες. Με βάση τα ανωτέρω, το Δικαστήριο κατέληξε ότι το ποινικό σύστημα στην παρούσα υπόθεση δεν άσκησε επαρκή αποτρεπτική επίδραση για την πρόληψη των παράνομων πράξεων του δράστη, ενώ διέλαβε τη βία που ασκήθηκε σε βάρος της προσφεύγουσας ως έμφυλη βία και, συναφώς, ως μορφή δυσμενούς διάκρισης κατά των γυναικών, κατά παράβαση του άρθρου 14 ΕΣΔΑ σε συνδυασμό με τα άρθρα 2 και 3 ΕΣΔΑ (παρ. 142-149).

Παρατηρούμε ότι στη συγκεκριμένη υπόθεση το Δικαστήριο υιοθετεί μια περισσότερο θυματοκεντρική προσέγγιση, αποκλίνοντας σημαντικά από τις σταθμίσεις στις οποίες είχε προβεί στο πλαίσιο της Osman κατά Ηνωμένου Βασιλείου, στην οποία διεφάνη ότι τυχόν παραβίαση των θετικών υποχρεώσεων που απορρέουν από τα άρθρα 2 και 8 ΕΣΔΑ είναι πολύ δύσκολο να θεμελιωθεί. Το μέλλον θα καταδείξει αν το Δικαστήριο θα εμμένει στην ευνοϊκότερη για το θύμα νεότερη νομολογία του ή αν θα ακολουθήσει την παλαιότερη αυστηρότερη θέση του.

Η υπόθεση **Bouchet κατά Γαλλίας**²⁴⁸ του 2001, διαφοροποιείται από τις μέχρι τώρα μνημονευθείσες, καθόσον αφορά σε αιτίαση του ψυχικά ασθενούς δράστη για παράβαση του άρθρου 5 παρ. 3 ΕΣΔΑ λόγω της διάρκειας της προσωρινής κράτησης που του επιβλήθηκε από τις εθνικές αρχές, η οποία κατά τον προσφεύγοντα ήταν αδικαιολόγητη. Στην εν λόγω υπόθεση, το Δικαστήριο έκρινε ότι, παρόλο που ο ψυχικά ασθενής, κατηγορούμενος για το βιασμό πρώην συντρόφου του, παρείχε επαρκείς εγγυήσεις επανεμφάνισης, σε περίπτωση αποφυλάκισής του, αποφασίστηκε η παράταση της διάρκειας κράτησής του, διότι καθόλη τη διάρκεια της ανακριτικής διαδικασίας, ο Bouchet παρενοχλούσε το θύμα με κακόβουλα τηλεφωνήματα,

---

²⁴⁸ Bouchet κατά Γαλλίας, 20.3.2001, (Αρ. Προσφ. 33501/96).

γεγονός που ούτε ο ίδιος αμφισβήτησε. Συνεπώς, το Δικαστήριο, δοθείσας της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος κατά την ανάκριση, έκρινε ότι υπήρχε ένας «αντικειμενικός ενδείκτης», ο οποίος συνηγορούσε υπέρ του κινδύνου επανάληψης του αδικήματος. Με βάση το ως άνω σκεπτικό, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι δεν επιφλοχώρησε παραβίαση του άρθρου 5 παρ. 3 ΕΣΔΑ εκ μέρους των γαλλικών αρχών.

Στο πλαίσιο της υπόθεσης **Peruzzo και Martens κατά Γερμανίας**²⁴⁹ του 2013, το ΕΔΔΑ επιχείρησε για πρώτη φορά να εξετάσει το stalking ως ποινικώς ενδιαφέρουσα συμπεριφορά. Ωστόσο, εν τέλει δεν προέβη στην εξέταση της εναρμόνισης της εθνικής νομοθεσίας με τα κατοχυρούμενα στην ΕΣΔΑ δικαιώματα, αφενός μεν για το λόγο ότι δεν υποβλήθηκε σχετικό αίτημα, αφετέρου δε γιατί η σχετική αίτηση απορρίφθηκε ως απαράδεκτη κατ' άρθρο 35 παρ. 3 και 4 ΕΣΔΑ, με αποτέλεσμα να μην υπεισέλθει το Δικαστήριο στην ουσία της υπόθεσης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η απόφαση του Δικαστηρίου επί της αιτίας του δεύτερου προσφεύγοντος, για τον οποίο έκρινε ότι η επαναλαμβανόμενη τέλεση των επιμέρους πράξεων βίας που απάρτιζαν τη συνιστώσα stalking συμπεριφορά του, σε συνδυασμό με την πρόκληση στην παθούσα επικίνδυνης σωματικής βλάβης κάλυπταν το απαιτούμενο όριο βαρύτητας, ώστε η λήψη γενετικού υλικού στο πλαίσιο της ανακριτικής διαδικασίας να είναι ανάλογη με τη βαρύτητα του αδικήματος και να δικαιολογείται η υποχώρηση του δικαιώματος του άρθρου 8 ΕΣΔΑ έναντι του δημοσίου συμφέροντος (παρ. 15, 18, 39, 49). Σε αυτό το πλαίσιο, ιδιαίτερη αξία έχουν οι επισημάνσεις του Δικαστηρίου αναφορικά με τη βαρύτητα του stalking ως αξιόποινης συμπεριφοράς, η οποία συνάγεται από την έμφαση του ΕΔΔΑ στην επιμονή και την επαναληπτικότητα των επιμέρους πράξεων που το συναπαρτίζουν, στο στοιχείο της παρενόχλησης και στον κίνδυνο υποτροπής του δράστη, ο οποίος είχε καταδικασθεί στο παρελθόν για παρόμοια αδικήματα. Όπως επισημαίνει, βέβαια, το ΕΔΔΑ, το περιθώριο εκτίμησης της βαρύτητας της συμπεριφοράς ανήκει κατά πρώτο λόγο στα κράτη, τα οποία προβαίνουν σε στάθμιση σύμφωνα με τον οικείο εθνικό νόμο και τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας (παρ. 49).

---

²⁴⁹ Peruzzo και Martens κατά Γερμανίας, 4.6.2013, (Αρ. Προσφ.: 6587/04)

Στην υπόθεση **D.J. κατά Γερμανίας**²⁵⁰ του 2017 που αφορούσε σε αιτίαση περί παραβίασης του άρθρου 5 παρ. 1 ΕΣΔΑ, κατά την εφαρμογή του προβλεπόμενου στο γερμανικό Ποινικό Κώδικα (§66 ff. StGB) μέτρου της «ασφαλιστικής κράτησης» (“Sicherungsverwahrung”), το Δικαστήριο απέρριψε τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος. Ειδικότερα, η ασφαλιστική κράτηση κατά το γερμανικό δίκαιο, αποτελεί μέτρο ασφαλείας, που επιβάλλεται παράλληλα με την ποινή και εκτελείται μετά την έκτισή της, με την παράταση της κράτησης των ψυχικά ασθενών δραστών στη φυλακή και την παρακολούθησή τους από ειδικό ψυχικής υγείας. Στην παρούσα υπόθεση, ο προσφεύγων, είχε καταδικασθεί για επικίνδυνη επίθεση σε στερητική της ελευθερίας ποινή έξι ετών και έξι μηνών από το οικείο εθνικό δικαστήριο, το οποίο διέγνωσε ότι ο δράστης είχε τελέσει stalking σε βάρος της πρώην συντρόφου του και, εν τέλει, την τραυμάτισε με τη χρήση ψαλιδιού με την πρόθεση να τη σκοτώσει. Το δικαστήριο επέβαλε το μέτρο της ασφαλιστικής κράτησης στο προσφεύγοντα, που έπασχε από ψυχική διαταραχή, αλλά δεν ήταν ανίκανος προς καταλογισμό, διότι έκρινε ότι είχε την τάση να διαπράττει σοβαρά εγκλήματα βίας και ήταν επικίνδυνος για το κοινό, δεδομένου ότι είχε καταδικασθεί στο παρελθόν για παρόμοια αδικήματα. Το ΕΔΔΑ, αφού εξέτασε τις προϋποθέσεις επιβολής του μέτρου της ασφαλιστικής κράτησης, έκρινε ότι εν προκειμένω, δεν εμφιλοχώρησε παραβίαση του άρθρου 5 παρ. 1 ΕΣΔΑ.

Από το περιδιάβασμα στη νομολογία του ΕΔΔΑ, διαπιστώνουμε ότι το Δικαστήριο του Στρασβούργου δεν έχει μέχρι τώρα εστιάσει στο stalking και, ειδικότερα, δεν έχει εξετάσει τη συμβατότητα του εν λόγω αδικήματος, όπως αυτό τυποποιείται στις επιμέρους νομοθεσίες των συμβαλλόμενων κρατών, με τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται από την ΕΣΔΑ. Η εξέλιξη αυτή, ωστόσο, δεν πρέπει να προκαλεί εντύπωση για πολλούς λόγους. Κατ’ αρχάς, έχει ήδη καταστεί σαφές ότι το ΕΔΔΑ, σύμφωνα με τις επιταγές της αρχής της επικουρικότητας, αφήνει την κύρια ευθύνη, για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στην ΕΣΔΑ και τα Πρωτόκολλα σε αυτή, στα συμβαλλόμενα κράτη, τα οποία έχουν περιθώριο εκτίμησης ως προς την κατάστροψη της εθνικής τους νομοθεσίας, ενώ το Δικαστήριο ελέγχει ως θεματοφύλακας την επάρκεια των εθνικών ρυθμίσεων σε σχέση με τις επιταγές της ΕΣΔΑ. Άλλωστε, δεν πρέπει να λησμονείται ότι το stalking είναι συμπεριφορά, η οποία προσφάτως εισήχθη ως ποινικό αδίκημα στη νομοθεσία των

---

²⁵⁰ D.J. κατά Γερμανίας, 7.9.2017, (Αρ. Προσφ.: 45953/10)

περισσότερων κρατών, με αποτέλεσμα οι προσφεύγοντες να μην επικαλούνται την αντίστοιχη εθνική νομοθεσία, ακόμα και όταν υπάρχει σχετικό νομοθετικό έρεισμα, ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, πόσω μάλλον ενώπιον του ΕΔΔΑ. Εξ αυτού του λόγου, οι συναφείς υποθέσεις που έχουν αχθεί έως τώρα στο ΕΔΔΑ δεν αφορούν αποκλειστικά σε περιπτώσεις stalking, αλλά συνδυάζονται και με άλλες αξιόποινες συμπεριφορές που, κυρίως, εμπίπτουν στην ενδοοικογενειακή βία. Πάντως, αν μη τι άλλο, αυτό που διεφάνη από την εξέταση της σχετικής νομολογίας είναι η σε μεγάλη κλίμακα χρήση του «Osman τεστ» από το Δικαστήριο για την ανίχνευση ενδεχόμενης παραβίασης της εκπορευόμενης συνήθως από τα άρθρα 2, 3, 5 και 8 ΕΣΔΑ θετικής υποχρέωσης των κρατών μελών να λαμβάνουν μέτρα προστασίας υπέρ των πολιτών που υπόκεινται στη δικαιοδοσία τους (θυμάτων και ευάλωτων προσώπων).

8. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ ΓΙΑ ΤΟ STALKING

Το αδίκημα του stalking εισήχθη στην ελληνική έννομη τάξη με τον νόμο 4531/2018²⁵¹, με τον οποίο κυρώθηκε η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Βίας κατά των γυναικών και της Ενδοοικογενειακής Βίας. Συγκεκριμένα, η σχετική ρύθμιση προβλέφθηκε στην παρ. 4 του άρθρου 2 του σχετικού κυρωτικού νόμου, η οποία τυποποίησε το stalking ως αδίκημα, όπως επέτασσε το άρθρο 34 της Σύμβασης, με την προσθήκη δεύτερου εδαφίου στην παρ. 1 του άρθρου 333 ΠΚ.

Κατά το άρθρο 333 παρ. 1 εδ. β ΠΚ, stalking διαπράττει «*όποιος, χωρίς απειλή βίας ή άλλης παράνομης πράξης ή παράλειψης, προκαλεί σε άλλον τρόμο ή ανησυχία, με την επίμονη καταδίωξη ή παρακολούθησή του, όπως ιδίως με την επιδίωξη διαρκούς επαφής μέσω τηλεπικοινωνιακού ή ηλεκτρονικού μέσου ή με επανειλημμένες επισκέψεις στο οικογενειακό, κοινωνικό ή εργασιακό περιβάλλον αυτού, παρά την εκπεφρασμένη αντίθετη βούλησή του*». Όσον αφορά στην επαπειλούμενη ποινή, η σχετική διάταξη του ως άνω άρθρου, προβλέπει ότι η οικεία αξιόποινη συμπεριφορά τιμωρείται σε βαθμό πλημμελήματος, με την ποινή της απειλής (άρ. 333 παρ. 1 εδ. α), ήτοι με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή, ενώ καταστρώνεται στο νόμο ως κατ' έγκληση διωκόμενο αδίκημα (333 παρ. 2 ΠΚ).

---

²⁵¹ Ν. 4531/2018, ΦΕΚ Α 62/5.4.2018 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ).

Από την απλή ανάγνωση της διάταξης, εντύπωση προκαλεί η επιλογή του νομοθέτη να εντάξει τη σχετική ρύθμιση στο πλαίσιο των διατάξεων για την απειλή, με δεδομένο ότι τυποποιείται αδίκημα, το οποίο τελείται «χωρίς απειλή βίας ή άλλης παράνομης πράξης ή παράλειψης», με αποτέλεσμα η περί stalking ποινική διάταξη να διαφοροποιείται ουσιωδώς από τη διάταξη περί απειλής. Η συγκεκριμένη επιλογή εύλογα γεννά απορίες και επαυξάνει το επιστημονικό ενδιαφέρον ως προς τη φύση της συμπεριφοράς που ποινικοποιείται. Επίσης, αξίζει να επισημανθεί η επιλογή του νομοθέτη να μη χρησιμοποιήσει έναν «εθνικό» όρο για την περιγραφή της αξιόποινης συμπεριφοράς, όπως ο όρος «μη εμφανής παρακολούθηση ή καταδίωξη», ο οποίος είχε προταθεί κατά την απόδοση στην ελληνική του όρου «stalking», που χρησιμοποιείται ως ονομασία του αδικήματος στη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης. Στην αιτιολογική έκθεση και ειδικά στη σκέψη που αφορά το εν λόγω αδίκημα, ο νομοθέτης χρησιμοποιεί τον αγγλικό όρο «stalking»²⁵², επιλογή που προκρίνεται ως η πλέον ορθή, κατά τη γνώμη που υποστηρίζεται στην παρούσα, δεδομένου ότι οι πολίτες είναι περισσότερο εξοικειωμένοι με τον αγγλικό όρο, ενώ η μεταφορά του όρου στην ελληνική ενέχει τον κίνδυνο να συσκοτιστεί περισσότερο η φύση της αξιόποινης συμπεριφοράς.

Στις αναπτύξεις που θα επακολουθήσουν, θα επιχειρηθεί η αποδόμηση των στοιχείων που απαρτίζουν τη σχετική συμπεριφορά, ώστε να διαλευκανθεί η φύση του αδικήματος του stalking στο πλαίσιο της ελληνικής έννομης τάξης και να αξιολογηθούν οι νομοθετικές επιλογές που υιοθετήθηκαν κατά την ποινική αντιμετώπιση της οικείας συμπεριφοράς.

8.1. ΤΟ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟ ΕΝΝΟΜΟ ΑΓΑΘΟ

---

²⁵² Όπως έχει ήδη καταδειχθεί, οι ονομασίες που χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν την οικεία αξιόποινη συμπεριφορά διαφέρουν από έννομη τάξη σε έννομη τάξη. Στον καναδικό Ποινικό Κώδικα (άρθρο 264 εδ. α', β') χρησιμοποιείται ο όρος "Criminal Harassment" (το οποίο μεταφράζεται κατά τον Βασιλειάδη, ό. π. υποσημ. 2, σελ. 501 ως «εγκληματική παρενόχληση»), στο γερμανικό Ποινικό Κώδικα ως "Nachstellung", που μπορεί να αποδοθεί στα ελληνικά ως «καταδίωξη» ή «ενέδρα» και, συναφώς, στον αυστριακό Ποινικό Κώδικα (§107a) ως "Beharrliche Verfolgung", δηλαδή «επίμονη καταδίωξη». Βλ. Κάβουρα Γ., ό. π. υποσημ. 4, σελ. 441, υποσημ. 21, ο οποίος υποστηρίζει ότι δόκιμος όρος για την ελληνική ποινική ορολογία θα μπορούσε να είναι: «καταδίωξη» ή «επίμονη παρενόχληση», ή, ενδεχομένως, ανάλογα με τη διαμόρφωση της υπόστασης ένας συνδυασμός και των δύο ονομασιών.

Όπως έχει ήδη αναπτυχθεί (ό. π. 3.), το άξιο προστασίας έννομο αγαθό που προσβάλλει το stalking είναι η προσωπική ελευθερία²⁵³, υπό την έκφραση της ελεύθερης διαμόρφωσης του βίου.²⁵⁴ Για να καταφαθεί η τέλεση του αδικήματος του stalking, δεν αρκεί οποιαδήποτε παρείσδυση στην ιδιωτική ζωή, αλλά απαιτείται μια τόσο βαθιά εισχώρηση στην ιδιωτικό βίο του ατόμου, ώστε ο παθών να καταλαμβάνεται ψυχολογικά από την παρουσία του δράστη στη ζωή του σε τέτοιο βαθμό, ώστε να ετεροκαθορίζεται από αυτή και να αδυνατεί πλέον να αναπτύξει ελεύθερη βούληση και δράση ως προς τη διαμόρφωση της ζωής του.²⁵⁵ Με άλλους λόγους, stalking σημαίνει άρση της αυτονομίας, με τη μορφή ενός είδους «ψυχολογικής κατάληψης».²⁵⁶ Η εν λόγω θέση αποτυπώνεται και στην αιτιολογική σκέψη επί της παρ. 4 του άρθρου 2 του ν. 4531/2018, όπου επισημαίνεται ότι το stalking αποτελεί συμπεριφορά, «με την οποία η επέμβαση στην ιδιωτική σφαίρα του θύματος είναι ιδιαίτερος επαχθής». Ωστόσο, ο Έλληνας νομοθέτης τυποποιεί το stalking ως μορφή απειλής, παρόλο που η απειλή προσβάλλει διαφορετική έκφραση της προσωπικής ελευθερίας, ήτοι το αίσθημα ασφάλειας δικαίου του προσώπου, ιδίως την εμπιστοσύνη του στην εξακολούθησή του.²⁵⁷

---

²⁵³ Για τον ορισμό της έννοιας της προσωπικής ελευθερίας βλ. Κονταξή, Ποινικός Κώδικας, συνδυασμός θεωρίας και πράξης, έκδοση Γ', τομ., Β', 2000, σελ. 2671, Χωραφά, Ελληνικόν Ποινικόν Δίκαιον, τομ. δεύτερος, εγκλήματα κατά του ατόμου, 1945, σελ. 54 όπου προσδιορίζεται ως «η εξουσία του ανθρώπου να πράττει ή να μην πράττει εντός των ορίων των νόμων εκείνο το οποίο αυτός μόνος αποφασίζει», Τούση- Γεωργίου, Ποινικός Κώδικς, ημιτ. Β', 1967, σελ. 828 όπου αναφέρεται ως «η ευχέρεια του ατόμου να προσδιορίζει τούτο τις φυσικές και πνευματικές του κινήσεις και τη θέση του χωρίς να παρεμβάλλεται κάποιο κώλυμα ή πίεση», Γάφου, Ποινικόν Δίκαιον, Ειδικό Μέρος, τευχ. Δ', 1963, σελ. 9 όπου πρόκειται για «τον ανεμπόδιστο σχηματισμό της βουλήσεως του ατόμου και την ακώλυτη πραγματοποίησή της», Σταΐκου, Επίτομος Ερμηνεία Ελληνικού Ποινικού Κώδικος, τομ. τρίτος, Ειδικόν Μέρος, 1961, σελ. 365 σύμφωνα με τον οποίο προσωπική ελευθερία είναι «η ελεύθερη στο χώρο κίνηση και ενέργεια του ατόμου και η διάθεση των φυσικών και πνευματικών αυτού δυνάμεων κατά την ιδίαν αυτού ελεύθερη βούληση». Για τις διακρίσεις της προσωπικής ελευθερίας βλ. Μανωλεδάκη, Το Έννομο Αγαθό ως Βασική Έννοια του Ποινικού Δικαίου, 1998, σελ 263 επ.

²⁵⁴ Ο Γερμανός ποινικός νομοθέτης στην οικεία ποινική διάταξη αποδίδει το αποτέλεσμα της συμπεριφοράς του stalking ως εξής: «και θίγει με αυτόν τον τρόπο σημαντικά τη διαμόρφωση του τρόπου ζωής του (παθόντος)». Η εν λόγω επιλογή κατά την άποψη που υποστηρίζεται στην παρούσα δεν αποδίδει με ακρίβεια το αποτέλεσμα της συμπεριφοράς, καθώς προσεγγίζει το stalking σαν να ανήκει συμπεριφορά που αποβλέπει στη χειραγώγηση ή στον εξαναγκασμό του θύματος, ενώ το κύριο αποτέλεσμα και συχνά επιθυμία των δραστών είναι η επιβολή της παρουσίας τους στις ζωές των θυμάτων τους. Βλ. Guelke J., Sorell T., ό. π. υποσημ. 19, σελ. 32 επ.

²⁵⁵ Βλ. Κάβουρα Γ., ό. π. υποσημ. 4, σελ. 441-442.

²⁵⁶ Guelke J., Sorell T., ό. π. υποσημ 19, σελ. 32 επ.

²⁵⁷ Χαραλαμπίκης Α., Ποινικός Κώδικας – Ερμηνεία κατ' άρθρο (άρθρα 207- 473), Τόμος Β, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011., σελ. 1365, Μαργαρίτης Μ., Ερμηνεία – Εφαρμογή, Δίκαιο & Οικονομία – Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2009, σελ. 900 επ.

8.2. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

«...όποιος (...) προκαλεί σε άλλον τρόμο ή ανησυχία»

Με τη διάταξη του άρθρου 333 παρ. 1 εδ. β ΠΚ τιμωρείται η περιαγωγή άλλου σε κατάσταση τρόμου ή ανησυχίας, με την επίμονη καταδίωξη ή παρακολούθησή του. Από την κατάστροψη της ποινικής διάταξης, προκύπτει ότι αν ο υποστάς την επίμονη καταδίωξη ή παρακολούθηση δεν περιήλθε σε κατάσταση τρόμου ή ανησυχίας, δεν στοιχειοθετείται η πράξη, τετελεσμένη, αλλά σε απόπειρα. Επομένως, απαιτείται η ύπαρξη αντικειμενικού αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της επίμονης καταδίωξης ή παρακολούθησης και του εγκληματικού αποτελέσματος της πρόκλησης τρόμου ή ανησυχίας στον παθόντα, κατά τη θεωρία του ισοδυνάμου των όρων. Σύμφωνα με τη διαμορφωθείσα στο πλαίσιο του αδικήματος της απειλής νομολογία, τρόμος είναι ο υπέρμετρος ή αιφνίδιος φόβος, ενώ ανησυχία είναι η ταραχή ή η αγωνία σε σχέση με το αίσθημα ασφαλείας.²⁵⁸ Δηλαδή, το αδίκημα του stalking τυποποιείται στον νόμο ως έγκλημα αποτελέσματος και ως έγκλημα βλάβης.²⁵⁹ Το εγκληματικό αποτέλεσμα, ήτοι, η πρόκληση τρόμου ή ανησυχίας στο θύμα, επάγεται την τρώση του έννομου αγαθού της προσωπικής ελευθερίας.²⁶⁰

Η απαίτηση του νόμου, να προκαλείται τρόμος ή ανησυχία στο θύμα για τη στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής υπόστασης του stalking δεν συμβαδίζει με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της οικείας συμπεριφοράς. Ειδικότερα, η εμποίηση τρόμου στο θύμα δεν είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την τέλεση stalking, δεδομένου ότι τα θύματα ερωτομανών δραστών, τις περισσότερες φορές, δεν βιώνουν τρόμο ως αποτέλεσμα του stalking.²⁶¹ Εξάλλου, το stalking δεν περιορίζεται στην πρόκληση ανησυχίας, αλλά πολύ περισσότερο προκαλεί στο θύμα παρατεταμένη αγωνία, στοιχειώνει τις σκέψεις του κατά τρόπο, ώστε να μην του αφήνει περιθώριο ελεύθερης βούλησης και δράσης. Συνεπώς, η σχετική πρόβλεψη στην ελληνική ποινική διάταξη δε συλλαμβάνει τη φύση και τη βαρύτητα της βλάβης.

²⁵⁸ Πρβλ. για το παλαιό άρ. 333 παρ. 1 ΑΠ 1994/2016 , ΑΠ 1080/2005, ΣυμβΠλημΣερ 15/2003 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ)

²⁵⁹ Βλ. όμως Μανωλεδάκης Ι., Το έννομο αγαθό ως βασική έννοια του Ποινικού Δικαίου, Εκδόσεις Σάκουλα Α.Ε., 1998, ιδίως παρ. 425, σελ. 267-268, οποίος χαρακτηρίζει το έγκλημα της απειλής (παλαιό άρ. 333 παρ. 1) ως ιδιόμορφη περίπτωση αφηρημένης ή και δυνητικής, κατά περίπτωση, διακινδύνευσης του έννομου αγαθού της προσωπικής ελευθερίας.

²⁶⁰ Βλ. σχετικά την ΑΠ 1994/2016 (ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ) για το αδίκημα της απειλής.

²⁶¹ Βλ. περισσότερα στην ενότητα 2.5.

Άλλωστε, πρόβλημα γεννάται και από το γεγονός ότι ο νομοθέτης εξαρτά την τιμώρηση της συμπεριφοράς από ένα υποκειμενικό μέγεθος, δηλαδή την πρόκληση τρόμου ή ανησυχίας στο θύμα, το οποίο ενδέχεται να έχει πολύ ευαίσθητο ψυχισμό ή ιδιαίτερα ανθεκτικό χαρακτήρα, γεγονός που επάγεται ανασφάλεια δικαίου. Η σοβαρότητα του εν λόγω ζητήματος αναδεικνύεται και από τη φύση του stalking, το οποίο ενδέχεται να απαρτίζεται και από συμπεριφορές που αυτοτελώς δεν είναι ποινικά κολάσιμες, με συνέπεια να ελλοχεύει ο κίνδυνος παραβίασης της αρχής της επικουρικότητας (ultimum refugium).

«...με την επίμονη καταδίωξη ή παρακολούθησή του...»

Ο νομοθέτης χρησιμοποιεί τους όρους «επίμονη καταδίωξη ή παρακολούθηση», προκειμένου να περιγράψει την οικεία συμπεριφορά. Πρόκειται για όρους που χαρακτηρίζονται από εγγενή ασάφεια. Στην καθημερινή γλώσσα, «καταδιώκω» σημαίνει «κυνηγώ κάποιον για να τον βλάψω», ενώ το ρήμα «παρακολουθώ» απαντάται με τη σημασία «ακολουθώ κάποιον από κοντά, ώστε να μην χάνω τα ίχνη του».²⁶² Ο νομοθέτης δεν έχει προβεί σε αυθεντική ερμηνεία των εν λόγω εννοιών, ενώ ούτε η αιτιολογική έκθεση επί της παρ. 4 του άρθρου 2 του ν. 4351/2018, με το οποίο εισάγεται το κρίσιμο εδάφιο, παρέχει κατευθύνσεις για τη διασάφισή τους. Ως αποτέλεσμα, εγείρεται ζήτημα συμβατότητας με την αρχή “nullum crimen nulla poena sine lege certa”, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 7 παρ. 1 Συντ., στο άρθρο 7 παρ. 1 ΕΣΔΑ, καθώς και στο άρθρο 2 της Οικουμενικής Διακήρυξης των δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ, και επιτάσσει την επαρκή περιγραφή της αξιόποινης συμπεριφοράς από το νομοθέτη, έτσι ώστε ο πολίτης να μπορεί να διακρίνει ποια συμπεριφορά συνιστά έγκλημα και ποια όχι.²⁶³

Πάντως, ο νομοθέτης φαίνεται να διαφοροποιεί τις δύο έννοιες, ήτοι την έννοια της επίμονης καταδίωξης από την έννοια της παρακολούθησης, δεδομένου ότι αυτές μνημονεύονται διαζευκτικά στη σχετική διάταξη. Αν επιχειρήσουμε να αντλήσουμε συμπεράσματα σχετικά με την ερμηνεία των εν λόγω εννοιών από τη χρήση τους στην καθημερινή γλώσσα, διαπιστώνουμε ότι η καταδίωξη, σε αντίθεση με την παρακολούθηση, δηλώνει μια συμπεριφορά, η οποία εξωτερικεύεται, υπό την έννοια ότι επιφέρει μια μεταβολή στον εξωτερικό κόσμο, ενώ η παρακολούθηση ως έννοια

²⁶² Μπαμπινιώτης Γ., Μικρό Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, β' έκδοση 2009, Κέντρο Λεξικολογίας.

²⁶³ Κιούπης Δ., ό. π. υποσημ. 165, σελ. 193 επ.

δεν ενέχει δυναμική, δηλαδή τάση εξωτερίκευσης και παραγωγής αποτελέσματος. Υπό αυτό το πρίσμα, προξενεί εντύπωση η επιλογή του νομοθέτη να χρησιμοποιήσει το χαρακτηρισμό «επίμονη» για να προσδιορίσει την έννοια της καταδίωξης, δεδομένου ότι η ίδια η καταδίωξη ως έννοια εμπεριέχει ενεργητικότητα και επαναληπτικότητα. Αντιθέτως, η προσθήκη του στοιχείου της «επιμονής» για την εξειδίκευση της έννοιας της παρακολούθησης, η οποία εγγενώς υπολείπεται σε ενεργητικότητα σε σχέση με την καταδίωξη, είναι καταλληλότερη, ακριβώς γιατί δηλώνει την ενεργό εμπλοκή του παρακολουθούντος στην πράξη της παρακολούθησης· άλλως, δεν μπορεί να γίνει αντιληπτό για ποιο λόγο η εν λόγω συμπεριφορά ενδιαφέρει το Ποινικό Δίκαιο. Με βάση τα ανωτέρω, συνεπώς, είναι ορθότερο να γίνει δεκτό ότι το στοιχείο της «επιμονής» προσδιορίζει τόσο την έννοια της καταδίωξης όσο και την έννοια της παρακολούθησης.²⁶⁴

Ειδικά, όσον αφορά στην «επιμονή», πρόκειται για στοιχείο που δηλώνει την ένταση, τη διάρκεια και την επαναληπτικότητα της συμπεριφοράς και απορρέει από την περιφρόνηση του δράστη για την αντίθετη βούληση του θύματος, από μια αυξημένη αδιαφορία, που ενδεικνύει ότι ούτε στο μέλλον πρόκειται να σεβαστεί τη θέληση του θύματος.²⁶⁵ Συγκεκριμένα, η επίμονη καταδίωξη ή παρακολούθηση δεν συντελείται μόνο με μία πράξη, αλλά για τη στοιχειοθέτησή της απαιτείται σειρά ενεργειών, που όλες μαζί συναπαρτίζουν την οικεία αξιόποινη συμπεριφορά. Συνεπώς, πρόκειται για στοιχείο με διφυή χαρακτήρα, αφού αποτελεί, συγχρόνως, αντικειμενικό στοιχείο, τμήμα της αντικειμενικής υπόστασης, που περιγράφει την αξιόποινη συμπεριφορά, αλλά και υποκειμενικό στοιχείο του αδίκου, υπό την έννοια ότι χαρακτηρίζει τη βούληση του δράστη και θεμελιώνει την ιδιαίτερη απαξία της πράξης του.²⁶⁶ Όσον αφορά στον ελάχιστο απαιτούμενο αριθμό ενεργειών, ο νομοθέτης φαίνεται να μην έχει υπόψη του συγκεκριμένο αριθμό, με αποτέλεσμα ο καθορισμός τους να επαφίεται στη κρίση των δικαστηρίων.²⁶⁷ Σε κάθε περίπτωση μεταξύ των επιμέρους

---

²⁶⁴ Satzer H., Schmitt B., Widmaier G., StGB – Strafgesetzbuch Kommentar, Car Heymanns Verlag 2009, σελ. 1431-1434.

²⁶⁵ Ibid, Βλ. ακόμα Κάβουρα Γ., ό.π. (υποσημ. 4), σελ. 439 επ.

²⁶⁶ Δηλαδή το stalking αποτελεί έγκλημα υποκειμενικής τάσεως. Βλ. Μυλωνόπουλος Χ., Ποινικό Δίκαιο – Γενικό Μέρος Ι, Δίκαιο & Οικονομία – Π. Ν. Σάκκουλας 2007, σελ. 216.

²⁶⁷ Τα αυτά ισχύουν και στο πλαίσιο της γερμανικής έννομης τάξης [Βλ. Κάβουρα Γ., ό.π. (υποσημ. 4), σελ. 442]. Υπενθυμίζεται η περί stalking ποινική νομοθεσία όλων των κρατών μελών της Ε.Ε., με την εξαίρεση του Βελγίου που ακολουθεί νομολογιακά την κρατούσα τάση, ποινικοποιούν «σειρά ενεργειών» (“series of acts”) ή «πορεία συμπεριφοράς» (“course of conduct”) και όχι μία μεμονωμένη πράξη (ό.π. ενότητα 6). Το ίδιο ισχύει και για τις ΗΠΑ (ό. π. ενότητα 4)

ενεργειών που συνθέτουν την επίμονη καταδίωξη ή παρακολούθηση, απαιτείται να υπάρχει εσωτερική συνάφεια και χρονική εγγύτητα, έτσι ώστε όλες μαζί να συναπαρτίζουν μια ενότητα, που κατατείνει στο ίδιο αποτέλεσμα, ήτοι την πρόκληση τρόμου ή ανησυχίας στο θύμα.²⁶⁸ Εξάλλου, ο νομοθέτης, παρόλο που χρησιμοποιεί το στοιχείο της «επίμονης», δεν προσδιορίζει την ελάχιστη χρονική διάρκεια της επίμονης καταδίωξης ή παρακολούθησης, αλλά εναποθέτει την εξειδίκευσή της στη νομολογία.²⁶⁹ Με επιχείρημα από τη γραμματική διατύπωση της διάταξης («επίμονη καταδίωξη ή παρακολούθηση»), θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι πρόκειται για διαρκές έγκλημα. Ορθότερο, ωστόσο, είναι να γίνει δεκτό ότι πρόκειται για στιγμιαίο έγκλημα, διότι η αντικειμενική υπόσταση του άρθρου 333 παρ. 1 εδ. β' ΠΚ πληρούται με την πρόκληση τρόμου ή ανησυχίας. Ο νομοθέτης δε διαμόρφωσε το αποτέλεσμα της αξιόποινης συμπεριφοράς ως «παρατεταμένη αγωνία», ώστε να δημιουργείται μία κατάσταση, η οποία μπορεί να διατηρηθεί ως τέλεση εγκλήματος,²⁷⁰ παρόλο που η επιλογή αυτή θα ανταποκρινόταν περισσότερο στην ιδιοσυστασία του stalking. Άλλωστε, δεν έχει σημασία για το χαρακτηρισμό ενός εγκλήματος ως διαρκούς η διάρκεια της συμπεριφοράς πριν από την ολοκλήρωση της αντικειμενικής υπόστασης.²⁷¹

Περαιτέρω, αξίζει να σημειωθεί ότι ο Έλληνας νομοθέτης δε θέτει ως προϋπόθεση για τη στοιχειοθέτηση του stalking, το «παράνομο» της καταδίωξης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, όμως, δίνεται η εντύπωση ότι περιλαμβάνονται στην αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος περιπτώσεις ατόμων, τα οποία μπορούν να ενεργούν στηριζόμενα σε κανόνα δικαίου, όπως ο δικαστικός επιμελητής, ο οποίος αναζητά επανειλημμένα τον οφειλέτη, προκειμένου να διενεργήσει μια πράξη εκτέλεσης ή ο γονέας, ο οποίος προσπαθεί να έρθει σε επικοινωνία με τον πρώην σύντροφό του για το δικαίωμα

---

²⁶⁸ Βλ. Κάβουρα Γ., ό. π. (υποσημ. 4), σελ. 443.

²⁶⁹ Άξια μνείας είναι η ποινική διάταξη για το stalking της Πολιτείας του Άρκανσας, κατά την οποία για τη στοιχειοθέτηση stalking απαιτούνται δύο ή περισσότερες πράξεις, με χρονική απόσταση τουλάχιστον τριάντα έξι ετών, οι οποίες εμφανίζονται εντός ενός έτους [*“Course of conduct means a pattern of conduct composed of two or more acts separated by at least thirty-six (36) hours but occurring within one year”*]. Βλ. § 5-71-229 – Stalking 2010 Arkansas Code, διαθέσιμο στον ιστότοπο: <https://law.justia.com>.

²⁷⁰ Πρβλ. Ανδρουλάκη Ν., Ποινικό Δίκαιο – Γενικό Μέρος Ι, Π. Ν. Σάκκουλας, 2006, σελ. 187 επ., Μυλωνόπουλο Χ., Ποινικό Δίκαιο – Γενικό Μέρος Ι, Π. Ν. Σάκκουλας, 2007, σελ. 155 επ.

²⁷¹ Πρβλ. Μανωλεδάκη Ι., Ποινικό Δίκαιο – Γενική Θεωρία, Εκδόσεις Σάκκουλα – Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2004, σελ. 300 επ., Μπέκας Γ., Η προστασία της ζωής και της υγείας στον ποινικό κώδικα, Π. Ν. Σάκκουλας, 2006, σελ. 408 επ.

επικοινωνίας με το τέκνο του.²⁷² Ωστόσο, η παράλειψη αυτή του νομοθέτη καλύπτεται από τη συνδυαστική εφαρμογή των άρθρων 333 παρ. 1 εδ. β' ΠΚ και 20 ΠΚ, με βάση τα οποία αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής του δεύτερου εδαφίου της πρώτης παραγράφου του άρθρου 333 ΠΚ οι πράξεις που αποτελούν ενάσκηση δικαιώματος ή εκπλήρωση καθήκοντος που επιβάλλεται από το νόμο.

«...όπως ιδίως με την επιδίωξη διαρκούς επαφής μέσω τηλεπικοινωνιακού ή ηλεκτρονικού μέσου ή με επανειλημμένες επισκέψεις στο οικογενειακό, κοινωνικό ή εργασιακό περιβάλλον αυτού...»

Ο νομοθέτης προβαίνει σε ενδεικτική απαρίθμηση των ενεργειών που συνιστούν επίμονη καταδίωξη ή παρακολούθηση. Επειδή ο νομοθέτης, όπως έχει ήδη επισημανθεί, δεν παρέχει νομικούς ορισμούς των εν λόγω εννοιών, με αποτέλεσμα να μην προκύπτει διαφοροποίηση ως προς τη σημασία τους, λογίζεται ότι τόσο η «επιδίωξη επαφής μέσω τηλεπικοινωνιακού ή ηλεκτρονικού μέσου» όσο και οι «επανειλημμένες επισκέψεις στο οικογενειακό, κοινωνικό ή εργασιακό περιβάλλον» εμπίπτουν στην έννοια της «επίμονης καταδίωξης ή παρακολούθησης».

Στην πρώτη μορφή εκδήλωσης της συμπεριφοράς περιλαμβάνονται όλες οι προσπάθειες του δράστη να επικοινωνήσει με το θύμα είτε μέσω τηλεφώνου, e-mail, μηνυμάτων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ταχυδρομείου.²⁷³ Διευκρινίζεται ότι για την πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασης δεν είναι απαραίτητο το θύμα να ανταποκριθεί στις προσπάθειες του δράστη να έρθει σε επικοινωνία μαζί του.²⁷⁴

Η δεύτερη μορφή εκδήλωσης της συμπεριφοράς αναφέρεται σε όλες τις άμεσες φυσικές προσεγγίσεις, όπως λ.χ. όταν ο δράστης παραμονεύει το θύμα στο δρόμο, το καταδιώκει πεζός ή με το αυτοκίνητο ή περιφέρεται συχνά κοντά στη κατοικία του, το χώρο εργασίας του ή στο εστιατόριο που γευματίζει με τους φίλους του.²⁷⁵ Παρόλο που η φυσική επαφή ή η επικοινωνία δεν είναι απαραίτητα στοιχεία προκειμένου να τελεσθεί το αδίκημα, απαιτείται η παρουσία του δράστη να γίνεται αντιληπτή από το

---

²⁷² Κάβουρας Γ., ό. π. (υποσημ. 4), σελ. 443, ο οποίος σχολιάζει το «παράνομο» της καταδίωξης στην αντίστοιχη γερμανική διάταξη.

²⁷³ Βλ. Αιτιολογική έκθεση ν. 4351/2018, Άρθρο 4 παρ. 2.

²⁷⁴ Κάβουρας Γ., ό. π. (υποσημ. 4), 439 επ.

²⁷⁵ Ibid

θύμα, με δεδομένο ότι η διάταξη αξιώνει την πρόκληση τρόμου ή ανησυχίας στον παθόντα.²⁷⁶

Υποστηρίζεται στη γερμανική θεωρία ότι για τη στοιχειοθέτηση του stalking απαιτείται ο δράστης να έχει αξιοποιήσει περισσότερους του ενός τρόπους τέλεσης.²⁷⁷ Δοθέντος ότι η ελληνική διάταξη για τη στοιχειοθέτηση του οικείου εγκλήματος αρκείται στην πρόκληση ανησυχίας, και δεν αξιώνει, όπως η αντίστοιχη γερμανική, η αξιόποινη συμπεριφορά να θίγει τον τρόπο ζωής του παθόντος, το stalking, κατά το άρθρο 333 παρ. 1 εδ. β ΠΚ, στοιχειοθετείται ακόμα και όταν ο δράστης μετέρχεται επανειλημμένα την ίδια μέθοδο καταδίωξης ή παρακολούθησης του θύματος.

Η ενδεικτική απαρίθμηση στην οποία προβαίνει ο νομοθέτης δεν επιτυγχάνει να εξειδικεύσει επαρκώς τις έννοιες «επίμονη καταδίωξη ή παρακολούθηση», με αποτέλεσμα η διάταξη του άρθρου 333 παρ. 1 εδ. β ΠΚ να εναρμονίζεται με την επιταγή για σαφείς και ορισμένες ποινικές διατάξεις (άρθρο 7 παρ. 1 Συντ., άρθρο 7 παρ. 1 ΕΣΔΑ, άρθρο 49 της Οικουμενικής Διακήρυξης των δικαιωμάτων του ανθρώπου του ΟΗΕ). Ο Γερμανός νομοθέτης, ο οποίος, επίσης, χρησιμοποιεί μια κατ' αρχήν αόριστη έννοια ("Nachstellung": καταδίωξη), διασκεδάζει την αοριστία της, αναφέροντας τέσσερις ενδεικτικές μορφές εμφάνισης της οικείας συμπεριφοράς (φυσική προσέγγιση, επιδίωξη επαφής με τηλεπικοινωνιακό ή άλλο μέσο ή μέσω τρίτου, παραγγελία αγαθών ή υπηρεσιών για λογαριασμό του παθόντος ή παρακίνηση άλλων να έρθουν σε επαφή με το θύμα, απειλές για το θύμα ή οικείο του).²⁷⁸ Η επιλογή του Έλληνα νομοθέτη να συμπεριλάβει μόνο δύο τρόπους εκδήλωσης του stalking, αφενός μεν φαίνεται να παραγνωρίζει τον πολυσχιδή χαρακτήρα του φαινομένου και την ευρηματικότητα των δραστών, αφετέρου δε δεν παρέχει επαρκείς κατευθύνσεις στον εφαρμοστή του δικαίου ως προς την ερμηνεία της διάταξης.

Περαιτέρω, το γεγονός ότι οι μορφές εκδήλωσης της συμπεριφοράς, που απαριθμούνται από τον Έλληνα νομοθέτη, είναι καταρχήν κοινωνικά πρόσφορες, καθώς και η ήπιας βαρύτητας ποινή που επισύρει το οικείο αδίκημα, υπαγορεύουν την υπαγωγή στην αντικειμενική υπόσταση του άρθρου 333 παρ. 1 εδ. β ΠΚ κατ' αρχήν ποινικά αδιάφορων συμπεριφορών και όχι ποινικών αδικημάτων, τα οποία,

---

²⁷⁶ Ibid

²⁷⁷ Satzer H., Schmitt B., ό. π. υποσημ. 263, σελ. 1431-1434.

²⁷⁸ Ο. π. υποσημ. 137.

εφόσον συρρέουν, θα τιμωρηθούν κατά τις οικείες ποινικές διατάξεις και όχι με βάση το άρθρο 333 παρ. 1 εδ. β ΠΚ, έστω και αν αποτελούν μορφές εκδήλωσης της «επίμονης καταδίωξης ή παρακολούθησης».

«...χωρίς απειλή βίας ή άλλης παράνομης πράξης ή παράλειψης...»

Η περί stalking ποινική διάταξη, δίχως άλλο, παρουσιάζει εσωτερική αντινομία. Από τη μία πλευρά, ο Έλληνας νομοθέτης τυποποιεί το stalking ως ιδιαίτερη μορφή εμφάνισης του αδικήματος της απειλής, πιθανότατα για να εναρμονίσει την οικεία ποινική διάταξη με το άρθρο 34 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, το οποίο περιγράφει τη συμπεριφορά ως απειλητική. Από την άλλη πλευρά, όμως, θέτει ως προϋπόθεση για τη στοιχειοθέτησή του, η αξιόποινη συμπεριφορά να εκδηλώνεται «χωρίς απειλή βίας ή άλλης παράνομης πράξης ή παράλειψης», έτσι ώστε το δεύτερο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 333 ΠΚ να εφαρμόζεται σε περίπτωση που δεν μπορεί να εφαρμοστεί το πρώτο. Ο αποκλεισμός του στοιχείου της απειλής, όμως, δεν συνάδει με την φαινομενολογία της συμπεριφοράς. Είναι γεγονός ότι, παρόλο που το stalking μπορεί να τελεσθεί και χωρίς την συνδρομή απειλητικής συμπεριφοράς, οι απειλές και ειδικά οι απειλές βίας για το θύμα ή οικείο του πρόσωπο αποτελούν δυνητικό τρόπο τέλεσης.²⁷⁹

«...παρά την εκπεφρασμένη αντίθετη βούλησή του»

Για τη στοιχειοθέτηση του stalking, το άρθρο 333 παρ. 1 εδ. β ΠΚ αξιώνει ο παθών να έχει εκφράσει σαφώς ότι η αξιόποινη συμπεριφορά, ήτοι η επίμονη καταδίωξη ή παρακολούθηση, αντιβαίνει στη βούλησή του. Ο νομός εύλογα δεν αρκείται στην ενδιάθετη βούληση του παθόντος, αλλά απαιτεί εκδήλωση δυσαρέσκειας εκ μέρους του, η οποία πρέπει να είναι σαφής, ώστε να μην καταλείπονται αμφιβολίες στο δράστη ότι οι ενέργειές του αντιβαίνουν στη θέληση του παθόντος. Ωστόσο, δεν απαιτείται η έκφραση της δυσαρέσκειας του θύματος να είναι ρητή, δηλαδή λεκτική, αλλά μπορεί να είναι και σιωπηρή, δηλαδή να συνάγεται από τις αντιδράσεις του (λ.χ. προσπάθεια αποφυγής του δράστη, κοκκίνισμα προσώπου, χειρονομίες κ.λπ.). Σε περίπτωση που δεν συντρέχει το εν λόγω ειδικό στοιχείο του αδίκου, τότε δεν μπορεί να καταφαθεί και η βλάβη του θύματος, κατά το αξίωμα “volenti non fit injuria”.

---

²⁷⁹ Sheriddan L., Blaauw E., ό. π. υποσημ. 1, σελ. 148 επ.

Επομένως, η πλάνη του δράστη ως προς την αντίθετη βούληση του παθόντος, συνιστά πραγματική πλάνη που αποκλείει τον καταλογισμό (30 ΠΚ).

8.3. ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΑΣΗ

Για την τέλεση του stalking, απαιτείται ενιαίος δόλος. Δηλαδή ο δόλος του δράστη πρέπει να καλύπτει όλα τα στοιχεία των επιμέρους πράξεων που θα τελεσθούν τελικά, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός ενιαίου μεν, αλλά αναβαθμισμένου εγκληματικού αποτελέσματος. Ο ενιαίος δόλος πρέπει να περιλαμβάνει το συνολικό εγκληματικό αποτέλεσμα από την αρχή, ενώ απαιτείται να καλύπτει εξειδικευμένα την κάθε πράξη.²⁸⁰ Κατά τα άλλα, αρκεί και ο ενδεχόμενος δόλος, δηλαδή ο δράστης θα πρέπει τουλάχιστον να γνωρίζει και να αποδέχεται την τέλεση κάθε μίας εκ των πράξεων που συνιστούν το αδίκημα του stalking μετά του αποτελέσματός της, καθώς και την επέλευση του αποτελέσματος από τη σύνολη συμπεριφορά.

8.4. ΑΠΟΠΕΙΡΑ

Απόπειρα είναι νοητή, όταν ο δράστης προβαίνει σε επίμονη καταδίωξη ή παρακολούθηση, παρά την εκπεφρασμένη αντίθετη βούληση του θύματος, η οποία, όμως, δεν προκαλεί τρόμο ή ανησυχία στο θύμα. Επίμονη καταδίωξη ή παρακολούθηση, η οποία δεν αντιβαίνει στην βούληση του θύματος αποτελεί κοινωνικά πρόσφορη πράξη. Η καταδίωξη ή παρακολούθηση, η οποία αντίκειται στη βούληση του θύματος, αλλά δεν είναι επίμονη, δε συνιστά απόπειρα, ακριβώς γιατί η «επιμονή», εκτός από αντικειμενικό στοιχείο, είναι και υποκειμενικό στοιχείο του αδικού, οπότε σε περίπτωση που αυτή ελλείπει, δεν υπάρχει εγκληματική απόφαση.

8.5. ΣΥΡΡΟΗ

Το έγκλημα είναι γνήσιο πολύτροπο ή υπαλλακτικώς μεικτό. Από αυτό προκύπτει ότι, εφόσον δε μεσολάβησε ειρήνευση και πλήττεται η αυτή μονάδα έννομου αγαθού, μια φορά τελείται το αδίκημα του άρθρου 333 παρ. 1 εδ. β ΠΚ.

Ζήτημα εγείρεται ως προς τη συρροή του stalking με αδικήματα, τα οποία ως στοιχείο της αντικειμενικής τους υπόστασης περιλαμβάνουν την απειλή βίας, όπως η παράνομη βία (330 ΠΚ), ο βιασμός (336 ΠΚ), η ληστεία (380 ΠΚ) και η εκβίαση

---

²⁸⁰ Για τον ενιαίο δόλο βλέπε: Μπιτζιλέκης Ν. σε Καϊάφα – Γκμπάντι - Μπιτζιλέκη – Συμεωνίδου Καστανίδου, Δίκαιο των Ποινικών Κυρώσεων, Νομική Βιβλιοθήκη, 2008, σελ. 384 επ., Βαθιώτης Κ., Στοιχεία Ποινικού Δικαίου - Γενικού Μέρους, Νομική Βιβλιοθήκη, 2007, σελ. 529.

(385 ΠΚ), και τα οποία κατά την κρατούσα άποψη απορροφούν το αδίκημα της απειλής (άρθρο 333 παρ. 1 εδ. α ΠΚ) (φαινομένη συρροή). Δεδομένου ότι το stalking, κατά το άρθρο 333 παρ. 1 εδ. β ΠΚ, δεν περιέχει στην αντικειμενική του υπόσταση απειλή βίας, ορθότερο είναι να δεχθούμε ότι συρρέει αληθώς με τα παραπάνω αδικήματα. Προβληματική είναι η σχέση μεταξύ του πρώτου και του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 333 ΠΚ. Δοθέντος ότι το δεύτερο εδάφιο του εν λόγω άρθρου τυποποιεί μια άλλη μορφή εμφάνισης του αδικήματος της απειλής, έχει υποστηριχθεί ότι μεταξύ των δύο αδικημάτων, εφόσον τελούνται κατά του αυτού θύματος στον αυτό τόπο και χρόνο, υπάρχει σχέση αμοιβαίου αποκλεισμού, έτσι ώστε το δεύτερο εδάφιο να εφαρμόζεται μόνο σε περίπτωση που δεν μπορεί να εφαρμοστεί το πρώτο.²⁸¹

8.6. ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΙΣ

Συνοψίζοντας, η απαξία του stalking ως αδικήματος έγκειται στην εκ μέρους του δράστη εισβολή στην ιδιωτική σφαίρα του θύματος, κατά τρόπο, ώστε το θύμα να αποστερείται την ελευθερία βούλησης και δράσης του. Επομένως η δίωξη και τιμώρηση ποινικώς αδιάφορων συμπεριφορών εκ μόνου του λόγου ότι αντιβαίνουν στη βούληση του αποδέκτη και προκαλούν σε αυτόν τρόμο ή ανησυχία, κατά τα προβλεπόμενα στην ελληνική ποινική διάταξη, δε συλλαμβάνει το άδικο του stalking και εγείρει ερωτήματα ως προς τη νομιμοποίηση του Έλληνα νομοθέτη. Πράγματι, το stalking στην ελληνική ποινική διάταξη καταστρώνεται ως μία οχληρή συμπεριφορά με ασαφή συστατικά, που αποτελεί μορφή της απειλής, με αποτέλεσμα να εγείρονται ζητήματα συμβατότητας τόσο με την αρχή περί απαγόρευσης της αοριστίας, όσο και με την αρχή της επικουρικότητας. Εν τέλει, η διάταξη του άρθρου 333 παρ. 1 εδ. β' ΠΚ δεν ποινικοποιεί το stalking ειδικά, αλλά κάθε μορφή παρενοχλητικής συμπεριφοράς, που τελείται κατ' επανάληψη, εκδηλώνεται χωρίς απειλή βίας και προκαλεί τρόμο ή ανησυχία στο θύμα.

---

²⁸¹ Έτσι και Κατσογιάννου Μ., Η έμμονη παρενοχλητική παρακολούθηση - stalking - στον εμπειρικό και τον επιγραμμικό κόσμο: εγκληματολογικός φαινότυπος και ποινικοδογματική ερμηνευτική θεμελίωση στην γκρίζα ζώνη του Ποινικού Δικαίου και της Αντεγκληματικής Πολιτικής, 2018, σελ. 834 -835.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ & ΑΦΟΡΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ανδρουλάκης Ν. Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης, Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 2012 (4η έκδοση)
2. Ανδρουλάκης Ν. Ποινικό Δίκαιο – Γενικό Μέρος Ι, Π.Ν. Σάκκουλας 2006
3. Βαθιώτης Κ. Στοιχεία Ποινικού Δικαίου – Γενικού Μέρους, Νομική Βιβλιοθήκη 2007
4. Βασιλειάδης Σ. : Το αδίκημα του stalking και η ανάγκη οριοθέτησής του στο ποινικό δικαϊκό μας σύστημα, ΠραξΛογΠοινΔικ 2005 σελ. 501 επ.
5. Γαλανού Μ.: Η Επίμονη και διαρκής διατάραξη της ιδιωτικής ζωής (Stalking): μία συμπεριφορά στα όρια του Ποινικού Δικαίου, ΠοινΛογ 2/2008 σελ. 451 επ.
6. Γάφου, Ποινικόν Δίκαιον, Ειδικό Μέρος τεύχος Δ. 1963
7. Κάβουρας Γ.: Stalking –μια αντικοινωνική συμπεριφορά στο στόχαστρο του νομοθέτη, ΠοινΛογ 2/2008 σελ. 439 επ.
8. Κατσογιάννου Μ.: Η έμμομη διαδικτυακή παρενοχλητική παρακολούθηση (“Cyberstalking”) Η δυστοπική πραγματικότητα της κρίσης ως θρυαλλίδα έκπτυξης αντικοινωνικής συμπεριφοράς και ανάδυσης αθέατης θυματοποίησης, Τιμητικός Τόμος Νέστορα Κουράκη, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα 2016
9. Κατσογιάννου Μ., Η έμμομη παρενοχλητική παρακολούθηση - stalking - στον εμπειρικό και τον επιγραμμικό κόσμο: εγκληματολογικός φαινότυπος και ποινικοδογματική ερμηνευτική θεμελίωση στην γκρίζα ζώνη του Ποινικού Δικαίου και της Αντεγκληματικής Πολιτικής, Αθήνα 2018
10. Κιούπης Δ. : Δικαστική ψυχολογία και ψυχιατρική, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016
11. Κιούπης Δ. : Η αρχή nullum crimen sine lege certa στο σύγχρονο ποινικό δίκαιο, ΠοινΧρ 2000 σελ. 193 επ.
12. Κονταξής, Ποινικός Κώδικας, συνδυασμός Θεωρίας και Πράξης, έκδοση Γ, τομ. Β
13. Μανωλεδάκης Ι., Το έννομο αγαθό ως βασική έννοια του Ποινικού Δικαίου, Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε., 1998
14. Μανωλεδάκη Ι. Ποινικό Δίκαιο – Γενική Θεωρία, Εκδόσεις Σάκκουλα – Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2004
15. Μαργαρίτης Μ., Ποινικός Κώδικας, Ερμηνεία – Εφαρμογή, Δίκαιο και Οικονομία, Π.Ν. Σάκκουλας, 2η έκδοση Αθήνα 2009
16. Μπαμπινιώτης Γ., Μικρό Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, β' έκδοση, 2009, Κέντρο Λεξικολογίας

17. Μπέκας Γ., Η Προστασία της Ζωής και της Υγείας στον Ποινικό Κώδικα, Π.Ν. Σάκκουλας 2006
18. Μπιτζιλέκης Ν. σε Καϊάφα –Γκμπάντι – Μπιτζιλέκη – Συμεωνίδου Καστανίδου, Δίκαιο των Ποινικών Κυρώσεων, Νομική βιβλιοθήκη 2008
19. Μυλωνόπουλος Χ. Ποινικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος Ι, Δίκαιο & Οικονομία –Π.Ν. Σάκκουλας 2007
20. Σισιλιάνος Λ.-Α Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου –Ερμηνεία κατ' άρθρο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2017
21. Στάικου, Επίτομος Ερμηνεία Ελληνικού Ποινικού Κώδικος, τόμος τρίτος, Ειδικόν Μέρος, 1961
22. Τούση – Γεωργίου Ποινικός Κώδιξ, ημιτ. Β, 1967
23. Χαραλαμπίκης Α, Ποινικός Κώδικας, Ερμηνεία κατ' άρθρο, Τόμος 2ος, (άρθρα 207 – 473), Νομική Βιβλιοθήκη 2011
24. Χωραφά, Ελληνικός Ποινικών Δίκαιον, τόμος δεύτερος, εγκλήματα κατά του ατόμου, 1945 σελ. 54

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ & ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

25. Bjerregaard B., An empirical study of stalking victimization, Violence and Victims, 15, 2000 σελ. 389 - 406
26. Blaauw E. Winkel F., Arensman E., Sheriddan L & Freeve A., The toll of stalking: The relationship between features of stalking and psychopathology of victims, Journals of Interpersonal Violence, 17 σελ. 50 – 63
27. Blaauw E. , Sheriddan L & Winkel F., Designing anti-stalking legislation on the basis of victims experiences and psychopathology, Psychiatry, Psychology and Law, 2002, σελ. 140 - 141
28. Bocij P., McFarlane I., Cyberstalking: The technology of hate, Police Journal, τόμος 76, τεύχος 3, Σεπτέμβριος 2003 σελ. 204 – 221
29. Brewster M., Power and Control Dynamics in Pre-stalking and stalking Situations, Journal of Family Violence, Αύγουστος 2003, τόμος 8, τεύχος 4, σελ. 207 – 217
30. Brewster M., An exploration of experiences and needs of former intimate stalking victims, Department of Criminal Justice, West Chester University, Ιούνιος 1998, σελ. 40 επ.

31. Carter T., Local, State and Federal Responses to Stalking: Are Anti-Stalking Laws Effective, *William and Mary Journal of Women and the Law*, τόμος 22 τεύχος 2 άρθρο 6 σελ. 359 επ.
32. Dennison S. M. & Thompson D. M., Criticisms or plaudits for stalking laws? What psychological research tell us about proscribing stalking. *Psychology, Public Policy and Law*, 2005, Τόμος 11, Τεύχος 3, σελ. 384 επ
33. D Ovidio R, Doyle J, A study on cyberstalking: Understanding investigative hurdles, *FBI Law Enforcement Bulletin*, τεύχος Μαρτίου 2003, σελ. 1 – 9
34. Finch E., *The Criminalization of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*, Gavendish Publishing Limited 2001
35. Guelke J., Sorell T., *Violations of Privacy and Law: The Case of Stalking*, University of Warwick, 2016 σελ. 32 επ.
36. Hall D., *The victims of stalking* σε J.R. Meloy (εκδ) *The psychology of stalking: Clinical and forensic perspectives*, San Diego, Academic Press 1998, σελ. 113 επ.
37. Hall P., Smith K., *Analysis of the 2010/11 British Crime Survey intimate personal violence split – sample experiment*, Ιούλιος 2011 σελ. 21 επ.
38. Hazelwood S., Koon-Magnin S., *Cyber stalking and Cyber Harassment Legislation in the United States: A Qualitative Analysis*, *International Journal of Cyber Criminology*, τόμος 7, τεύχος 2, Ιούλιος – Δεκέμβριος 2013, σελ. 155 επ.
39. Jason I, Reichler A ., Easton J. Neal A. & Wilson M, *Female harassment after ending a relationship: A preliminary study*, *Alternative lifestyles*, 6 σελ. 259 επ.
40. Johnny Nhan, *Criminal justice firewalls in the United States: Prosecutorial decision making in cyber and high –tech crime cases in California* σελ. 520 επ. σε Jasishankar K (Εκδ) *International perspectives on crime and justice*, Cambridge Scholars Publishing, 2009
42. Kamphuis J., Emmmkamp P., *Traumatic distress among support –seeking female victims of stalking*. *American Journal of Psychiatry*, 158, 2001 σελ. 795 επ.
43. Kamphuis H. Emmmkamp G., *Stalking: A contemporary challenge for forensic and clinical psychiatry*. *British Journal of Psychiatry*, Volume 176, 2000 σελ. 206 επ.
44. Lingg R., *Stopping Stalkers: A critical Examination of Anti-stalking Statutes*, *St Johns Law Review*, τόμος 67, τεύχος I, Άνοιξη 1993 σελ. 347 επ.
45. Meloy J., *A clinical investigation of the obsessional follower: “she loves me, se loves me not...”* σε Schlesinger L (Εκδ) *Explorations in criminal psychopathology* 1997, σελ. 9 – 32

46. Meloy J., Stalking: An old behaviour, a new crime. *Psychiatric Clinics of North America*, Volume 22, Issue I, 1999, σελ. 85 – 99
47. Meloy J., Stalking : The State of Science, Criminal Behaviour and Mental Helth, 2007 τόμος 17 σελ. 1- 7
48. Meyers J., Cultural factors In Erotomania and Obsessional Following σε Meloy J., the *Psychology of Stalking: Clinical and Forensic Perspectives*, San Diego SA, Academic Press, σελ. 213 επ.
49. Modena Group on Stalking, Protecting Women from the New Crime of Stalking: A Comparison of Legislative approaches within the European Union, April 2007.
50. Morville D., Stalking Laws: Are They Solutions for More Problems? Τόμος 71. Τεύχος 3, Ιανουάριος 1993, σελ. 921
51. Mullen P., Pathe M, Purcell R, Stuart G, Study of Stalkers, *AMJ Psychiatry*, 156, Αύγουστος 1999, σελ. 1244 επ.
52. Mullen P., Pathe M, Purcell R, Stuart G, Stalking: False claims of victimization, *British Journal of Psychiatry*, 174, 1999 σελ. 170 – 172
53. Neal Miller, Stalking Laws and Implementation Practices: A National Review for Policymakers and Practitioners, US Department of Justice, 2002 σελ. 11
54. Owens J. G. Why definitions matter: Stalking victimization in the United States. *Journal of Interpersonal Violence*, 2016, Τόμος 31, Τεύχος 12, σελ. 2196 επ.
55. Pathe M. Mullen P., The impact of stalkers on their victims, *British Journal of Psychiatry*, 170, 1997 σελ. 12 -17
56. Purcell R., Pathe M., Mullen P., The incidence and nature of stalking in the Australian Community, *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry* 36, σελ. 114 – 120.
57. Reysn, B.W., Henson B & Fisher B.S. 2012, Stalking in the twilight zone: Extent of cyberstalking victimization and offending among college students. *Deviant behavior*, τόμος 33, τεύχος 1, σελ. 1 επ.
58. Rosenfeld B., Lewis Ch., Assessing Violence Risk in Stalking Cases: A Registration Tree Approach, *Law and Human Behavior*, 3, 2005, σελ. 348 επ.
59. Royakkers Lambers, The Dutch Approach to Stalking Laws, *Berkeley Journal of Criminal Law*, τόμος 3, τεύχος 1, 2000
60. Satzer H., Schmitt B, Widmaier G, StGB – Strafgesetzbuch Kommentar, Car Heymanns Verlag 2009, σελ. 1431-1434

61. Sheriddan L., Blaauw E. Davies G., Stalking Knowns and Unknowns, TRAUMA, VIOLENCE & ABUSE, Vol. 4 No 2, April 2003 σελ. 148 επ.
62. Sheriddan L., Davies G., Boon J., The course and nature of stalking: A victim perspective, Howard Journal of Criminal Justice, 40 σελ. 215 – 234
63. Sheriddan L., Davies G., Boon J., Violence and the prior victim-stalker relationship, Criminal Behavior and Mental Health 11, σελ. 102 - 116
64. Spitzberg B., The tactical topography of stalking victimization and management 2002, Trauma, Violence & Abuse, 3 σελ. 261 – 268
65. Spitzberg B., Hoobler G., Cyberstalking and the technologies of interpersonal terrorism, New Media and Society, 2002, τεύχος 4 σελ. 71 – 92
66. Spitzberg B., Nicastro A., Cousins A., Exploring the interactional phenomenon of stalking and obsessive relational intrusion, τόμος 11, τεύχος I, σελ. 33-47
67. Tjaden P., Thoennes N., Stalking in America: Findings from the National Violence Against Women Survey, Washington DC, National Institute of Justice and Centers for Disease Control and Prevention, 1998
68. Tjaden P., Stalking Policies and Research in United States: A Twenty Year Retrospective, European Journal on Criminal Policy and Research, 2009, σελ. 261 - 278
69. Van der Aaa S., New Trends in the Criminalization of Stalking in EU Member States, Tilburg Law School, Netherlands, σελ. 315 επ.
70. Van der Aaa., Romkens R., The State of the art in stalking legislation Reflections on European Developments. European Criminal Law Review, τόμος 3 τεύχος 2, σελ. 232 – 256
71. Van der Aaa S. Stalking in the Netherlands: Nature and prevalence of the problem and the effectiveness of anti-stalking measures Apeldoorn, Portland: Maklu Uitgevers, 2010 σελ. 109 επ.

NΟΜΟΛΟΓΙΑ Ε.Λ.Δ.Α

Osman κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 28.10.1998 (Αρ. Προσφ. 23452/94)

Bouchet κατά Γαλλίας, 20.3.2001 (Αρ. Προσφ. 33501/96)

Kontrova κατά Σλοβακίας, 31.5.2007 (Αρ. Προσφ. 7510/04)

Branko Tomasic και άλλοι κατά Κροατίας, 15.1.2009 (Αρ. Προσφ. 46598/06)

A, κατά Κροατίας, 14.10.2010 (Αρ. Προσφ. 55164/08)

Van Colle κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 13.11.2012 (Αρ. Προσφ. 7678/09)

Peruzzo και Martens κατά Γερμανίας, 4.6.2013 (Αρ. Προσφ. 6587/04)

Rumor κατά Ιταλίας, 27.5.2014 (Αρ. Προσφ. 72964/10)

Talpis κατά Ιταλίας, 2.3.2017 (Αρ. Προσφ. 41237/14)

D.J. κατά Γερμανίας, 7.9.2017 (Αρ. Προσφ. 45953/10)

